

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות ראשי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

ממזרת הש"ם
עם הוספות

(ב) לקמן נב: פד-;
(ג) 'ע'י חוס' מנחות יט:
ד"ה ושמואל עוד שם ט.
ד"ה אלף שעה, (ג) לעיל
ב, (ד) 'מוסף' פ"ג,
(ה) לקמן בב: (ו) ויקרא ב
טז, (ז) 'וע'י מ"ש חוס'
החגיגה ו: ד"ה מ"ג,
(ח) ע"י לקמן סח,
(ט) 'וע'י חוס' ב"ק טז:
ד"ה ר"א].

תום' ד"ה ור"י וכו'
היינו בקשורים
בשלשלאות. ע"י צ"ק
דף פ ע"ב חוס' ד"ה
מוסר:

(א) אִם בְּפֶר יִשֶׁת עָלָיו
וְנָתַן פְּדִין גַּפְשׁוֹ כָּל
אֲשֶׁר יִשֶׁת עָלָיו:
[שְׁמֹת ב. א. 7]

(ב) וְלֹא תִקְחוּ כֶּפֶר
לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא
רָשָׁע לָמוּת פִּי מוֹת
יֹמֶת: [וְנִדְּבָה לָךְ לֵאמֹר]

(ג) או באִיכָה הַכְּבוֹד וַיָּמָת מוֹת וַיָּמָת
הַמִּסְבָּה רָצָה הוּא נָאֵל
הָרָם יָמִית אֶת הָרָצָה
בְּכַפְּנֵעוֹ בּוֹ: (בְּמִנְיַת לֵה, כא)
(ד) לֹא תִנֶּעַ בּוֹ יָד כִּי
סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יִירָה
אִם בְּהִמָּה אִם
אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמִשְׁךְ
הַיָּבֵל הֵמָּה יַעֲלֶה בְּהֵר:
(שְׁמֹת י"ב, יג)

[א] בכתי' הראשונים
 נוסף קמץ (כתי' גר')
 ושם וכן יש (וצ"ל)
[ב] בכתי' נוסף מיתתן
 בכ"ו וכי' שומית
[ג] מיתת בכ"ו
 מיתת בכ"ו
[ד] ליתא בכתי'
 דמ"ה: נקרא: יחבת
 יחמימה' נקרא: כמיתו,
 וכתובת הראש' ליתא:
 [ח] בתוס' הראש' נוסף
 שמשע"ל [ז] נדע"ל שור,
 (בכתי' הראש' שור חסר)
 (בכתי' הראש' שור חסר)
 הראש' נוסף וכן
 הדרש' נוסף ובכפ'
 וכן תרן הוואב
 והדרש' הנוסח
 אלו מורדן: [ח] צ"ל
 [א] (גליון בראש' אי')
 צ"ל בנדרים: עי'
 שבת ק"ז (ע"ב)

[המשך מע"א]

[illegible]

לחייב מיתה לבעליו ומישיבה מיתה והיו מפסיקין
לגלה מפשטה לגמרי: אי כתב הכי, קושיא היא כלומר אינטימין וימת
צמיחה האמורה צמורה סמס לזניה אלא חנק^(ז) ללא חמא
גגס צעלו יסקל: קפא איהו בסיין, דקילין לקמן (ד' צג:) רוחא צסיף:

קטל שורו וימא בסקידה. לחמורה
מכונן בתמיה: הניחא. הא דעקרת
ליה לקרא מפשטיה ולא מוקמא ליה
למיתת מנח ממש: רמ"ד חנק חמור.
מסיף צפ"ד מיתות (לחנק): הלכך
איכא למיפוך קטל איהו צסיף קטל
שורו בחנק: אלא רמ"ד חנק קטל
אימא למיתת חנק אחא: משום דהא
גופה. משום דהא קשיא כופר דלא
תימא לא חקוהו כופר כפז רחמנא
וליקטול כפז רחמנא ונתן פדיון
נפשו למימר דהיכל דקטל איהו לא
חסיגי ליה בזמנא כ' אבל קטל שורו
סגי ליה בזמנא ואי לא יתיב כופר
חייב חנק: שור סיני. נהמה שקריה
להר עזר שהסכינה שם דכתיב אם
צמיח אדם: מה אי יחיה: בבבא.
דמיני מידון: פה איש בכי"ו. דלש
פשיטא לן דכבר הוקצנו ליה לשרא
סנהדרות מיתבו ואילני: ברד"ב.

מיה היא וצבעו" קורין אות' פוטוריוס" אמר ריש דקיש. הא דלמך ר' אליעזר כל הקודם להורגן זכה והוא שהמיתו נפש ואמלתא דת"כ דלחרי כשהמיתו קאי ר' אליעזר: יש צדח הרבות. מותר לגדלן לפי שאדם יכול ללמדן שלא יציקו הלך שם צעלים נקרא עליהן ולא היו כהפקדן ואסור להורגן אם לא המיתו אבל אם המיתו סופין מוחים על תחילתן שלא אלו צי מרטו ואין צריכין לדון: ר' יוחנן אמר איני: שלא המיתו: א"ר אליעזר כל הקודם להרגן זכה וה"ק ליה לת"ק דקאמרת כשהמיתו לחרי כ"ג דיין אי אומר אפילו לא המיתו מותר להורגן כל הקודם וכ"ש אם המיתו: ואין צדח בעלים. כלומר אין שם העצלים חל עליהם ולאו הוו אלא כהפקדן לפי שלא היה לו לגדלן: זכה. משמע נשמך: זכה בעורן. העור שלו כיון דאין להם צעלים: כיון דהמיתו. ואמור רבנן דאין צריך לדון צד"ד הוו להו כמאן דגמר דיניהו ואחרי צדגהה כמאן דשק שטחו ללאו שנגמר דינו אסור בערם שור שנגמ (ביק מה): זכה צשימים. דקס עשה: איכא בינייהו נחש. דת"ק חשיב ליה צדח הך וצני כ"ג ור"ע חזיק קצרה ליה כוחיה צר מנחה צלמריק צאצרה אצת נחיתו (יט 97 ע) נחש מונע לעולם

דבר הכל: לענין ציוו. חלק בין יחידים למרובים דעיר הודתה צע
 ופסאגדרי גדולה כדילץ לקמן (דף טו.) ויחד נידון כ"ג דכתיב (דברים י)
 והוא את האיש ההוא וגו' אל שערך ב"ד שבעת: **צ"ח**
 דשבעת שלם שהודת צדקא דרבינא דיינין ליה כדנא דעיר הודתה
 דמיקרי מרובין דיינין ליה כסיף ופסאגדרי גדולה: מעשרה ועד מאה.
 צעיר מעשרה לא מקרי עיר וטפי ממאה נפקא^ל מתורת עיר והוא ליה
 צעיר וצעיר לא כתיב סיף הלכך כל א' נידון צפי ענא עסקילה:
 צעיר

אם חולדה וצדקלם מציין שם משמע שהיא חיה קטנה כעין חולדה:
 (י"ב) להם מרעות ואין להם צעלים ומימה דפסיק דצ"ק (דף טו:)
 מ'ההם גרם ר' אלעזר שזמיריו אחר ר"מ ההם צגמרא והבא
 מועד לעולם אליבא דכ"ע והבא קאמר ריש לקיש והוא שהמיתו
 עמא י"ט חלקן לעלין דאין להורגן כל הקודם קאמר הבא דיש
 פית דהם הוא שגדילם צבימו ומרעות דהבא *היינו צקושרה
 (י"ג) נחש: **מאי** וזה וזה **שפורי**. צמרוצה (דף קז: טו) וסא
 ללא חשיב הך צריש החולק (יבמות דף לו. וסא) צהדי חלת דהלכה
 הא דלמר חשיב עיר נק' ולמר צעשרה נראה דפליגי צקרא
 אחר מאה והיוצאת מאה משאיר עשרה:

מה

ד'תש"ז

אימא דקטלאה הוה דאחא. מימא¹⁹ דמשמע דלי לקטלא אחא תו לא דרשין מימא כמימא צעליס כן מימא השור ומימא הא דריש לעיל מדלחזקיש וכו' משום דסדא מימא כתיב דכתיב והרגת את האשה ואת הסהמה הא ג' שוכב אחריו

אִימָא לְקַטְלָא הוּא דִּרְשִׁי
 בַּעֲלִיו וְלִישְׁתּוּק אִימָא
 אִמָּנָא בַּסְקִילָה בַּסְקִילָה
 מִמּוֹנֵי בַּסְקִילָה וְדִידִי
 יוֹמֵת לְאַקּוּרִי עֵלְוִיָּה
 הִנִּיחָא לְמָאן דְּאִמְר
 דְּאִמְר חֲנֹק קִיר מֵאִי
 דְּכֹתִיב ^(א) אִם כּוֹפֵר יִי
 קַטְלָא הוּא וְהִכְתִּיב ^(ב)
 רִצָּח אֲדִרְבָּה מִשּׁוּם
 תִּסְגִּי לִיה בְּמִמוֹנָא
 לִפְרוֹק נַפְשִׁיה בְּמִמוֹ
 וְכֵן תָּנָא דְּבִי חֻקִּיה
 הַבִּכָּה רִצָּח הוּא עֵל
 וְאִי אֲתָה הוֹרְגוּ עֵל
 לְהוּ שׁוֹר סִינִי בְּכַמְה
 אוּ לֹא תֵא שְׁמַע דְּתַנִּי
 בְּהִמָּה אִם אִישׁ אִי
 בְּהִמָּה בְּכִי: ^(ג) הָאֲרִי
 אִי הוּא שְׁהִמִּיתוּ אֲבָל
 קִסְבֵּר בִּישׁ לֹהֵן תִּרְבּוּ
 וְחֹנֵן אִמְר אַע"פ שְׁלֵ
 אִין דְּלֹהֵן תִּרְבּוּ וְאִין
 אֲלִיעִזֹּר אוֹמֵר כִּל
 בְּשִׁלְמָא לֹרִי וְחֹנֵן לִמָּה
 לֹרִי לְמֵאִי זֹכֶה כִּיֹּן
 כְּמֵאֵן דְּגַמֵּר דִּינִיָּהּ וְ
 זֹכֶה זֹכֶה לְשִׁמְשִׁי תְּנִי
 שׁוֹר שְׁהִמִּית וְאֲחֵד
 בְּכִי: ^(ד) גִּ' אֲלִיעִזֹּר אוֹמֵר
 וְשִׁלְשָׁה וְשָׂאֵר בְּהִמָּה
 הַקֹּדֶם לְהוֹרֵגֵן זֹכֶה בִּר
 כִּר: ^(ה) ר"ע הֵינֵנו ת"ק א
 דִּין כִּר: הָאִי שִׁבְט
 שִׁבְט שְׁחָלֵל אֶת הַשֵּׁבֶט
 בֵּין יַחֲדִידִים לְמִרְוִבִין
 בְּשָׂאֵר מִצּוֹת מִי פְּלִיג
 לְמִימָרָא דְּבִרְיָנָא דְּרִי
 לֹא כִרְבִי יֵאֻשִׁיה וְלֹא
 כְּמָה עוֹשִׂין עֵיר הַגֹּדֵר
 חֲזֵן עוֹשִׂין עֵיר הַגֹּדֵר

משמע כן לחיות
אני עו כל כך וכאן משמע שהוא עו
ביותר ודבריו להנמיח את האדם וכן
בפרק אלו מציאות (ב"מ דף ז.) אמר "המליץ מן הארץ ומן הדוב" כו'
ובפרק דב"ק (טו: וסא:) תמן הרי אלו מועדים ואפשר שהוא מין נמש דהא
מפרשם הם צמ' (טו: וסא) בדבראם היינו אפא וצבוע וזה אפא וצבוע
ההו אפעה שהרי גיא הצבועים מתרוממין מישר אפעיא (שםאל 6 יא)
וכחצי אפעה ושרף מעופף (יפעה 6) ומיחו י' עדיין בדבראם אחר
דהא צפ"ק בדבורות (דף ט.) חצי אפעה לע' שנה בדבראם לג' שנים
והאצ"ג דחציא לה הם צבדי ואז וארי ע"כ לאו היינו ההוא דהכא
ודצ"ק דהא מפרש הם דהיינו אפא דהוא אפעה ומתכן דההוא
בדבורות הוא פוטמ"ש שפ"ה בצאן וכן דהא דפ"ק דפסחים (דף ט.)
ויוחנ אמר אצ"ג שלא המיתו. אר"ה דמתי' קאי דקסבר
תנן ר"א אומר צומן שהם צני תרצות אינן מועדים ואומר
ר' אליעזר שהוא קודם ר"ע" ומיחו אכתי קשה דהתם תנן והתנ
אצל לא המיתו לא דיש להם תרצות ויש להם צעלים אפי' נחש
להם תרצות אפי' נחש אצל לא לעימן מוק שלם ועוד אר"ה
בשםשלשאלות כגון ארי צבוקרין' שלו דאין להורגם אלא כשהמיתו
גבי תחול כולו מודו דוכה לערו: **תניא** בוחתיה דר"ש. הא
כר"ל משום דהכא אליצא דר"א פליגי: **מעשרה** דף ק'
דעמוס (ה') דכתיב העיר היוצאת אלף

י משבח. הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיטרו [גיטין שם]. [ע"כ שיך לע"א] אם כופר

קכח א ב מ" פ"ה מהל'
סנהדרין הלכה ב:
קל ג שס הלכה א:
קלא ד מ" פ"ד מהל'
ע"ז הלכה א סמג
עשין כג:

אמר הוא תלת גבאי. א"ר
דעירא לוד מביהדיה
ומפני מלך מיתרין היה
מפני שזון. וכן הריח
מיעוט שזון. ופסי א"ר
דחמא ר' אחא כן פוי א"ר
סבא בעדותני מבזה
איהו. ודיני מיעוט ככ"ג.
הרובע והתרבע ככ"ג.
אך פסוק ויהי רובע אל
רבע רובע וכו' ולא שנה
רבע נקבה. ורש"י
רובע כן אשה שהיא
עלית בהמה כן
שהיא בעלת בהמה מתוך
ככ"ג. בשלמא אשה
כתוב בה ודורתא את
האשה ואת הבמה,
אלא איש כמו לך.
ופסוקו מרנתי לך
שוכב עם בהמה מן
דומת. ולא היה צריך
דרכי ואיש אשר יזמן
שכבתו בבמה מן יומת
לך שוכב כמו נאמר.
לא את אלה לנשכב
והמאכילתו מבואל לנשכב
שוכב ש"מ מה שוכב היה
ורבמו ככ"ג אף משכב
הוא ורבמו ערשים
רשלוש. שור הרקל
ערשים. ושלשלו.

אנשמו ריסקו וכל
בעלי יומת מה מית
בעלי כביץ' אף מית
האדם כביץ' ואסקו
אבל למקטילה ער ריפת
המחול ליכא מחורט עמי
דכית: חת בלית חצו
קח אחרינו מות וימת
מקרה רוצח הוא ימית
לי, אלא ללמוד כי על
ריפתו חתה הדנו אר
אדא דהוה ער ריפת
שרו: והוא הדורס
הארי והאדם והבידלס
הנחשש מתוך כביץ'.
אלעזר אומר כי הקוסם
לחורן (כ), אמר, רש
לקש ורן שמחיו, רש
אל המחול לא, אלמא
קסרי ש' ורן רחבת וי
חן כעלי, ונחא כוחיה
דרשש אדא ורן אקמרי?
אלעזר כל הקוסם לחורן
וכה, תנא כהדא וכה
לשמ. ויבין חת אבא
ובין ר' עקבא אבא
בנייהו חש. ר' עקבא
אמר תש' אורי כסר?
הא נמי דתנן בספ' ר'
אבות תניקו הובא והארי
הדורס ונחור הובדלס
הנחש ורן אלו מוחין
כר ר' אלעזר אורי כסר
שן (כ), כרש לקש
השכט אלא כביץ' דר
שכטים אבאקא
רבינא במקטא בשכט
שרו, ואצ"ל דתני ע'
כמה עשרות ורן הגרחת
מעשרה עד מאה וכיר ר'
יאציר ר' יונתן אורי
מנא ועד רובי של שכט,
נמי מילי לקטאל אר
קטלין ורן אלא כסרלה
כר ר' רידי, אלא בריבא
רובים בעיא אינעון ורן

חשק שלמה על ר"ח
(א) ע' נחוק' כאן ד"ה ור"י
דכא ר' אליעזר מו"ד אצל
רבינו דורס לעיל ר' אליעזר
שפיר כח דבריש לקיש דייקא
וידו"ה.

בשפתו כר"מ היא. אשכנזי

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 41} (726077)

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין

קלד א מיי פ"ה מהל
סנהדרין הלכה א:
קלה ב ג מיי פ"ה מהל
כלי המקדש הל' יב:
קלד ד מיי פ"ה מהל
סנהדרין הלכה א
סמך עשן יז:
קלד ה מיי שס פ"ה
הלכה א:
קלח ו ז ח מיי פ"ד
מהלכות ע"ו הלכה
ה:

המט היורר מן השמים
עד שתמשך לו אמת
המים מבחוק, אמר להם
יששור יריחם בגורר מיר
יעצין באחיתופל ונמלכין
כטמורין ונשאלין
באורים ורומים, כרכתי
ואחרי אחיתופל יהידע
הבן כן כידעו ואביתר
ושר צבא למלך יואב,
אחיתופל וז ירעץ שואב,
ועצת אחיתופל אשר יעץ
כימים ההם כאשר ישאל

רחמנא חי אית לכווי קסעדרי הוי הורס
 (ד פו: כ) כי ימלא צמופולא טצמית דין ר' הורס
 הקומטוס שכל קסעדרי יז דין המלך
 קויל: **אחת** או ב. פי' אמת צ"י המלך
 אחד לו צ"י קומטוס: **אחת** וז"ל

וְאֶחָדִים אֲחִיתּוֹפֶל בֶּן־
וְשֵׁר צֶבֶא לְמֶלֶךְ יוֹאֵשׁ
וְכֵן הוּא אֹמֵר ^בוַעֲזָבָה
וְגו' ^גוּבְנִיתָ בֶן יְהוּדִי
אֱלוֹ אוֹרִים וְתוֹמִים וְ
בֶן יְהוּדִיעַ עַל הַכֹּהֵן
נִקְרָא שֵׁמֶךָ ^דכִּתְבִּי
דְּבָרֶיךָ וּפְלִתִי שְׁמוֹ
כִּךְ שֶׁר הֶצֵּא לְמֶלֶךְ
דֶּרֶךְ אֵדָא וְאֹמְרִי לֵה
מֵאִי קָרָא ^העוֹדָה כִּבְּרִי
וְיִזְכֶּרֶ שִׁמְךָ

תנו רבנן **י** מניין שמו
שוטרים לישראל מניין
מניין תלמוד לומר ש
שוטרים לשבטך שופ
לכל עיר ועיר מניין

ואי לאו לא הו' הוראה ולפי
זו מדבר הא לא הו' כשאר
חוק מתלמיד לפי שאינו ראוי
למד או ב' בשני צמי דינין ו
לשם. אין^ל להקשות דלשם

מדין שופמים לישראל
תלמוד לומר שוטרים
שפמים לשבטך שוטרים
ם לכל עיר ועיר מניין
ל שוטרים לשעריך ת
ש"ב: אומר רשב"י
הגדרת: מנה"מ א
והוצאת את האיש ה
עריך ואי אתה מוציא
ר: מ"מ א מוקרב א
תיב אחת אבל עוש
לא שלש אתה אומר
א אומר עריך הרי
מנין אמר רב ב"ב
ין וימנין אמר רב א
רב משום קרחה
לשה מקומות עושין
י אין עושין שלש
ים כגון אחת ביהודה
וסמוכה לכפר אפי
יחריבו את ארץ
ספר רבי שמעון היא
נגן דאמרי ומושה על

לדורות על פי סנהדרין גדולה: מִיָּבִין ואִמְרָן. כלם עשו אחר כן עבודתם מוטבין משמע הוסיפו עבודתם מתקדשין: אותם. מיעוטא הוא (ג): אשר ישרתו. להצא משמע לדורות הנבאים נתנו¹⁰ בשריות מדמיו (מגדל ד) כל כלי השבת אשר ישרתו: ד"י ר' לאו אותם היה אומר לדורות נעצמה ועצבונה דלא כחזי ע"ז תעשו: דאוקי מנהדראות. בעלמ יתרו ומשה היה שופט ודיין על פי הדבור ושקול סנהדרין גדולה שפרושים: שופרים. גוליתים חוצנים נמלות ע"פ השופטים ללל מי שלמו שמות: אחד ממונה על כו"ן. זו סנהדרין גדולה: מצוה בשבט ידון את שבטו. ולא יכלו בני שבט זה לבד"ז את שבט אחר: לשעריך. לבד"ז שכל עיר ועיר: בבד"א מהו. וזנן סנהדרין זו עיר: אחד מהו אלו ונתמנו אחרים עושין: במקום אחד. כגון צלל או ביהודה: ר"ש דרש טעמא דקרא. בהמקבל (ג"מ טו.). עמך

תלמוד לומר ^(א) שופטים תתן
תתן שופטים לכל שבט ושבט
לכל שבט ושבט מניין ת"ל
שופטים ^(א) לשעריך שומרים
י יהודה אומר אחד ממונה על
ישפט מצוה בשבט לרון את
הר' חייא בר יוסף אמר רבי
הוא או את האשה ההיא איש
כל העיר כולה לשעריך: אין
בר רחמנא ולא מן הספר: ולא
אחת או שתיים דכתיב ^(ב) עריך
אחת ולא שלש או אינו אלא
תיים אמור הא מה אני מקיים
חד הוא דאין עושין הא בשנים
ילו בשנים ושלושה בתי דינין ^(ג)
מר ר"ל לא שנו אלא במקום
בי יוחנן אמר אין עושין משום
עירות מנהרות בארץ ישראל
אחת בגליל אבל שתיים כידוע
אחת אין עושין מאי טעמא ^(ד)
ישראל ותיפוק ל' ^(ה) דמקרב
דדריש טעמא ^(ו) דקרא: מנהדרי
ביה אמר קרא ^(ז) והתיצבו שם
עמד

[illegible]

(ב) נמי חצית המשכן
ואת תבנית כל כליו וכן
חפצו לדורות: (ג) רש"י
ד"ה אותם מיעטא וכו'.
נ"ב עיין בפ"ב דשעשועות
דף ט"ו:

[א] גם לשעריך וכן
להלן לשעריך נמחק
נ"ב ז"ל בב"ש שעריך:

[נדפס בסוף המסכת]

ב "וכן הוא אומר וכן יעץ וגו'" ליתא בכת"י וראשונים, וכ"ה נכון דהא קרא מפורש שם "ואחיתופל יועץ למלך" ומה צריך קרא לקרא (ועי' רבינו יונה, ושו"ת הרשב"א ח"א ס' מנח):

[illegible]

ת אחיתפל אשר יעץ
לדוד גם לאבשלם:
אשר אני מראה אותך
ובמשחם ויקדש אתם:
בכל שערך אשר יי
את האשה ויסללתם
אשר יי אליהך נתן
[במדרש יא, טו]

[illegible]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 43} (726077)

הודפס מאתר אוצר החכמה

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון

[illegible][illegible]

דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה כ"ו. אוקמה (רב בהו) ר' אבהו למתני' הכי דיני ממונות בשלשה, ומה הן גזילות וחבלות הן שצריכין ג' מומחין כדכתיב בעסק גזילות בענין השומרין ג' אלהים והן מומחין.

6 עי תסופת לקמן י
 צ"א
 תרע"ב
 ששיך לראו"ה
 (לר"ת)
 צ"ב
 (בכומבס ע"א ית"א)
 (לר"ת)
7 וכן
 (לר"ת): **8** ע"ג
 תסופת לקמן י
 ע"ב
 (לר"ת טעם)
 ששיך לראו"ה
 (לר"ת)
9 צ"ל
 צ"ל
 (לר"ת)
 דין, **10** כ"ה
 כמתי
 ומעומתו דפרי'
 (ר"ס),
 מלבטם שלמה
 עיי"ש)
11 (הא דלא
 חקישב נמ'
 ע"ה ממוז'
 והשקט'
 סוטה
 דהיוריה
 בשבט'
 ואח"י
 עי תסופת
 סוטה י
 ואח"י
 ע"ה
 מה
 (לחלן)
 (לר"ת)
 (נראה
 ש"ס)
 ופל
 בהתקנת'
 רשי'
 וצ"ל
 ע"ה
 ש"ס
 ב' י
 (פרוך)
 לר"ת
 וצ"ל
 ומה
 ש"ס
 מלתי
 אמת'
 בשאר
 ואנוני'
 מתיקשי
 רשי'
 הוא
 כלפנינו:
12 ברי'

אמלמודו (המתיני)
לרוב לשון רש"י נוסף
משמשים: [ט] ע"י לקמן
שם צ"ל בדבורי רש"י
המוציא שם רע וחכמים
שייכן באדם (גליות):
[ט] צ"ל כדלקמן
במתינתין (גליות)
במדר והדין [י] בדפוס
והדין. ורש"י
הוא לשון רש"י ואפשר
דקאי קר אמעשר שני
ומושב עמישה סת' (הרמ"ם
ישיב עיניו: [ט] (הרמ"ם)
כתב שהיה יבדור חרשן
(גליות) ולחבריו ד"ה
בב"ש הר"ע ע"ה הדיבור
הקודם: [נ] ע"י רש"י
(גליות): [מ] צ"ל והא.
רמ (גליות):

פ' מיד תצירו הוי גזלן כגון ויגזול את וחבילתו. הסובל תצירו חייב בחמשה ימינו דיני ממונות: נזק. לשור המועד א' תמנא צירו וגו': ותשלומי ארבעה

בצמחה דנין אוהם ^הא דלא חנא כופר
ושלמים של עבד כדחנן שאר קנסות
^זמ משום דשור מיתחו ב"ג ויזמן
השבור עסקילה בעלים משלמין כופר
ושלמים של עבד ^חע"ד קד ^טדלא
כבר"א דמצינא ע"פ עד אחד ופ'
הבעלים בפרק ארבעה וחמשה (ס'
מא): ואין נראה דהא חיבא אמוראי
האם דסבני דאפי' ר' עקיבא דרש'
הא כופר לרצות שלא בצוונה וגרלה
ל"מ דכופר ו' של עבד הוי גזל
בחבולת אי נמי חנא ושייר הוי ושייר
נמי יצאה עבד בראש' אברים ^{יב}דקנסא
הוא ובעי נמי ג' מומחין וללשנא קמא
אלא חשיב הא שייר דאפי' למימר דפשיטא
ליה דהוי מכלל חבולת אי נמי התנא
גא' איירי אלף במומן הנימין יחד ליד:
מה

מִיכַת זִקְנִים וְעֲרִיפַת עִגְלָה^{טז}

חמשה ^א החלוצה והמיואנין
ידועין בשלשה ^ב ההקדשות
וזה אומר אחד מהן כהן
כהן ^ג דיני נפשות בעשרים
נאמר ^ד והרגת את האשה
שור הנסקל בעשרים ושלשה
בת בעלים כך מיתת השור
ויתתן בעשרים ושלשה ^ה רבי
קיבא אומר מיתתן בעשרים
נביא השקר ולא את כהן
חד ^ו ואין מוציאין למלחמת
^ז אין ^ח מוסיפין ^ט על העיר
ואחד אין עושין סנהדריות
חד ^י אין עושין עיר הנדחת
ושין עיר הנדחת בספר ולא
גדולה היתה של שבעים
שהיא של שבעים ואחד
שה על גביהן ר' יהודה אומר
שה שנאמר ^{יא} ושפטו העדה
או עשרים ומנין לעדה שהיא
אין יהושע וכלב ומנין להביא
רי רבים לרעות שומע אני
רי רבים להטות לא כהמיתך
המיתך לרעה על פי שנים
ואין

וְדַחֲמֵיכִי קִטְלָא דְמַפְרָשׁ טַעמָא צִנְא'
 וְאַחַת הַפְּרָסָה (דף נד: 32): בְּרֵדָאִים. (32)
 מִיָּה מִן מִנְהָל דְּצִנְיָה שְׁעֵנִים וְאַחַד: בְּהִיחָמָת
 : בְּמַהֲדִרְתָּיָה. שְׁהִי מוֹשִׁיעִים סְהִדְרִי
 יָת לְאַחַת הַלּוֹשְׁבִים וְכו' יִלְיָן צִנְא' (דף
 נה:). עֲשֵׂה מַמְחִימִן וְעֵדֵה מִיָּה (דף
 נז:). הָרֵעָה. צִנְרָגְלִים כְּחֵי: אֲרֵצוֹת.
 הַמוֹסִים וְרִצִּים הַמַּחֲמִיבִין כְּחֵי לֹא
 וְלֹא לְחֵיב הֵלֵךְ אַחֲרֵיהֶם: אֵל בְּהִיחָמָתָה.
 מוֹחִין עַל הַמַּחֲמִיבִין אֲלֵא אֶחָד זָכָה
 עַל פִּי אֶחָד אֲזַל אַחֲרֵי רִצִּים בְּשֵׁים
 וְחֵי לֹא מַסְכָּח מוֹדָה צִנְיָה מִיָּה:
 וְאִין

בשלושה^א גזילות וחבלות בשלושה
זק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה
חמישה בשלושה^ב האונס והמפתה והמוציא
שם רע בשלושה דברי ר"מ וחכמים אומרים
מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש
בו דיני נפשות^ג (6) מכות בשלושה משום רבי
שמעאל אמרו בעשרים ושלשה^ד עיבור
החדש בשלושה עיבור השנה בשלושה
דברי ר"מ רבן שמעון בן גמליאל אומר
בשלושה חמשה עשר ויציאת יובליו

וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה וְאִם גָּמְרוּ בִּגְמִירָתָם וְאִם
בְּשִׁלְשָׁה דִּבְרֵי ר' שְׁמֵעוֹן ^א וְר' יְהוּדָה אוֹמֵר
בְּשִׁלְשָׁה ^ב זִמְנֵי רַבְעִי ^ג וּמֵעֵשָׂר שָׁנִים ד' ^ד
בְּשִׁלְשָׁה ^ה הָעֶרְבִין הַמְּטַלְמֵעִים בְּשִׁלְשָׁה ר'
וְהַקֶּקֶעוֹת ^ו חֲשֵׁשָׁה וְכֵן ^ז וְאִם כִּיּוּצָא
שִׁלְשָׁה ^ח הָרֹבֵעַ וְהַנֶּרְבַּע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה
אֵת הַבְּהֵמָה וְאוֹמֵר ^ט וְאֵת הַבְּהֵמָה תִּהְיוּ
שֶׁנֶּאֱמַר ^י הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעֵלָיו יוֹמֵת ^{יא} כ'
וְהָאֵב ^{יב} וְהָאֵרִי הָרֹבֵעַ וְהַנּוֹמֵר וְהַבְּרִדִּל וְהַנְּחִי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקּוֹדֵם לַהֲרוּגֵן זֶכֶר רַבִּי
שִׁלְשָׁה: ^{יג} אֵין ^{יד} דִּיןִין לֹא אֵת הַשֶּׁבֶט וְלֹא
גִּדּוֹל אֵלָּא עַל פִּי בֵּית דִּיןִין שֶׁל שִׁבְעִים
הָרִשּׁוֹת אֵלָּא עַל פִּי בֵּית דִּיןִין שֶׁל שִׁבְעִים וְ
עַל הָעִזּוֹת אֵלָּא עַל פִּי בֵּית דִּיןִין שֶׁל שִׁבְעִים
דְּשִׁבְמִים אֵלָּא עַל פִּי בֵּית דִּיןִין שֶׁל שִׁבְעִים
אֵלָּא עַל פִּי בֵּית דִּיןִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד ^י א'
שֶׁלֹּשׁ אֲבָל עוֹשֵׁין אַחַת אוֹ שְׁתֵּים ^{יז} סָנֵת
וְאֶחָד וְקִטְנָה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה מִנִּין לִגְזֵי
שֶׁנֶּאֱמַר ^{יח} אִסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְשִׁבְעִים ^{יט} וּמִנִּין לִקְטָנָה שֶׁהֵיא שֶׁל עֶשְׂרִים ו'
וְהִצִּיל הָעֵדָה עַד שֶׁ שׁוֹפְטֵת וְעֵדָה מִצְלָתָהּ
עֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר ^כ עַד מָתִי לְעֵדָה הָרֵעָה הָאֻחָת
עוֹד שִׁלְשָׁה מִשְׁמֹעַ שֶׁנֶּאֱמַר ^{כא} לִתְהִי
שְׁאֵרֵיהֶם עִמָּה לְמוֹכָה אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר ^{כב}
לְמוֹכָה הַמִּיתֵיךְ לְרֵעָה הַמִּיתֵיךְ לְמוֹכָה עַל פִּי

וְיָמָּה הַשּׁוֹר דְּהֲאִי צִלְעֵי יוֹמָה קָרָא יִחְיִירָא לֵהָךְ דְּרֵשָׁה
 בְּסִקּוּלָה כְּשׁוֹר דְּלִמְרִינָן בְּצִי"ק אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד כִּי כְּשׁוֹר שׁ
 שֶׁכֶּט שֶׁעֲדָר ע"ו מְבִיז: **גְּבִירָה הַשְּׂקֵר**, בְּחֻקֵּי גְבִירָה (דף ע"ח.
 ע"א) מִמָּה הִסְתִּימָה לְכַסּוֹת אֶחָ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: ע"ה הַעֲדִיר, יִדְרִי
 (ס"ו) חֹשֶׁן לֵךְ בִּלְבַל שֶׁעֲרִיךְ (כ"ט) וְעִסְרִי יִתֵּן הַגְּדוֹל שֶׁנֶּלְכַסְתָּ
 (ס"ח) וְעֵלְמָ"ו מְרִיקָ"ל וְגִבְמָרָה (ס"ז) מְפָרֵשׁ עֲטוּמָה: שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים שֶׁאֵם יִחְלָקוּ יִיחִי עֶשְׂרֵה מַחֲיִיצִין וְעֶשְׂרֵה מִזְכִּין:
 וְגו': שׁוֹמֵעַ אֲנִי, לְעֻזָּה לְזִכּוֹת הֵלֵךְ אַחֲרֵיהֶן שֶׁאִפִּי' מִ
 ר' אֲחִיר רִבִּים לְהַעֲוֹת מִשּׁוֹם זְכוֹת לֹא אִשְׁתַּעֲרִיךְ לִיֹּה אֲלֵל
 הַחֲמִיר רִבִּים לְחֻזָּה אֲלֵל לְזִכּוֹת עַל פִּי אֲחִיר אֲפִילוֹ אֵין יִין
 מִזְכִּין שֶׁנִּסִּי הֵלֵךְ קֹאמֶר לֹא תִהְיֶה אֲחִיר וְרִבִּים לְרַע
 דְּזִכְרִי מִשְׁפָּרָה מִזְכִּין לִיבֹא לְחִימָר דְּהֵא תְּקִיב רִבִּים וְהֵלֵךְ

(ב) לקמן דף טו. פ.
(ג) יצאנו: קא.
(ד) יצאנו: קא.
(ה) מילה כה. (ו) עי'
(ז) מוספא ערפי: וי.
אל דילמא מוספא מילה
דף כג. דף עשה.
(י) לקמן ענין ב"ק מדג.
(יא) דס גימט. לקמן יט.
(יב) לקמן יט.
(יג) לקמן דף טו.
(יד) עשיתו.
(טו) מוספא מילה.
(טז) ענין שני וכו'.
(יז) מוספא ומילה.
(יח) ויפדו.
(יט) לקמן גי. (מורה ש.)
(כ) לקמן דף טו.
(כא) דף כג. ברכוש.
(כב) לקמן ע"ב. (י) לקמן
דף ג. (י) לקמן דף י.
(כג) לקמן יא. יצאנו
(כד) כתובות מו.
(כה) עיני.
(כו) ענין העצ הדשי.
(כז) לקמן יט. דכללם וכו'.
ומה שפסוקי ענין וכו'.
דף ד"ה ויפדו.
(כח) לקמן טו. דף ע"ב.
(כט) דף כג. ע"ב.

תורה אור השלם
(א) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב
אֵל כָּל בְּהֵמָה לְרִבְעָה
אֹתָהּ וְתִרְנֶת אֶת
הָאִשָּׁה וְאֵת הַבְּהֵמָה
מוֹת יָמוּתוּ דְּמֵיהֶם בָּם:
[ויקרא כ, חז]

(ב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן
שְׁכֵבְתּוֹ בַּבֶּהֱמָה מוֹת
יָזֶמֶת וְאֵת הַבֶּהֱמָה
תַּהַרְגִּי: [ויקרא כ, טו]

(ג) ואם שור נגח הוא
מתחמל שלשם והועד
בבעליו ולא ישמרנו
והמית איש או אשה
השור יסקל וגם בעליו
יכרת: [שמות כא, כט]

(ד) וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה
אֶפְפֶּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ
מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם
וַיִּשְׁמְרוּ וְלִקְחָתָם אֹתָם
אֵל אֹהֶל מוֹעֵד
וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּדִי:

(ה) וּשְׁפָטֵי הָעֵדָה בֵּין
הַמִּכָּה וּבֵין גֹּאֲלֵי הָרֶם
עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:
[בְּמִדְּבַר לֹהֵ הָרֶם]

וְהַצִּילוּ הָעֶדָה אֶת
הָרִצִּחַ מִיַּד גֹּאֲלֵה הָדָם
וְהַשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֶדָה אֶל
עִיר מִקְלָמוֹ אֲשֶׁר גַּם
שָׁמָּה יֵשֵׁב בָּהּ עַד מוֹת
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר מִשַּׁח
אוֹתוֹ בְּשֵׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:
[מְסֻדָּר עַתָּה כֹּה]

וְעַד מָתַי לַעֲדָה
הַרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
הָקֵדוּ מַלְּאִיִּם עָלַי אֶת
תַּלְמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הָקֵדוּ מַלְּאִיִּם עָלַי
שְׁמֹעֲתִי: (בְּמִדְבָּר י"ד, כ"ז)
(ח) לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי
רַבִּים לָרַעַת וְלֹא תִעָנֶה
עַל רֵב לְנֶמֶט אַחֲרֵי
רַבִּים לְהַטָּה:

לְיִקְוָמִי רַחֵם"י

נזק ודמי נזק. מס

[illegible]

סנהדרין דף טז - כולו

חידושי הלכות

סנהדרין פרק ראשון דיני ממונות

ואגדות מהרש"א

א

[דף ב ע"א]

פרק ראשון דיני ממונות

ורוצו ככולו וז"ל ויהיו המזדמני ממנה ועד רוצו של שצט אצל אס הודמו רוצו של שצט דנין אותן כיחידים כו' עכ"ל ע"ש ה' וצמקנה נמי דקאמר ט' ואי אסה מוציא כל השצט כולו לשערין היינו רוצו ככולו דמה"ט דממעטין כולו מאיס ואסה אסה מוציא ואי כו' מה"ט ממעטין נמי רוצו דאי אסה מוציא לשערין ועיר א' נמי ממעטין מאיס ואסה י': בפרש"י בד"ה שומע אנו לטובה כו' שאפילו מיעוט המזכין ורבים כו' עכ"ל. לאלוהי משמע מפירושו דצמיתו המזכין ורבים המחייבים כתיב לא תהיה וגו' והולכין אחר הזכות וא"ל לומר כן דנתי דאין הולכין אחר רוב המחייבין אחר מיעוט המזכין נמי ודאי דאין הולכין אפילו צ"ד שקול אלא דמוסיפין אצל שיעור דציו כן הוא משום דלזכות הולכין אחר הרוב שפיר אשמועין דאפילו

דף ב ע"א במשנה והרגת את האשה ואת הבהמה ואומר ואת הבהמה תהרגו בו. כ"ל וז"ל צה"ק צהמה הרובע לאשה וצהמה הגרענת מאיס א' כן נראה מפרש"י דהכא ולקמן צפירקין ב' אצל דברי הרמב"ם צפי המסנה אינן מצורפין לי צה ע"ש: בפרש"י בד"ה ואין דנין לא את השבט ריבוי ש"י שבט כו' עכ"ל. כתב מהרש"ל לא דק דצין לפי המקשן ג' וצין לפי המקשנה ד' איירי בכל השצט עכ"ל ואני אומר ה' דרש"י ודאי דק יפה וכן פ"י הרע"ב והא דקאמר המקשה אצל כולו לא היינו רוצו דרוצו ככולו ככ"מ וה"ק רבי יונתן צהדיא ה' עד רוצו משמע דמרצו ואליך דינו ככולו וכן פסק צהדיא הרמב"ם פ"ד מהלכות עבודה כוכבים ה' כרבי יונתן

חידושים	חכמת שלמה	הנהגות
דף ב ע"א רש"י בד"ה ואין דנין לא את השבט ריבוי של שבט כו'. נ"צ צה"ק לא דק דצין לפי המקשן וצין לפי המקשנה איירי צה"ל השצט (עין צמקנה"ט):	דף ב ע"א רש"י בד"ה דיני נפשות כו' שזינתה תחתיו היא בסקילה ודיני נפשות כו'. כ"ל: רש"י בד"ה נטע רבעי כו' מעשר שני. הס"ד: רש"י בד"ה והקרקעות כו' וילף להו מקראי. הס"ד:	

מהר"ם

תהיה אחרי רבים לרעות. דברי רש"י צריכין ביאור דהא אי אפשר לפרש כפשוטו דאולינן בחר מיעוט המזכין ט' אלא ר"ל דלא אולינן בחר רוב המחייבין אלא מוסיפין עליהם כדלקמן פרק היו בורקין ט' מכלל דאם היו רוב מזכין הולכין אחריהן אם כן אחרי רבים להטות למה לי דלזכות לא איצטריך דמדיוקא שמעינן ליה אבל צריך ליתן טעם לרברי רש"י דלמה דלמה לכתוב לשון זה היה לו לומר בקצור שומע אני דלזכות הולכין אחריהן דמדכתביב לא תהיה אחרי רבים לרעות מכלל דלטובה תהיה אחרי רבים וצ"ל דרש"י סבירא ליה דהא דקאמר שומע אני דלטובה הולכין אחריהן לא מדיוקא דייק לה אלא מסברא כיון דחזינן שאפילו היכא דמיעוט מזכין ורבים מחייבין אין הולכים אחר המחייבין סבירא הוא דהיכא דמזכין הן רבים פשיטא דהולכין אחרי רבים המזכין: בתוס' ד"ה ד"ם וכו' אחר ששנה דיני וכו'. בא לתרץ מפני מה שנה רבי משנה סנהדרין אחר הג' בבית ב"ק בבא מציעא בבא בתרא ותירץ דבהתלאת בבי שנה הדינים ואחר ששנה הדינים משמיענו בכמה דיינים גי' הדינים: בא"ד והא דלא תנא כופר ולי' של עבד וכו'. כ"ל וענין בפני עצמו הוא: בא"ד ובזמן שהשור בסקילה בעלים משלמין כופר. ר"ל ולכן לא הוצרך למתני כופר ושלשים של עבד דממילא שמעינן דבעינן כ"ג דהא אין כופר בלא מיתת השור וכבר תנא דמיתת השור בכ"ג דלא כרבי אליעזר וכו' דלדידיה אשכחן דמחייבי כופר ושלשים אף במקום שאין כאן מיתת שור כגון בעד אחד ועל פי בעלים ואם כן אי אתיא מתניתין כוותיה הוי ליה למתני כופר ולי' בפני עצמו: בא"ד ואין נראה וכו'. ר"ל דתירושו של הי"מ אינו משום דהא איכא אמוראי דאפילו לר"ע דאשכחן דמשלם כופר אפילו היכא דליכא מיתת השור כגון שלא בכונה דליכא מיתת שור ואם כן לא אתיא מתני' לא כרבי אליעזר ולא כר"ע דלר"ע נמי הוי ליה למתני לתנא דמתניתין כופר בפני עצמו כיון דאיתא בלא מיתת השור: בא"ד וללישנא קמא וכו'. ר"ל לפי הי"מ דלית להו תירושו של ר"ת דתירץ דכופר ושלשים הוו בכלל חבלות אלא תירושו דלהכי לא קתני כופר ושלשים משום דלא משלמי כי אם בזמן שהשור בסקילה איך יתורץ לדידהו הא דשייר ולא קתני

דף ב ע"א מתניתין והרגת את האשה ואת הבהמה ואומר ואת הבהמה תהרגו. כן צריך להיות יא': ברש"י ד"ה גזירות וכו' דמלוה להוצאה ניתנה. וכתב זה משום שקשה ליה מה לי כופר בפקרין או כופר במלוה ולמה לא מקרי גזול ותירץ דשאני פקדון דאיהו בעין ומיד שכופר בו נעשה כאילו עתה גזולו מיד בעלים אבל מלוה אינו בעין דלהוצאה ניתנה וכשכופר בה ולא רצה לשלם אינו נעשה כאילו גזול עתה מיד הבעלים לכך לא מקרי גזול: ברש"י ד"ה הערבין המטלטלין בגמרא מפרש. ר"ל משום דבמטלטלין וקרקעות לא שייך ערכין אלא הקדש קדושת דמים במטלטלין שמיין שוה ובקרקעות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים כחמשים שקל ולי' שייך ערכין כי אם גבי אדם כשאומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי ולכן מפרש בגמרא דערכין י' המטלטלין דקתני דאיידי בענין שמקדש דמי שוויו של כלי עיין לקמן בגמרא דף ט"ו וכן הא דקתני ואדם כיוצא בהן לא איירי באומר ערכי עלי לכך פריך בגמרא אדם מי קדיש ומוקי באומר דמי עלי והא דלא קתני במתניתין ערכין גמורין משום דהתם לא צריך שומא דדמיהם קצובים בפרשה דאם הוא מבן כ' עד ששים חמשים שקלים ומבן חמש עד עשרים עשרים שקלים: ברש"י ד"ה הרובע והגרענת שור שרבע אשה וכו' נידונית הבהמה ליסקל בכ"ג כאדם דאיתקש להרדי. והוא סוף הדבור כן צ"ל ורצה לומר נידונית הבהמה בין שהבהמה היא הרובע ובין שהבהמה היא הגרענת נידונית ליסקל בכ"ג כאדם ר"ל בין שהאדם הרובע ובין שהאדם הוא הגרענת כגון אשה דבשניהם איתקש הבהמה והאדם להרדי כמו שמפורש אחר כך בהפסוקים שמביא שהרי בפסוק והרגת את האשה איתקש הבהמה שהוא הרובע והאדם שהיא האשה ובפסוק ואת הבהמה תהרגו איתקש הבהמה שהיא הגרענת לאדם שהוא האיש הרובע יג': ברש"י ד"ה כמיתת הבעלים וכו' דהאי בעליו יומת קרא יתירה להך דרשה וכו'. עיין לקמן דף ט"ו ועיין שם בתוס' דף הג"ל ריש ע"ב י' למה איצטריך יתורא להאי דרשה ולא יליף לה מיתקש דאיתקש בהמה לאדם כמו גבי רובע ונרבע: ברש"י ד"ה שומע אני דלטובה לזכות הלך אחריהם שאפילו מיעוט המזכין ורבים המחייבין כתיב לא

מהר"ם שי"ף

ל' ואפילו מנה ואלף יחרים צמחייבים על המזכין אס כן ודאי אי אפשר לומר יוסיפו הדיינים דמה תועלת צה"ק אף שסיכמו עס המחייבין מ"מ וזאי דלא תהיה אחרי רבים לרעות כלל. וצוה מיוסז נמי שלא תקשי דלמא אחרי רבים להטות לטובה אחי שלא תימא לילך אפילו אחרי מיעוט המזכין קמ"ל דדוקא אחרי רבים המזכין להטות ואי ליכא רוב יוסיפו. דאי אפשר לומר כן דהא צה"ל זה חאמר שאחרי רעות כלל לא דאחרי רבים להטות אטובה דוקא קאי וא"כ קושטא הוא דאולינן בחר מיעוט המזכין דאי אפשר לומר מוסיפין רק אס נלך אחר הרוב גס לרעות אצל עסה דאחרי רבים להטות קאי ארעות המהרש"א דחוק וע"ש מש"כ בזה, אמנם ביד רמ"ה (לקמן טו ע"ב) כתב כפירוש ווע"כ ברורש של שבט משום דגמרי דלא כלה שבט עיין ב"ב קטו ע"ב. יא' וכו' המהרש"א ועי' לעיל אות א. י' דף יד ע"ב. י' דף מהרש"א. י' דף אימא. ט' ע"כ מהרש"א ומהר"ם שי"ף ובס' בנין שלמה מש"כ בזה. ט' דף מ ע"א.

והערות

מפרש רש"י "רובו של שבט". ועי' ברש"י מה שמקשה ע"ז, דמפירש"י גופיה שם משמע שמפרש דעד ועד בכלל קאמר וכן משמע מלשון הגמ' לקמן "ואפילו רבי יונתן לא קאמר אלא רובו" דמוכח להדיא דרובו דנין כעיר הנדחת וע"י. וע"ש מש"כ ליישב. וע"ע בפורת יוסף ובערוך לגר. ט' לקמן דף טז ע"א. י' וועי' בערוך לגר שכתב דפי' המהרש"א ועיין בתו"ח שם שפי' הסוגיא באופן אחר, וע"ע מש"כ ע"ד המהרש"א בשו"ת הרב"ז (ח"ה ס' אף תש"ו) ובס' שער יוסף מהג"ר חיד"א הוריות דף ג ע"ב, וענין ברורש של שבט משום דגמרי דלא כלה שבט עיין ב"ב קטו ע"ב. יא' וכו' המהרש"א ועי' לעיל אות א. י' דף יד ע"ב. י' דף מהרש"א. י' דף אימא. ט' ע"כ מהרש"א ומהר"ם שי"ף ובס' בנין שלמה מש"כ בזה. ט' דף מ ע"א.

הודפס מאתר אוצר החכמה

א' פ' דהפסוק ד"והרגת" כתיב לגבי שור שרבע את האשה ומקשינן בהמה הרובע להאשה והפסוק "ואת הבהמה תהרגו" כתיב לגבי בהמה הגרענת לאיש ומקשינן בהמה לאיש. ועי' בפיה"מ דהראיה הוא מדכתביב "ואת הבהמה תהרגו" דבהכרח דבא להקיש דאם ללמד על הרגת הבהמה הרי כבר נאמר והרגת את האשה וגו'. ועי' תרו"ט שכתב דדברי הרמב"ם צ"ע ועי' ביש סדר למשנה פשט נכון בדברי הרמב"ם (וע"ע מהר"ם). ב' דף טו ע"א ד"ה בשלמא. ג' לקמן דף טו ע"ב. ד' דף טז ע"א. ה' עיין צוהר לבנין. ו' לקמן דף טו ע"ב. ז' הלכה ב. ח' דעת רבי יונתן דאין עושין עיר הנדחת אלא ממאה ועד רובו של שבט, והמהרש"א מפרש דעד רובו" ור"ל עד רובו ולא עד בכלל, והא דאמרין שם "אבל כולו לא" לאו דדוקא אחר דמרברו ועד כולו אין עושין אותן עיר הנדחת אלא דנין אותם כיחידים וא"כ לפי המקשן שפיר תלמוד בבלי <עוז והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 277} {726077}

להשביע במ"ש הש"ך בסי' רנ"ה מקי
צ"ח שם:

סנהדרין ב' ע"א ח"א רנ"ח לא את
השבת וכו'
אלא כב"ר של שנים ואחד, וברשי
שם ד"ה את השבת רובו של שבת שעבדו
עבדים במזיד, וכתב המהרש"ל בכאן לא
דק דבין ח"א הפקטן ובין לפי המסקנא
איירי בכל השבת עכ"ל, וכתב עליו
המהרש"א ואני אומר דרשי ודאי דק
יסה והא דקאמר המקשה אבל כולו לא
היינו רוצו דרוגו ככולו בכל מקום והק'
ר' יונתן בהדיא עד רובו פשט דמירובו
ואילך דינו ככולו וכו' ובמסקנא נמי
דקאמר ואי אתה מוציא כל השבת כולו
לשעריך היינו רובו ככולו וכו' עכ"ל
המהרש"א:

וקמיא לי על המהרש"א לפ"מ שכתב
הט"ז באו"ח הל' ר"ה על מה
שאנו אמרים בחסות מלך על כל העולם
מזו בצורך מיון דכל לבד אנו יכולין
לומר דהפירוש הוא רובו דבכל מקום
רובו ככולו לכן אנו כופלים על כל
העולם פולו דאז הפירוש כולו ודאי ולא
רוב לבד, וא"כ חכא במסקנא בגמ' ט"ז
ע"א מסיק רבינא לעולם בשבת שהודח
ודקא קשיא לך בדינא דרבים דיינינן
לי, אין אפי' דקטלי' ביחיד בדינא
דריבים דיינינן לי וכו' ואי אתה מוצא
כל השבת כולו לשעריך, והאיך קאמר
המהרש"א דנם במסקנא המ"ר רוב ולא
כולו הא במסקנא כסף כל השבת כולו
ולדברי הטורי והב שתבאתי הא היכי
שכופל כל פולו הוא בודאי כולו ממש ולא

רוב:

אמרי' ד' עיני לישב במ"ד ושרשי
ד' טון יסה דהנה בגמ' בבא
בבית ד' יש נחלין איתא דאם אין

לו בגים ואזים חורה נחלה ד' ושבד
ב' יעקב ושרי' שם תשים וליפא ד'
יעקב ושרי' אבי' גמירא ולא בלא שבטא
ועי' שם ברשי' שתביא דכתיב כי
אפשה כלל בכל תנאים ואז' לא אפשה
כלל הרי ולא מסכתא שיוכלה כל השבת
כולו שלא ישאר ח"ו שום אחד מהם, א"כ
לפי תהי' דבשים שם ח"ו דמיירי
בשבת שתדח ודיינינן לזו כעיר הנדחת.
ואנו צריכין לתרוג בסיף כל העיר כולו
וגם הנשים והטף ולא נשאר שריד
א"כ לפ"ז ע"ב אין לומר דכל השבת
נחבצו למקום אחד ונודחו בע"ז שאנו
צריכים לתרוג אותם עם נשיהם וטפם
לא ישאר שריד הרי יכלה ח"ו כל השבת
כולו והא גמירא דלא כלל שבטא ובודאי
היה השי"ת מסבב שיסאר מנהם או
מטפם עכ"פ במקום אחר שלא יתרגו
כדי שלא יכלה השבת ח"ו:

ובמה מאד דק רבינו תגדל ז"ל דבהיר'א
שאנו סוברין דמיירי בשבת שהודח
ודיינינן אותם כעיר הנדחת לכל מלי'
ע"כ אנו צריכים לומר דמיירי רק ברוב'
של שבת ולא כולו ממש ולא כלל השבת
וגם בהמסקנא דקאמר רבינא ולא כל
השבת כולו אפי' דכל כולו ח"ו כל
ממש ולא רוב מ"מ פי' רשי' שפיר
דמיירי ברוב כיון דבמסקנא קאמר רבינא
אפי' דקטלינן לזו ביחיד מ"מ בדינא
דרבים דיינינן לזו בשבעים ואחד
סנהדרין, וכיון דבמסקנא לא דיינינן לזו
כעיר הנדחת לתרוג כולם בסיף וגם
הנשים והטף, אלא דיינינן אותם בסקילה
ביחיד שהודח והרי נשארו הטף פיים
ושבת לא כלל רק כל הגדולים שחטאו
דיינינן לזו כולם בסקילה וזבב"ד של
שבעים ואחד אבל הטף נשארו א"כ
ממילא לא כלל שבטא כי יס"ח הכף

תורת חרושי הש"ס רמ"ז • צ 179

דלא נפקל רב ופולחן שחם בני עונשין
א"כ יפה פירש רש"י גם להמסקנא דמירי
ברובו של שבט זה נכון מאד בסיד:
סנהדרין פ"א ע"א אמר רב חנן
עידי נערה
יהמאורסה שתוזמו אין נהרגין מתוך
שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו,
זפריך הש"ס ותא אתרו בה כו', ומשגי
באשה חברה ואליבא דר' יוסי בר יהודה
דאמר חבר אינו צריך התראה לפי שלא
ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג
למזיד, ופריך שם עוד וכיון דאינהו לא
מיקטלי איהי היכי מיקטלא הא הוי ל'י'
עדות שאי אתה יכול להזימה כו', ומשגי
הכי נמי קאמר מתוך שאין נהרגין שיכולין
לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא
אינה נהרגת דהו"ל עדות שאי אתה
יכול להזימה, ופריך שם בגמ' עוד אלא
באשה חברה דקיי"ל דמיקטלא היכי
משכחת לה, ומשגי כשזינתה וחזרה וזינתה
דהנך עידי זנות שני אין יכולים לומר
לאוסרה על בעלה באנו שהרי כבר
נאסרה מזנות ראשון ולא באו אלא להורגה
וכו'.

והנה לעיל ט' ע"ב בתוס' ד"ה עידי
האב נהרגין כתבו תימא: דאמאי
נהרגין דמצי אמרי לא לחייב עדי הבעל
באנו אלא לחייב הבעל ממון קאתינא
כיון שלא הותרה בהם עדות זוממין לא
בעי התראה, וכח"ג אמרינן לקמן (מ"א
ע"ב) למסד חבר אין צריך התראה עידי
נפחה המאוסה און נהרגין מתוך שיכולים
לומר לאוסרה על בעלה באנו, ות' בתוס'
דהכא שאני כיון שיודעים דבאים להרוג
את האשה יודעים שיהרגו אותם אם
יוזמו דאי אפשר להיות זה בלא זה אבל
חתם לא ידעו שהיתה חבירה אי נמי
לא ידעו, דהב"ד אין צריך התראה וכו'.

ולענין ימלא האין יכולים העדים
לומר אתר הגמר דין ולאחר
שחוזמו כי לא היו יודעים שהיתה
חבירה וכו' הא איתא במשנה מפורטת
לעיל ל"ו ע"א כיצד מאיימין את העדים
בדיני נפשות היו מכניסין אותן ומאיימין
עליהן כו' שלא כדיני ממונות דיני נפשות
אדם נותן ממון ומתכפר לא דיני נפשות
דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף העולם
וכו' שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה
עליו הכתוב כאלו איבד עולם מלא וכו'
עיי"ש הרי שקודם שגומרין הדין היו
נב"ד צריכין לאיים על העדים ולהדיע
להם שיהרגו את הנידון על פיהם גם בלא
התראה כיון שהיא אשה חברה ואין יכולים
העדים לומר לאחר גמר דין ולאחר שהוזמו
שלא היו יודעים כלל שהיא חברה הא
כמה פעמים היו הב"ד מודיעים להם זה
באייכם אותם כמבואר במשנה שם, וגם
אם נאמר שהאיום אינו זכיה כל כך וגם
אם לא יאיימו הב"ד את העדים הורגין
את המחויב מיתה אבל עכ"ס לכתחילה
בודאי צריכין הב"ד לאיים את העדים
וא"כ מאי פריך הש"ס היכי משכחת לה
הא בוודאי יודעים העדים שהב"ד יפסקו
לה מיתה והיא קושיא עצומה לכאורה:
ולר"ן ור"מ הנושא גראה דהנה בגמ'
סנהדרין מ"ה ע"ב אמר שמואל
נקטעה יד העדים פטור דבעינן קרא כדכתיב
יד העדים תהיה זו בראשונה להמית.
וכן פסק הרמב"ם בהל' סנהדרין פ"ד הי"ז
ובכן הרי יכולים העדים לטעון לאוסרה
על בעלה באנו, ואין לומר כמו שהקשינו
הא הב"ד היו מאיימים אותם ומודיעים
להם שמחויבת מיתה גם בלא התראה
כיון שהיא אשה חברה ומי"מ יוכלו העדים
לומר שהיה בדעתם שאם הב"ד יפסקו לה
מיתה, היו מקטעים ידיהם וממילא תהיה
פטורה.

כמבואר בתוס' שבת קל"א ב ד"ה סד"א נילף שבעת ימים משבעת ימים. וא"ת היכי תיסק אדעתיה לדון גז"ש הא אין אדם דן גז"ש מעצמו א"כ למדה מרבו, וי"ל דשמא בעלמא ניתנה למדרש, ומבואר בערוך ערך גזר על אמרם בשבת צ"ז ר"ע גז"ש לא גמר פי' רבינו גרשם לא גמר ר"ע גז"ש אלא הוא דרש מעצמו, וע' פסחים כ"ז סע"ב חזר ר"י ודגו דין אחר כו' וברש"י שם, והגרי"ב בהפלאה שבערין כתב שם מה נעים ויפה דברי הערוך ומצאתי תבלין לזה ברי"ף כו' ודקדק הש"ס לומר גז"ש לא גמיר ר"ע אלא מכא מה מצינו כו', וע' תוס' קדושין ב' ע"ב ד"ה גאולתו גאולתו גמר נראה לר"ת דלא גז"ש גמורה היא אלא גילוי מילתא בעלמא היא דאי גז"ש גמורה היא א"כ כו', ובנמוקי יוסף לרי"ף בבא קמא ר"פ החובל מכיא בירושלמי אמרו כל מילתא דלא מיחזירא מייתנין מאתרינן סגיאין ופירשו המפרשים ז"ל דהכא פירשו כל דבר שיוצא בו שכן הוא האמת אבל לא נתברר לו סמך מן הכתוב הרישות ביד כל אחד לדונה, ואע"פ שאין אדם דן גז"ש א"כ קבלה מרבו היינו לדון לגמרי מחדש אבל היכא דגמיר דאיכא גז"ש יכול לדון כו', ובס' תוספות העזרה שעל הת"כ כ' בפירוש הברייתא ד"ג מדות על הא דירושלמי פסחים שם שאדם דן גז"ש לקיים תלמידו שה' גז"ש אינה אלא כעין בניהן אב דילמד סתום מן המפורש, א"כ בני בתירא בשמעם שהלל דורש מועדו מועדו חשבו שזהו מסוג גז"ש נדרשת ואין לזה יפוי כח של גז"ש מקובלת ומשיבין עליה עד שהעיד הלל שהיא כן מקובלת וע' נדה י"ט ב שפיר קאמרי ליה רבנן לר' מאיר אלא הכי קאמר להו א ל פ ו ה בגזרה שוה כתיב הכא שלחך גו' ורבנן אדם דן ק"ו מעצמו ואא"ד גז"ש מעצמו, ושם כ"ב ב נגמר בריאה מבריא וכו', וע' ביצה י"ב ב רש"י ד"ה גז"ש, לאו דוקא דכילה מדרבנן גזור כו' ובתוס' ערכין ט"ו רע"א ד"ה הווי ליה כו' אין זו גז"ש גמורה כו'.

ובכן אם אחד החכמים מסר ששמע מרבו גז"ש זו וזו יכלו חבריו לומר שלא היתה זאת מסירת ביד רבו אלא שהרב הוא שדרש כן לקיים תלמודו וסברתו בעוד שהם לא גמירי ולא סבירא להו, וכן הכא דבר דבר גמיר כלומר סבור דמי להדיא אבל הודה הודה לא גמיר דלא דמי להדיא וכפ"י הרמ"ה הנ"ל, ויעזין מש"כ בס' יסוד המשנה ועריכתה בסה"ס בירורים ג' הע' א על גז"ש בהשתוות הסגנון של הכותב ולק' כ"ב ב ד"ה דכתיב ופרע לא ישלחו אותו, [ושם בירורים ו' בענין השתכחות אי פסח דוחה שבת עד שאמר הלל יבא עלי כן שמעתי משמעה ואבטליון, כלומר משני ראשי הדור יחד הרי שלא היה זה דרוש של חכם אחד לקיים סברתו רק קבלה מהלמ"מ לכן קבלתה]. וראה בשו"ת שואל והשיב רביעאה ח"ב סי' ע"ז לחלק בגז"ש בין מלים דומות או שהם מגזרה ושורש אחד ואכמ"ל.

ט. מהנימ אראב"א דא"ק כל הרבר הגדול יביאו אליך. וברש"י ומשה במקום ע"א קאי, יעזין שו"ת חתם סופר חלק שביעי סי' יד—טו.

י. כל הרבר הגדול יביאו אליך, דבריו של גדול. בקונטרס זכר למקדש על מצות הקהל כ' הג"ר אדר"ת שלכן נכלל ביחוד הכהן הגדול לפי שבו מצינו בקרא הכהן „הגדול“ מאחיו, וצ"ע איך נידון כה"ג שעבר ע' יומא ע"ב א ומכות י"א א ועמש"כ בקונטרסו תשובה מיראה ע' מ"ה, ויעזין בשו"ת בית גפתלי מהגרי"ב הכהן שורץ ס"ס מ"ט.

יא. בעי ר"א שורו של כה"ג בכמה כו'. ומובן בזה אשר נקטו בתוספתא דכלים ב"ק פ"א בוש אחא לומר שכלבו של כהן גדול חביב הימך. דמה דאיבעי להו בשורו הרי לאו דוקא שור כי אם כל בהמת כה"ג וכלבו ראה עדיות פ"ו מ"א וגמ' ב"ק נ"ד א נמצא שס"ד דכלבו של כה"ג יתידן בסנהדרי גדולה יותר מכל אדם בישראל, וע' בב"ר פ"כ ד' דנחש הקדמוני נידון בסנהדרי שלימה ובהגהותי שם, וע' נודע ביהודה תנינא חו"מ סי' ז, ויעזין בתשובה מיראה מהג"ר אדר"ת (ע' מ"ט) שנסתפק כשהיה להכה"ג בן סו"מ, וכן אם זינתה בתו של כה"ג דבשריפה בכמה גדוניה עיי"ש.

ד. ואי אתה מוצא כל השבט כולו לשבטיך. בס' חרשי רמ"ז מוזהר [שסדרתי ונדפס בשנת תרצ"א] העיר (פ"ט ג) מט"ו או"ח סי' תקפ"ב סק"ג שכשנכפל „כל כולו“ משמע כולו ממש ולא רובו, לפ"ז יוקשה מכאן לרש"י לעיל במשנה שכתב רובו של שבט, אמנם באמת מצינו גם כשנכפל עכ"ז הכוונה רק רוב כמו בסוטה י"ז בכל התורה כולה בנימן חסר כו' והנה נמצאו י"ז מלאים אך רובם חסרים, וע' רשב"א ברכות מ"ו כל הברכות כולן כו' ברוב ברכות קאמר, בפסחים ק"ז א כל השבת כולו וברש"י ורשב"ם שם דהיינו אך עד יום ד, וראה בביצה ט"ז ב שהיה יושב ודורש כל היום כולו ולהלן שם ועוד כמהם.

ה. הודה הודה לא גמר. ביד רמה כ' דבר דבר דמו להדיא אבל הודה הודה לא גמיר דלא דמי להדיא דהתם כתיב אשר יויד והכא כתיב אשר יעשה בזדון, וכ"ת ליגמר מזדון דכתיב בנביא השקר בזדון דיבר הנביא, מהתם ליכא למגמר דלאו בקטלא כתיב, ובתו"ח כ' ר"י ברי"ח יליף הודה הודה דהיה להם בקבלה מנין הגז"ש ר"ל ס"ל דבר דבר ממנינא הוא ולא הודה הודה, וריב"ח ס"ל דהודה ממנינא ולא דבר דבר וכה"ג כ' התוס' בשבת פ' הוורק, וראה להלן אות ז.

ז. בסה"ק הקשה אחרי שאין גז"ש למחצה א"כ מדבר דבר גופא נילוף שוב זקן ממרא מנביא שקר דליבעי ע"א, וכ' דלכאורה איך ילפינן בכלל גז"ש מא' לב' ושוב מב' לא' הא כיון דאיצטריך גז"ש לילף מא' לב' לא הוי עוד מופנה ללמוד מב' לא', אולם כיון דאפשר לפתוח מהכא להכא א"כ קבלת הגז"ש תוכיח דתרווייהו ילפינן אבל זהו רק כשיכולים לפתוח הלימוד מכל צד אולם בעניננו הרי אי אפשר להתחיל זקן ממרא בעי ע"א נלמד מנביא שקר דהרי עדיין לא ידענו בנביא שקר עצמו אי בעי ע"א, ע"כ מוכרחים להתחיל לימוד הגז"ש נביא שקר מהמראת זקן ואם צריכים הגז"ש לכך שוב אינה מופנה לילף הצד השני מגז"ש זו וגז"ש הודה הודה לא גמיר.

ז. רש"י ד"ה דבר דבר גמיר הודה הודה לא גמיר. הך גז"ש דדבר דבר גמיר לה האי תנא מרביה אבל הך דהודה הודה לא גמיר ליה מרביה כו' ואין אדם דן גז"ש מעצמו א"כ קיבל מרבו הלמ"מ כו' וכן הלכה רוחות בישראל — הנה אם אמנם עיקר גדול הוא בתושבע"פ שאין אדם דן גז"ש מעצמו וכהסברת הרמב"ן בסהמ"צ דהרי בהכרח יכופלו המלים בספר גדול שאי אפשר שיהיה כולו במדות בודדות וע"כ שקבלה היתה בידם כי מלה זו זו לגז"ש ניתנה (וראה אשר כתבתי בס' יסוד המשנה ועריכתה בירורים ג) אבל בלתי מובן הוא אשר מצינו כמה פעמים בחז"ל שחד אית ליה גז"ש זו וחד לית ליה, הלא מה בכך אם הוא לא קיבל מרבו הן יכול הוא וצריך הוא לקבל מחבירו שמעיד כי הוא כן קיבל גז"ש זו, האם הכרח לקבל גז"ש רק מרבו דוקא מה בכך אם חבירו זכה כמשלשל שמועה לקבל הלכה זו ובוודאי דבר ה' אמת בפיו כי כן קיבל מרבו ולמעלה בקודש עד הלמ"מ כאשר הקשו בתוס' שבת צ"ז א ד"ה גז"ש וליגמר מר"ע שהוא קבלו מרבו (ותרצו שם ובתוס' כתובות ל"ח ב סד"ה אימא בתולה לגז"ש מופלא מאד דלפי המובן מדבריהם הרי תתבטל כל מסורת הגז"ש כל אחת כשהיא לעצמה ראה בהגהותי שם) וכדמצינו בפסחים ס"ו רע"א דבני בתירא לא גמרו גז"ש מועדו מועדו דפסח דוחה ולבסוף כשאמר הלל יבא עלי כן שמעתי משמעה ואבטליון כיון ששמעו כך קבלו ראה ירושלמי שם וא"כ ה"נ בכל מקום שהיתה מקובלת ביד אחד החכמים מרבו מסורת גז"ש הרי גם חבירו צריך היה לקבלה.

ח. אולם הנה טרם שהעיד הלל מפורש שגז"ש זו קבלה היא בידו משמעה ואבטליון לא קבלוה בני בתירא, וצריכים הסבר לכך האם חשדו בו בהלל שאינו יודע דגז"ש צריכה קבלה ואם אמר לפניו גז"ש הרי בטח כן קיבלה לגז"ש זו והיה להם לקבל מיד הכרעת ההלכה למעשה ע"פ גז"ש זו. נראה מזה שיש לימוד שנקרא גם הוא גזירה שוה שכן יכולים לדרוש כלי קבלה לקיים תלמודו

הקדמה

גנדיע ומפורסם בעירנו לבוב יצא תהלת כבוד הרב המאוהב התריץ העצום והבקי הנפלא החסיד והעניו מוהר"ר משה זאב ב"ר ישראל מיכל מזוזה זצ"ל. שהיה אחד מהת"ח המצויינים שבעירנו מציין המתגבר בתורה וחריפא סכיני, אולם לאשר עשירות שנות חיו האחרונות עלי אדמות לא ראה מאורות כל היום שיתגא אך מה ששנה על פה ורחישן מרחשן שפלותי לא יכול להעלות עלי ספר אף מקצת דמקצת פאשר הביע אומר מן החדש שמעתתא חדתא שחידש יום יום, ואך תלמידים קטנים שהתאבקו בעפר רגליו הצלו כפעם בפעם עלי גליון איוה ענין מחודש כפי שהשיגו מדבריו וכטי כשרונם לערוך דברים בספר לזאת אך מעט נשאר לנו מרובי תורתו שכל יודעיו ומכיריו יעידו כי היה פי עשר ברוחו וגם שארית הפליטה ההיא לא היתה מסודרת כהלכה ונלקחה בשבוסים בסגנון ותוכן כי למעמים לא הבין הכותב את הענין לאשורו:

והנה בענותנותו כל עודו בחיים חיותו לא חפץ ליטול את השם ולפרסם חידושי אב"ט טרם הלכו למגותות ציוה את ביתו אחרי לשום לו שארית דחתאמר שמעתתא משמי' וכאשר נתבקש בישיבה של מעלה ביום כ"ד שבט תרע"א נתעכבה הדפסת חידושי בסביבת אי הסידור שבכתבים ובנתיים פרצה מלחמת העולם ואי סיפא לא ספרא:

ועתה נתעוררו מחדש בני המחבר ונכדיו למלאות אחר דברו ולהוציא לאור חידושי. על הטוב יזכר שמם הלא הנה הר' יצחק אייזיק מזוזה נ"י בן המחבר הר' יחיאל מיכל מזוזה נ"י בן המחבר, והר' מאיר ישכר דר. מזוזה נ"י בן הר' אברהם יהודה מזוזה ז"ל (נפטר ז' חשון תרפ"ה) בן המחבר, ועמם בני הר' יקותיאל זישא מזוזה (נפטר א' סיון תרס"ט) הר' מאיר מזוזה (נפ' א' אייר תרע"ה) בני המחבר, ובני אחותיהם ה"ה מ' טשרגא זינגער (נפ' י"ד תשרי תרפ"ח), ומ' חנה גאלדה מזוזה (נפ' כ"ד שבט תרמ"ט) זכר כולם לחיי העולם הבא, שהתנדבו מהונם לעשות זכר לצדיק אביהם ע"ה ונייחא לנשמתו הטהורה:

ומשום חביבותי דהמחבר שבטל ילדותי למדתי לפניו והייתי אהוב וחביב אצלו עד מאד זכרתי לו חסד נצורי וקבלתי עלי טורח ההעתקה והסידור תקנתי השבוסים והטעותים שרבו מאד, אולם לא חפצתי לשנות הסגנון ודרכי ההרצאה לכתוב כל הדברים מחדש למען שלא לשנות עיני לפעמים עיקר כוונתו, לכן הנחתי הדברים בסגנון שנכתבו ועכ"ז הכשרתי אותם שהמעין הנבון יצמוד על כוונתו:

וזכות הרב המחבר ז"ל יגן עלינו וימליץ טוב בעדינו כדברי רבינו יהודא החסיד בס' חסידים סי' רכ"ד כל האומר דבר שמועה מפייהם הם מתפללים עליו שם וממליצים

טובה עליו

המסדר

ביאור הרד"ל

פרקי דרבי אליעזר פרק לא

ביאור הרד"ל

רס"ה

את עורה (והרי צפרי מני אף צעם לכחלה יחזיר, אלא שהרמז"ס לא הציאו (וגם שעה דמניא בתוספתא שם וכתבו הרמז"ס יחזיר, הר"מ ברלין), וצע"כ משום דהוא מחובר וטפל לעור הרי הוא ככלל עור שכתב צפי"י): (טו) אפרו של איש הוא יסוד שצ"ג מוזבח הפנימי. רבינו צחי

פ' יתרו העתיק אצרי הצמר של איל, וגם לגירסא הכוונה על אפר האצרים, וצנחנים [סב]. אמרין אפרו של יתחק ראו על מקום המזבח, והתם צנחנים החיון מיירי, משמע דפליגא אדכא דאמר שהוא יסוד מוצח הפנימי (והפרי"א לטעמיה דאמרין לעיל פכ"ט דיסוד מוצח החיון נעשה במקום שנאמר דם מילחו של אברהם אבינו), והדברים מכוונים עם מש"ל אות פ"ב צם לקוטי תורה שהאיל הוא יסוד, שהוא מוצח הפנימי: (טז) שנאמר וכפר אהרן עץ קרנותיו אחת בשנה.

שהקצ"ה רואה אחת בשנה שהוא ציוהכ"פ את קרנותיו שנעשו במקום אפרו של יתחק ומכפר ע"י אהרן על עונות צית ישראל (וע"ל פכ"ט סס). או י"ל שעל קרנותיו רומז להאיל שהיה אחוץ צנחן בקרנותיו, (ולדברי הרקאנט"י שהצאנו לעיל אות מ"ד שהעקדה הייתה ציוהכ"פ, מכוון הדבר ציוהכ"פ): (טז) גידיו בו עשרה כנגד י' נבלים שצ"ג כנור. ע"ל פ"ט כענין לשון זה ושם כתבתי שצ"ל ימין במקום נבלים, וכן כאן צריך להגיה כן וס"ה, או שצ"ל כנגד י' של כנור ונבל, ור"ל י' ימין, והני גידין דקאמר הכא לאו גידין ממשי הם, דכשלהי קינין חנן מעיו לנבלים צני מעיו (ר"ל הדקין שבהן) לנורות, ומשמע מכאן שנימין הנעשין מצני מעיים של צהמה שם גידין עליהם, ונפ"מ לענין תפירת ס"ת ותפילין, ועיין בתוספתא הלכות קטנות ח"א ס' רע"ג: (טז) הוא אזור מתניו של אצ"הו שנאמר בו' ואזור עור אזור במתניו. זה לשון הקנה הגדול [סח א] וראיתי מתניו של אצ"הו ז"ל אזור גדול אזור צמתניו וא"ל האזור הזה הוא מעור אצ"הו של יתחק, ואמרתי לו האיל הוא עולה כליל (חסד) ואדוני מתקנה צחותאס ואין דרך העור ההוא הצא מן האיל להתקנאות, וא"ל האיל שחטו אברהם אבינו ע"ה והוא חסד והשיבו לרחמים וצחו של אברהם אשר אני נאחז ממנה (היא כל צחו של אברהם צני אצ"הו, צ"ל), היא קשה כמידתה ולפעמים האיל ההוא אינו עומד לעולם כצו (ר"ל להיות כצו לרחמים כלפי חסד כמו שהשיבו אברהם אבינו ע"ה, אלא לפעמים מטה לצד הדין), וכשהוא

לגירסא זו צריך לדחוק שבעולם הזה לא נתקיים צרכו ככוכבי השמים וכחול, והוא דחוק דמצינו צמח מקומות לשון זה גם בעולם הזה, כמ"ס [דברים א] והנכס היום ככוכבי השמים לרוב, וכתיב ועמה שמן ה' אלהיך ככוכבי השמים, וכתיב

[נחמיה ט] וצניחם הרצית ככוכבי השמים, וכן צרכה כחול כתיב [מלכים א ד] יהודא וישראל רבים כחול אשר על שפת הים לרוב (ואפשר שיהיה יחד ככוכבים וכחול הוא שיתקיימו לעמיד לנצל). וצילקוט הגירסא כי צרך בעולם הזה אצרכך בעולם הצא הרצה בעולם הזה אצרה את זרעך בעולם הצא, וכן הוא בהגהות המיוחסות להגר"א כאן: (טז) אותו האיל צא יצא ממנו דבר לבטלה וכו'. כתב הרמז"ן פ' יתרו (על פסוק צמח היצול) הואיל ועולה הקריצוהו הרי הקרניים וטלפיים הכל נשרף בעולה, ואולי גבלו הקצ"ה לאפר קרנו והחזירו למה שהיה, וכ"כ רבינו צחי שם (וכאן צפ' וירא כתב שהכוונה על מדת אצ"הו של יתחק, והן דברי הרמז"ן צפ' יתרו ע"ס. ומיהו צהר כחוד צכ"מ שהשופר אינו צמח יתחק עמנו ע"ס). מיהו צמח לכאורה י"ל דמסכתא לה צין לרבי צין לרצון דחולין [צ]. וצנחנים [פז]. לרבי צפירשו אפי' צראשו של מוצח (ויש לממון קצת הדבר, שהאיל וגאחו האיל צנחן צקרינו והיה רואה להנתק מהם, נחפרו הקרנים לפרש צקל צראשו של מוצח), ולרצון צפוקעין (או אפי' פירשו קודם שהעלן, ע"ס צחוס ד"ה מאן בו' דדוקא צפראשו צראש המוצח פליגי רצון). והנה הרמז"ן ז"ל לא העיר רק צקריים, וצמח ראו להעיר זה גם צגידיו ועורו דמני הכא, והרי גידין ודאי שוין לקרניים דמני להו צהדי צצרייתא צחולין שם. ובעור אצ"הו י"ל דס"ל כמ"ד צצגיה [ז]. דהי' הפשט וניחוח קודם סיני ג"כ (וכ"מ צאגדה דצמדצר פ"י שהי' הפשט וניחוח צצ"הו של יתחק, הר"מ ברלין), ואפי' למ"ד דקריבו שלם צלי הפשט וניחוח, יש לדון אם שייך בעור דין פירשו או פוקעין כמו צקריים וטלפיים או לא וידו. ולכאורה מקום ללמדו מן פרה אדומה לדין שנסרפת צעורה, ומניא בתוספתא דפרה פ"ב וכתבה הרמז"ס פ"ד מה' פרה הי"ב דפקע מעורה יחזיר כצורה ומן קריניה וטלפיה לא יחזיר, א"כ ה"ה נמי קודם סיני שהקריבו עולה צלא הפשט (או עור הראש אחר מתן תורה), הו"ל כצמר להחזיר צפוקעין וצפירשו ולא הוי צקריים וטלפיים, מיהו צמח אין ללמוד מפרה דכתיב צה צהדיא

הוספות הרד"ל [יד] וכגון בעור הראש שאינו בהפשט אף מסיני ואילך יש להסתפק אם דינו צקריים וטלפיים או כבשר [הר"מ ברלין], וכיון דקיי"ל לענין פיגול דכל עור הבהמה אינו חשוב דבר הראוי לאכילה (ואפי' בעור הראש של עגל הרך שהוא כבשר לענין טומאה, מ"מ כאן אינו כבשר רק עור האליה, ע' וצחנים [נח]. ורמב"ם פ"ד מפסולי המוקדשין ה"ז, א"כ קרוב לומר שדינו צקריים וטלפיים: [טז] ומצאתי בקנה הגדול [סז ד] שכתוב שם ג"כ הלשון נימין, וכתב שהן מהדקין של אצ"הו של יצחק שהיה כולו עולה (חסד) ואין יורד משם נימא שחורה (דין) כן כל השפעה היורדת מן העשר בומן שהכנור (ת"ת) במטה (י) כולן נימין לבגדים ויפים כנימין של האיל עכ"ל:

פירוש מהרז"ו

דוסא. ילקוט ישעיה [רמז חלון]: עשה נבלים. לעיל פרק י"ט על פסוק עלי עשור ועלי נבל:

פר אחד

גידיו של איש הם יו"ד כנגד יו"ד נבלים שצ"ג כינור שהיה דוד מנגן בהם. ראו נא מעשה ה', דלעיל פ"ט מנה צמסר יו"ד עלי עשור ועלי נבל, וצא צנחין העשירי מכוון יפה עשרה עשרה צקל הקדש: גדול, מדייק שיהיה בקרן של ימין שהוא גדול משמאל.

בית הגדול – ביאור מספיק

ימצאנו, והרצה בדרוש יעין על זה בהאלישן סדר וירא. ה' נבלים של כנור בו'. כדלקמן פ"ט. ויאמרו אליו איש בעל שער ואזור עור אזור במתניו. כצ"ל. דייקן מדכתיב אזור עור שהוא מעור הידוע, שאל"כ הוא ללא צורך. יתקע בשופר גדול. מדכתיב בשופר גדול, מדייק שיהיה בקרן של ימין שהוא גדול משמאל.

רסו

ביאור הרד"ל

פרקי דרבי אליעזר פרק לב

ביאור הרד"ל

בחזקו אני אזור ממנו להסקנאות מן המוטאים עכ"ל. והרמ"ע נעשה מאמרות מאמר חקור דין ח"ד פי"ט כתב כי רוחו של אליהו הקריב האיל של אברהם שהיה במקום כהן כדהכא וזכה צעור העולה כמ"ש עור העולה וגו' לכהן לו יהיה עכ"ל: (ע"ה) ש"ש שמאל כו' הר סיני.

שַׁעַר וְאֶזְרוֹר עוֹר אֶזְרוֹר בְּמַתְנֵיוֹ. שְׁתֵּי קַרְנָיו שֶׁל אֵיל שׁוּפְרוֹתָּהּ. (ע"ה) בְּשֵׁל שְׁמַאל נִשְׁמַע קוֹלוֹ

הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינִי, שְׁנֵאמַר [שמות יא, יט] וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר. [ע"ה] וְקַרְן שֶׁל יָמִין הוּא גְדוֹל מִן הַשְּׁמַאל, וְעֵתִיד לְתַקֵּעַ בּוֹ לְעֵתִיד לְבֹא בְּקִבּוּץ שֶׁל גְּלִיּוֹת, שְׁנֵאמַר [ישעיה כז, יג] וַהֲיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל. [ע"ה] רַבִּי יִצְחָק אֹמֵר, הַכֹּל לֹא נֻצַּר אֶלָּא בְּזִכּוֹת הַשְּׁתַּחוּוּיָה, שְׁנֵאמַר [תהלים צט, ה] רֹמְמוּ ה' אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחוּוּ לַהֲדוֹם רַגְלָיו.

פרק שנים ושלישים

שְׁשָׁה נִקְרְאוּ בְּשִׁמּוֹתָן עַד שֶׁלֹּא נוֹלְדוּ, וְאֵלוֹ הֵן: יִצְחָק, וְיִשְׁמַעְאֵל, וּמִשָּׁה רַבֵּנוּ, וּשְׁלֵמָה, וְיִאֲשִׁיָּהּ, וּשְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ שְׁיָבִיא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ

נחצאר, ואפשר ל"ל כאן לא נולד, ופי' יחזק לא ינצל מהעקדה אלא בזכות השתחויה שאמר אברהם נלכה עד כה ונשתחוה וזכות זה ונשחזה אליכם כמ"ש באגדה דבראשית שם. ויותר קרוב צעניי שכל מאמר הזה אינו מן הפר"א אלא הוספת איזו מעתיק מן האגדה דבראשית לכהן, ועיין מש"ל במצוא צערך ר' יחזק צס"ד:

פירוש מהרז"ו

עושינו. והוצרך למאמר זה כאן לסיים ענין העקדה, שאברהם זכה לשוב בשלום עם יצחק בזכות השתחויה:

פרק לב ששה נקראו. במכילתא פרשה בא [טז] ובבראשית רבה פרשה מ"ה [ח], שלשה הם שנקראו בשם לפני הקב"ה עד שלא נולדו וכו', ויש אומרים אף ישמעאל באומות, עיי"ש. ובירושלמי ברכות [פ"א ה"ז] ארבעה נקראו עד שלא נולדו, ואלו הן, יצחק, וישמעאל, יאשיהו ושלמה וכו'. ואינו מונה שם משה, דאינו מפורש בקרא אלא ברמז. ומשיח עדיין עתיד לבא במהרה בימינו, והארבעה שמונה כבר היו. עיין ילקוט בראשית [רמז מה] בשם פרקי דרבי אליעזר דמונה שם כסדר תולדותיהן ישמעאל ואחר כך יצחק, וכסדר שהם כתובים. וכאן כסדר חשיבותם יצחק ואחר כך ישמעאל, וכמו שכתוב [בראשית כה, ט] ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו, ועיין רש"י שם: ומה שאמר

בית הגדול – ביאור מספיק

והשתחיתם מרחוק [שם כד א]. חנה לא נפקדה אלא בזכות השתחויה שנאמר [ש"א א כח] וישתחוו שם לה'. הגליות אינן מתכנסות אלא בזכות השתחויה שנאמר [ישעיה כז יג] והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' והשתחוו לה' וגו'. בית המקדש לא נברא אלא בזכות השתחויה שנאמר [תהלים צט ט] רוממו ה' אלהינו והשתחוו להר קדשו ע"כ, וכן הוא שמואל רבתי פ"ג וצ"ל גם פה, והמדפיסים השמיטו כל המאמר בשלימות, ועשו חסד עם החושקים למדרש פליאה. פ"ב ששה נקראו בשמותם. ב"ר פמ"ה שלשה כו' וי"א אף ישמעאל באומות, וכן הוא ירושלמי בריש [ברכות] פרק א' הלכה ח'.

פרק לב (א) ששה נקראו בשמותן עד שלא נולדו כו'. במכילתא צא פט"ז תני ג' נקראו מפי הקב"ה, ובאגדה דבראשית פס"ה מסיים זה עד שלא נולדו, (ומשמע שגם במכילתא ל"ל כן מדמסיים זה מצינו שמותן של צדיקים ומעשיהן גלויין למקום עד שלא נולדו, ועיין בהגהותי שם צס"ד במכילתא), וחשב שם יחזק שלמה ויאשיה וי"א אף ישמעאל (ובירושלמי ספ"ק דברכות סחס ותני ד' צהדי ישמעאל, אפשר ס"ל כמ"ד ישמעאל עשה תשובה, לכן ראוי לחושבו עם ג' הצדיקים), ולא חשיב שם עוד צ' משה ושמו של משיח דמני הכא, וטעמא נראה משום דאין מפורשין כ"כ בתורה, דבשגם זה משה הוא בגימטריא, ושמו של משיח נמי פשטי' דקרא ינון שמו, אינו לשון שם אלא מלת ינון הוא פועל כמש"ל אות י"ג צס"ד פירוש. ובחולין [קלט:] דרש הא דמשה מן התורה מנין מצאגם, וכן מרדכי ואסתר והמן, וכאן לא חשיב להו (ועל המן י"ל מפני שהוא רשע לא חשיב ליה), דמרדכי נרמז בלשון מרגוס דמר דרור מרדכי, וגם הא דאסתר אינו פשוט לפרש כן במקרא אפי' דרך דרש, ואינו כי אם רמז צעלמא, אצל הא דבשגם מתפרש דרך דרש על משה דמסיים עליו (והיו ימיו ק"כ שנה, גם מדרש שפיר בשגם הוא צער אע"פ שהוא מצטרף מין האנושי שזכה לקבל התורה, אצל הא ודאי קשה מ"ט לא חשיב כרש דכתיב [ישעיה מד] האומר לכרש רעי, וכתיב [שם מה] למשיחו לכרש, וישעיה היה

הכ"ל לא נוצר אלא בזכות השתחויה. עיין במדרש שוחר טוב [ג] ובשמואל רבתי פרשה ג' בסופו כל המאמר באריכות, וכאן חסר. ובבראשית רבה פרשה י"ז [ב] בשלימות יותר, וז"ל, אמר רבי יצחק הכל בזכות השתחויה, אברהם לא חזר מהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחויה שנאמר [בראשית כב, ה] ונשתחוה ונשובה אליכם, ישראל לא נגאלו אלא בזכות השתחויה שנאמר [שמות כד, א] והשתחיתם מרחוק, חנה לא נפקדה אלא בזכות השתחויה שנאמר [שמואל א, א, כח] וישתחוו שם לה', הגליות אינן מתכנסות אלא בזכות השתחויה, שנאמר [ישעיה כז, יג] והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים, בית המקדש לא נבנה אלא בזכות השתחויה, שנאמר [תהלים צט, ט] רוממו ה' אלקינו והשתחוו להר קדשו, המתים אינם חיים אלא בזכות השתחויה, שנאמר [שם צה, ו] בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה'

הכל לא נוצר אלא בזכות השתחויה כו'. המאמר הזה לפי הענין אין פה מקומו. אך דע קורא אהוב כי מפני שגיאאות המעתיקים והמדפיסים נחסר מהמאמר הזה כמה שורות, וכאשר אעתיקנו לפניך המאמר מוגה, מעצמן תבין שהוא שייך להמאמר שמדבר בזה הפרק. וז"ל ב"ר פנ"ו אומר ר"י הכל בזכות השתחויה, אברהם לא חזר מהר המוריה אלא בזכות השתחויה (שהקב"ה מצטרף מחשבה טובה למעשה כאילו כבר עשה, מתנות כהונה שם) ונשתחוה ונשובה אליכם. ישראל לא נגאלו אלא בזכות השתחויה שנאמר ויאמן העם וגו' ויקדו וישתחוו [שמות ד לא]. התורה לא נתנה אלא בזכות השתחויה שנאמר

ריב

פנים

קרה (יח)

יפות

ובשמחה נשתלחה ברכה במתנות, כדאיתא בפירש"י בקידושין דף נ"ג (ע"א ר"ה הצנועין, מברייחא ביומא למ). שנשתלחה ברכה בלחם הפנים כל כהן שהגיע לו כזית היה שבע והותר.

וכן כתיב גבי נותני צדקה (ראה טו, י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך [בתתך לו] כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך. ואמרו חז"ל (ספרי שם פ"ס סד) נתון תתן אפילו מאה פעמים, פירוש, עד שיהיה לעניים כדי שביעה. אבל המובחר הוא שיתן בעין טובה ובשמחה, ק"י שאז נשלח ברכה להשביע את העני במעט אשר תתן לו, ק"י ולא יצטרך ליתן לו מאה פעמים. ואמר בשכרו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' בכל מעשך [ובכל משלח ידך], היינו בנתינה כמה פעמים כן יהיה ברכת ה' על פי כל מעשיו שירבה בעשייתו, אבל אם יעשה המובחר שיתן בלב טוב כדי שיהיה ברכה אצל העני, כן יהיה ברכת ה' בכל משלח ידו, דהיינו בלא טורח ועשייה מרובה, אלא בשילוח ידו במעשה מעט, ויהא ברכת ה' בכל אשר לו.

וכבר פרשנו בזה ק"י מה שאמרו חז"ל (ברכות ג:) שאמרו ישראל לדוד המלך ע"ה עמך ישראל צריכין פרנסה וכו', אמרו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו. והוא [כ]ענין הקומץ שהקריבו על המזבח שנקרא ארי (ע' ישעיה כט, א, וברש"י; יחזקאל מג, טו-טז), [ש]אם לא הקריבו ברצון טוב מן המובחר לא ישלח ברכה במעשה ידיהם, כמפורש במלאכי (א, ג-ב), ק"י וכן הוא כשנותן [צדקה] בקומץ ובעין רע אין ברכה לעני במעשה ידיו.

וזוהו שאמרו, ואני הנה נתתי לך, ואני ברצון הנה בשמחה. [שיתנו ברצון ובשמחה],

קכ שעל זה אמר ולא ירע לבבך בתתך לו. קכא זה שאמר בתתך לו, אפילו נתינה אחת מועטת. קכב עיין פ' תרומה (כה, ב; כז, א), ובהערה כג שם. קכג "ואמרתם הנה מתלאה [בהמה כחושה. רש"י] וגו' והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה וגו', וארור נוכח ויש בעדרו זכר ונודר וזובח משחת לה' וגו', אם לא חשמעו ואם לא תשימו על לב לתת כבוד לשמי פנים יפות >השלם והמבואר >ד) במדבר / וורווי. פינחס בו צני הירש הלוי

כדי שיהיו ברכה ושביעה במתנותיכם. ועיין עוד בזה בסמוך (ד"ה ועוד יש לפרש).

איתא בשבת דף כ"ה (ע"א), ק"י הא בחול שפיר דמי, מאי טעמא, אמר רב כשם שמצוה לשרוף [הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת], ואמר רחמנא בשעת ביעורה תהני ממנה, והיכן אמרה תורה, מדרב נחמן, דאמר קרא ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי, בשתי תרומות הכתוב מדבר וכו', ואמר רחמנא שלך תהא להסיקה תחת תבשילך.

יש לפרש מה שהקדים רב כשם שמצוה לשרוף וכו', וכל האריכות הזה, דהוא מיותר, דהוי סגי במה שאמר שלך תהא להסיקה תחת תבשילך. ק"י

יש לפרש, על פי מה שכתב המגן אברהם בסימן תק"ז (סק"ג), דאף בדבר דשרי לבתר דמיקלי קלי איסוריה לאפות בפת, אבל להנות מן האור בעוד שהוא קיים אסור. והוא מבואר מסוגיא דפסחים דף כ"ז (פוע"א) גבי עצי ערלה דאסור כשאבוקה כנגדו.

אם כן יש לומר, דאף על גב דאמרה תורה שלך תהא, היינו לאפות בפת לאחר שהוסק התנור, דכבר קלי איסוריה, אבל מתניתין ק"י דבחול שפיר דמי להנות מאורה, הוה אמינא דאסור, כמו שכתב המגן אברהם כנ"ל דהוי כנהנה כשהוא בעין. לכך הקדים רב כשם שמצוה לשרוף, דקיימא לן בסוף תמורה (דף לה.) דכל הנשרפין אפרן מותר, אם כן אינו צריך קרא לאחר שנשרף דמותר להנות, ועל כרחך אמרה תורה בשעת ביעורה תהנה ממנה, והיינו דמפרש שלך תהא

אמר ה' צבאות ושלחתי בכם את המארה וארותי את ברכותיכם וגם ארותיה כי אינכם שמים על לב. קכד אהא דתנן התם, אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב. קכה וכן הקשה הרשב"א, ונשאר בצ"ע. קכו דתנן אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב, דדייקנן מינה הא בחול שפיר דמי, דמיירי מהנאת הדלקת הנר.

שבועות שתיים פרק ראשון שבועות יד.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) וימא נא; (ב) מנחות
 יט: (ו'ט"ז); (ג) סנהדרין
 כ [ו'דף יד: סוטה מה];
 (ד) עין חוש' לקמן ריש'
 77 טו. ד"ה [שאל];
 (ה) עין חוש' ערכין לב:
 ד"ה וקדוש; (ו) [גמ']
 חוק' פסחים סד. ד"ה
 קטלו; (ז) לעיל בבבשה
 ברש' פירקין; (ח) טו
 רע"א; (ט) טו. (י) טו;
 (כ) עין חוש' מנחות צב.
 ד"ה השולן פ"א מ"ד,
 (מ) לעיל ה' ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וגו' מאי אס' כח"ל ואזו ר' נמחק:
(ב) שם צ"ח אהרן ברכו אס' ה' בית הלוי ברכו את ה' ימלי ה':
(ג) רש"י ד"ה מדעס וכו' משל יחיד כהן גדול:

גליון הש"ס

גמ' ת"ל אשר לו. ע"י
מגילה דף ט ע"ב חוס'
ד"ה חן:

תורת אור השלם

(א) בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכֵנִי
 אֶת יְיָ בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכֵנִי
 אֶת יְיָ בֵּית הַלְוִי בָּרְכֵנִי
 אֶת יְיָ יִרְאֵי יְיָ בָּרְכֵנִי אֶת
 יְיָ: [תהלים קל"ה, י"ב]

(ב) והקריב אהרן את פר
החטאת אשר לו וכפר
בעדו ובעד ביתו:
[ויקרא כו. ב.]

וַיִּשְׁחַט אֶת שְׂעִיר
הַזֹּהֶב וְאֶת הָאֵשֶׁר
לְעֵם
וַיָּחִיבֵא אֶת דָּמוֹ אֶל
מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעִשָּׂה
אֶת דָּמוֹ כְּאִשֶּׁר עִשָּׂה
לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ
עַל הַכִּפְּרֶת וּלְפָנֵי
הַכִּפְּרֶת וְיִקְרָא מִן הַטֹּהַר

(ד) ומאת עדת בני
ישראל יקה שני שעירי
עזים להקטאת ואיל
אחר לעלה: (ויקרא מז, ה)
(ה) (הקריב אהרן את
פר הקטאת אשר לו
ובכפר בעדו ובכפר ביתו
ושחט את פר הקטאת
אשר לו: (ויקרא מז, א)

הגהות וצינונים

א וְצִיל אִשֶּׁר יְיָ
ב מִשְׁתָּרֵן (וְהָיָה)
ג כְּיוֹסֵף בְּנֵי
ד מְצִינִים וְשֹׁכְנֵי לְצִיֵּן
ה עַל בְּרִיתָהּ וְשֹׁכְנֵי
ו עִיר וְשֶׁם אֵתָה נִזְבַּת
ז (רַשִּׁישׁ) יְיָ עִיר שֶׁשֶּׁ
ח לָקֵחַן שֶׁ עֵינֵי דִוְה שֶׁשֶּׁ
ט תִּרְדֹּת שִׁשְׁיֵי לֵאמֹר
י וְנִישִׁי בְּרִישִׁי
יא וְרָאָה דִּישׁ חֲדָסֵי
יב וְקִדְשֵׁי (לְעֵינֵי הַמְּבָרָא)
יג אֶל צִיל לֵאמֹר
יד (רַשִּׁישׁ) יְיָ נִרְאָה דִּישָׁן
טו חֶסֶק תִּקְרֹדֶת
טז וְרִשִׁי מִשְׁרֵי "וְאִשְׁוֹה"
יז וְהִסְדִּי וּמִבְרֵי "וְאִחֵר"
יח הַכֹּסֶם לְחִסְפָּה
יט וְצִיל אֲתוֹן (רַשִּׁישׁ)
כ נִצְלִיל לְחֵד מִדֵּי
כא נִצְלִיל לְחֵד מִדֵּי
כב מִשְׁתָּרֵן לְחֵד מִשְׁלֵי
כג שֶׁ לְחֲדָסֵי מִבְּרֵי
כד (בְּאֵתָה) יְיָ נִרְאָה
כה בְּרִיתָהּ לֵאמֹר דִּוְה יִרְיֵי
כו שֶׁ קִּי שֶׁ עֵינֵי דִוְהָה
כז יִרְחֶמֶס שֶׁ "וְכֹכָב" אֵר
כח דִּטֵּסִי הֵסֵא וְצִיל יְיָ
כט יִרְבֵּיתֵי מִשְׁתָּרֵן

על הכהנים ועל כל עם
יה אחת בשעיר המשתלח
זר עצירות וכי היכי דחם
רות אית לן למילף מינה

במזמורת מִקְדָּשׁ וקִדְשׁ
מוֹטֵב שִׁתְּכִפְרוּ בְּפָנֶי
הַחוּרִים מִכֻּלּוֹ אֶצֶל
בִּשְׁעֵי הַנֶּעֱשֶׂה
מִכֻּלּוֹ וְאִם נִפְשָׁךְ
(ס) בֵּית אֲהָרֵן בִּרְכוּ אֶת
מִנְשֶׁךְ לֹמֵד וְכֹתֵב
בִּיתוֹ שֵׁנָה בֵּית אֲהָרֵן
וְהָיָה בִּרְכוּ אֶת ה' וְהָיָה
הוּא דַּתָּא הָאֵל מִיכָּל
מִדְּרָם לִיהוִי הָרֹא
יִשְׂרָאֵל נִפְאָר וְהָאֵל

[illegible]

הדרן עלך שבועות שנים

ידיעות הטומאה שנים שהן ארבע.
 נטמא ידע ונעלמה ממנו
 הטומאה וזכור את הקדש נטמא ממנו

הקדש וחכור את המזמאה נעלמו ממנו זה וזה ואכל את הקדש ולא ידע ומשאכל ידע והרי זה בעולה ויורד. נשמא וידע ונעלמה ממנו טומאה וחכור את המקדש נעלם ממנו מקדש וחכור את המזמאה נעלם ממנו זה וזה ונכנס למקדש ולא ידע ומישיצא ידע הרי זה בעולה ויורד: אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה **א** שאין מוסיפין **על העיר** ועל העזרות אלא במלך ובניא ואורים ותומים וסנהדרין של שבעים ואחד **ובבתי תודות** **ובבשיר** ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן וכל ישראל אחריהם: הפנימית

ותימה דהא רבא מוקי לה התם^כ וידוי דשעיר המשתלח כר
 י"ל דאפילו ר' שמעון מודה שאינו מזכיר בהדיא בני אהרן

הדרך על־ד שבועות שתי

ברוך קרויין ביתו. חימה ולוים צמה יחכפרו אי בשל צטור אשר
לעם כחיד ולוים לא מיקרע עם למ"ד^ד ופלוגותא היא צפרק
האזרוע (פתיק עין קלא): ואי בשל אהרן לא חיקר ציטו וכ"ת כיון דאשכחן
שיטש לטן כפרה דכחיב יכפר^ה אימ קן למימר דלא אחי אשר לעם

אלא למטועי כהנים ויחכפרו
צור אס כן מצינו בשעיר של עס
שהותר מכללו: **הא' מיבני** **ז"ה**
בדנתיא ב' ומדליתערק קר לומר
ללא מיימי משל כהנים אלא ממתכפר
צ ומשיינא תנא הכי קא קשיא ליה כ'
וקרא ליתערק שלא תאמר כיון
שמצינו שיש לכן כפרה יחכפר **ב'** בשלו
ויציא משלחן אצל קנא חמה דמאי
פרקי ניימא דהא דרשניק דלא מיימי
משל כהנים היינו לנדר דקיס **נ'**
דכהנים מתכפרין צ: **שנה** **ע"ה**
הכתוב **ע"ב**. ואס תאמר ויזקי אשר
לו מיינא לעכב משל צור ושלמי
למזבח משלו ולא משל כהנים וי"ל
דקדברא הוא למדרש מעיקרא למזבח
קודם לנדרים לעכב וכן מוכח בס"פ
דמסעי (י"ג ע"ג) ויבכמי:

משל אחיו הכהנים
יזו בו * ת"ל (ה) אשר
דלא מחסרי ממונא דכתיב אשר
דעם. אע"ג דהאי נפקא לן

מומלח עדת בני ישראל מ"מ אשר
לעם שחמעי^ל תשל לעם אלף מדאחיה
מוקמינ ליה שאין הכהנים מתחפרים
ועל וכל נבטעיל מ"ד תבטכס שקלים
(דף 3: 1^א) ובנמנמנ (דף 3: 2^א) שאין
הכהנים מנזיין לשקול דרמא
לז אחי מדדוהו אלף אפילו מ"ד
שנמזיין לשקול והשעיר כז מותרות
הלכנה מ"מ אס חסור מנעו
הלכנה וצאו לבטח לזכר שעיר
זיין גופין משלהן או אס צא אחר
וחיה שעיר לזכור כשר אס"פ
שלא וכו' דהכהנים:

בדא אהרן נמי לא מחסרי ממזנא. תימא מ"מ ע"כ כיון

ב ואל יבוא חייב החייב:

ועוצות שטים
 שנים ששהן ארבע.
 יע' ונעלמה ממנו
 נקדש נעלם ממנו
 נאה נעלמו ממנו זה
 לא ידע ומשאכל ידע
 נממא ידע' ונעלמה

במחלה ולא בסוף שמכפרים עשרי רגלים מתכפרים נמי כהנים אע"ג דלא מחקרי ממונה הואיל ומזניו בל אהרן מתכפרין אע"ג דלא מחקרי ממונה ועוד דזקוק ציוס הכפורים הוא דמזכרי ריטואל לפי שמזניו חילוק כפופים בין ישראל לבשרים:

יְשֵׁנִי וידין ודם הָפֶר. מִשְׁמַע שֶׁמִּתְכַּפְּרִין הַהֵנִים בִּצְדֵי יוֹדִין אֲ"כ מִיִּמְיָתוֹ קִדְמָה דִּפְרֹק אֲמַר לֵבֵן הַמְּנוּחָה (דף ל:). דִּקְדָּמִי צִוִּיָּה דִּלְשׁוֹן אֲנִי וְיִמִּי וְתוֹ לֹא וְשָׁמַי אֲנִי וְצִמִּי וְיִנִּי אֲסֶרֶן לֹא מִתּוֹקָמָה כִּדְבִי מִשְׁמֵעוֹן

ע"י ידיו דשפיר המשתלח כר' שמעון ומסתמא כל הנהו מתני' דידיון סלינו מזכיר בזה"ל בני אהרן עד שיראה זכאי:

יעות שנים
 ו' זידיעה גמורה שפירש וידע שנטמא ואע"ג דמוקמא¹⁰ ממתיין
 ממתיין סתם ידיעה אע"ג דלא צריך והמזדקק יכול לפרש כולה
 צ"ח רצו:

אָרבעט

עין משפט
נר מצוה

ג א מ"י פ"ה מהל'
 ערדח יוה"כ ה' יג:
 ב ב מ"י פ"ח מהל'
 שגגה הלכה א:
 ג ג מ"י פ"ג מהלכות
 בראח מקדש הלכה יב
 ד ד מ"י פ"ד שם
 ד מ"י פ"ו מהל' בית
 המזבח ה' יא ופ"ה
 ה' מהל' ערדחין הלכה א שם
 עשן קטן:
 ו ה מ"י פ"ו מהל' בית
 המזבח הלכה יג יג:

דבינו חנאל

[illegible]

ליקומוי רעס"י

בשם שדמ שער
הנעשה בפנים מכפר
72 ישראל 72
מקדש
קדשיו. כסם שחה
מזה דם השער הפנימי
ממכפר על ישראל כפרו
אלא שם ידיו אלא כפרת
זכות כדם שאני ידיו

[illegible]

הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כז שבועות / תלמוד בבלי {עמוד 27} (726077)

סנהדרין דף טז – ואין מוסיפין על העיר

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

(ב) סנהדרין טז: יומא
 יב: (ג) [מספ'] סנהדרין
 פרק ג, (ד) אס [מנחות
 ק]. (ה) (ז) גס
 עין 'תוס' וזכרים כד.
 ד"ה הואיל (הא) ורש"י
 שו"ת ריש דף ג, ג.
 (ח) יירשלמי סנהדרין
 פ"א ה"ג ועין וזכרים
 קב, (י) עין 'תוס' לקמן
 ע"ב ד"ה אמטו,
 (כ) מנחות ע"ה, (ל) ע"ה;
 (י) לקמן ע"ה, (ז) כלים
 פ"א מ"ח, (ז) ע"ב.

תגהות תב"ח

(ח) ריש"י ד"ה חלאן
בשירות מדכפל. נ"ב ע"י
בסנהדרין דף טז ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' אותם במשיחה
ולא לדורות. עין
ממוחל דף מ"ג מוס'
ד"ה י' יאשיהו [מכחי]
גמ' אמר רמי בר
חמא אין העשרה
מתקדשת אלא
בשרי מנחה.
ונחם כ"ד ע"א גמס'
ד"ה הולא ר' אלפס וכו'
תוס' ד"ה אין וכו'
היינו היכא דאפשר.
עין טורי שכן כ"ה דף
ע"ב ד"ה מדי לחלל
תמצעס:

תורה אור תשלם

(א) ככל אשר את
 מראה אותך את
 תבנית המשכן ואת
 תבנית כל כליו וכן
 תעשה: (שמות כ"א)
 ויהי ביום כלות
 משה ויחזק את
 המשכן ויחלש אתו
 ויחלש אתו ואת כל
 כליו ואת המזבח את
 כל כליו ויחלשם
 ויחלש אתם: (מספרים י"א)
 וילקחו את כל כל
 השרת אשר ישרתו
 בקרב ויבאו אל בני
 תכלת ויכתבו איתם
 בכמסה עור תחש
 ויתנו ע' מוט:
 (מספרים י"ב)

וְאָעֲלָה אֶת שְׂרֵי
יְהוּדָה מִעַל לְחֹמֶה
וְאָעֲמִידָה שְׁמִי תִּזְדַּרְתִּי
גְּדֹלֹת וְתִהְלַכְתִּי לִימִין
מִעַל לְחֹמֶה לְשַׁעַר
הָאֲשָׁפָה: (מִשְׁכָּה יב. טו.)

וּמָרְבוּ יִכְרְעִיו יִרְחֹץ
בְּמִים (הַקְּמִיד הַבְּהוּ)
אֶת הַכֵּל הַמְּזוּבָּחָה עֲלֶיהָ
אֲשֶׁה יָרִים נִיחֹם לִי:

[יִקְרָא א. טז.]

וַיִּשְׁעַת אֱתוֹ כַּכְנָפָיו
לֹא יִבְדִּיחַ וְהִקְטִיר אֱתוֹ
הַחֶהָן מִמִּנְחָה
עַל הַנְּעִים אִשֵּׁר עַל הָאֵשׁ
עֲלֶה הוּא אִשֶּׁה רִיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה וְיִקְרָא אֵלָיו
וְיִכְבִּיאוּהוּ אֵל כְּנִי
אֲהִרן הַכֹּהֲנִים יִקְמְצוּ
מִשֵּׁם מָלֵא קִמְצוּ
מִסֻּלָּתָהּ וּמִשְׁמֶנֶה עַל
כָּל לִבְנֶיהָ וְהִקְטִיר
הַחֶהָן אֶת אֲזִיקֶיהָ
מִמִּנְחָה אִשֶּׁה רִיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה וְיִקְרָא אֵלָיו

תגחות וציונים

בלי <עוז והדר>

רש לדורות וצמיח¹² משה דהוא מלך¹³
 וחומים ושצעים זקנים: ¹⁷ שתי תודות.
 שיחתן. בשמן המשחה: מקדשתן. קדושת
 ואת הנכנס לתוכו: מבוא ואילך. כלי

התחלת
ענין לשון
היה. ולא
משהו
שירות
השבת
לפי ע"י
תם היה
במורה
היה ויכח
קמ"ל
או להכי
לירות
לשמוק
ישראל:
או שואין
לדלממן
נחמיה
ו חומת
העיר
ות 56
עין מעל
ההלוט
לחל
ינס עד
ובכר
ממין
גדולות
העל
גדולות
קלמר
גדולות
החמץ
גדולות.
ת מלכ
נחמס
הון שתי
הס
עשר
הסעומר
החמץ
נמסכת
החל
עין אחד
מן הכי

מרבצת
על מינין של מנה וכחצו בתורה על
כבוד מנה הכה חמץ שיהא סלת חמץ
מנה: ובמדה ש"שה מינין. כדפרישט
כל מין עשר סלות אלמא סלות החמץ
שירי מנה. סלות של שירי מנה
לדחמיה ועורא בקדושה העיר כחצו
קופים אותם בצירי מנה: אמר ר' חיי
י. אם רצו כהנים לאכול בקדושים" מ
ב (קדא ו) סתור חבל מועד יאכלו
ה ולחמם נאכלין בכל העיר ואם יאחו
יושלים נתקדשה בלחמי תודה שנאכלין
ועור: ונתקדשה בצירי מנה שנאכלין
ל"ג וסבתא מנחת חמץ מ
נא ח"נ מנחת חמץ מי איכא דהאי
ימור דעל כרחק מנה נתקדשה
במח לה: מנחת חמץ מי איכא. הא
אשר חקרינו לה' לא תאפה" מן:
וכי

ק. מ.) שנתקדשו והא חין דבר שנפסל
בבשים הוא דקדשי. ולמאן לאמר חנו
היא צפרק שמי ה

בית הכחירה פ"ו ה"א) ובס"א הגירסא בסמך משה
(ן) והרש"ש כתב דנצ"ל ורש"י והד"א עם ד"ה "וכן
: [ט] צ"ל ישרתו (רש"ש); [ו] צ"ל מעל לחומה
פקודש] (גליון); [ט] צ"ל תנישה (גליון) כ"ה ב
בבלי {עמוד 29} {726077}

(שייך לעיל ד.) **שני** מוס

ע"א וי"ל דהתם לא חשבי
לפן מולאין למלמחמ הרשו
ב רבא ^(א) כל הכלים
וקדשתן ^(ב) זכאן ואילך
וינימא ^(ג) וכן תעשו
אמר קרא ^(ד) וימשיחם
בם במשיחה ולא
זא אותם במשיחה
א בעבודה אמר רב
ז ישרתו בם בקדש
השתא דכתב רחמנא
מה לי אי לא כתב
א הני הוא דבמשיחה
נודה דהא כתב וכן
ותום אותם במשיחה
ה: ובשתי תודות:
שאמרו בלחמן ולא

רב חסדא דאמר קרא
 גדולות ותהלוכות
 גדולות אילמא
 אלא גדולות במינן
 קמי שמיא והתניא^א
 אשה ריח ניחח בעולת
 במנחה^ב אשה ריח
 נרבה ואחד הממעט
 לאביו שבשמים אלמ
 יו ניהו ר' חמין דתנן
 חמש מאן ירושלמי
 שתי איפות והאיפה
 עשרון עשרה לחמין
 שלשה מינין חלות
 בר חמא 'אין העורה
 מנחה^ג מאי מעמא
 ד דבר הנאכל בה
 הנאכל בה מקדשה
 דה מי לא מתאכלי
 ירושלמי דבר הנאכל
 אף עורה דבר הנאכל
 לאי מה להלן חמין
 מנחת חמין מי איכא
 וכו'

לא צעי למשיך לדורות בדי
 משמע למשיך משיחה גד
 א"כ"ו דלמך (וינת דף נ)
 חסומה נמי אמרינן (ושל)
 לפדות מ"מ לא היה לו לה
 מתחילין לשם שמים: **א**
 חימה לתמן דלמך צ"כ
 צממה היחל מתקדשם בשלמ
 קדשה ראשונה קדשה לא
 צעלתא הוא דעבד אצל ג
 צמחת העומר והא צמחות
 קען (דף ט) וכמומחי ק
 הקדוש עושית מנחה לא
 היתה מקדשה מתקדש וכל
 א"י כיון דלא אפשר לה
 "היינו היכל דאפשר בגין
בפ"ב ואם תאמר הר ה
 ממנו נפסל ירש לו קדשה
 יוצא ירש לומר היכל דלא
 מתקדש נמי לא מצי אפי
 (נמוחת ט"ז:):

ולחם קרוי מודה. ותהלוכות לימים.
להציל קרצנוט [מנחות קי.] ואחד הם

ד"ר (וכמו שהוא בקרא שם פסוק יא

פז.

עין משפט
נר מצוה

א ב מ י פ"א מהל' כלי
 המקדש הל' יב:
י ג ד מ"י פ"ו מהל' ציט
 הצחירה הל' יב:
יא ה מ"י פ"ט מהל'
 מעשה קרבנות הל' יז:
יב ו מ"י שס הל' יח:
יג ז ח מ"י פ"ו מהל' ציט
 הצחירה הל' יג:

רבינו חננאל

וכן תעשו לדורות. משה
 רבינו מלך ונביא, והוא
 בארצו ורומים, וזוהי
 זמנים, ורומים הנהו אלו
 המלואים (ש) ורבינו כן
 תעשו, כל אלה הנכנס לשם אין
 חיובן עליה. **תנא שתי**
תולדות שאמרו בלחמן
אלה בבשר. ואימאנן
 בחמץ שבתיה שזוהי מין
 גדול שבהן מר מזה
 חמץ בתורה חן חלות
 ורקינין חובטן, ונגנן
 חלות חובטן, עשרות,
 עשרות, ואלו השלשה
 מינים עשרת ורקינין
 רבבה עשרת עשרות.
 נמצא החמץ כגד ג' מינים
 הללו הריה הגדול
 שאכל.

[illegible]

חשק שלמה על ר"ח
(א) ע"י רש"א. (ב) ע"י
ירושלמי כאן ונפ"א
דקטגדריין.

ליקוּמֵי דַעַי"י

וכן תצטרף לדורות.
 על משקל ע"ל משה
 וזוהו מקום עשרה
 גדולה קצת לדורות על פי
 המדרש גדולה **משה**
 [מדרש]
 [ע"פ]
מקדשתו
 (מגדור) וימשה ויקם
 אותם **מבין** אלהם
 ב"ר. לה נמשך כלם
 שם עשרה שם וימשה
 ב"ר. כלם נמשך עליו
 עשרה מתחנך משה
 עשרה
 עשרה
אשר
 משהו. הוה.
 הנהגה
 שררה. הנהגה
 לדורות
 נהגות מדכיות (מגדור)
 כלם כלי השם אשר
 [מדרש]
ואמריהם שם קדש
 אשר ואלו השם
 יצא על והנהגה והלוי
 שם שם חדות קצת
 הנהגה משה
 הנהגה משה
 שם שם שם שם
 שם שם שם שם

שמי לחמי חודה כל לחס
ב, לא. שאחד המרבה.
א. [המשך בסוף המסכת]

בדאמר. רש"ל [גליין]:
ס מאתר אוצר

ז: רידב"ז דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין פני משה

גר מערבי

עין משפט
גר מצוה

א ח מיי" פ"ו מצינו
הנמירה ה' יב
סמ"ג ע"ג קט
מז
ב מיי" שס סמ"ג שס

מסורת
הש"ס

(א) שבעות טו ע"ב
(ב) שס

תורה אור
השלם

א וילך אחריהם
הושעיה ונצי שרי
ותורה: (נחמיה יב לב)
ב ואעלה את שרי ותורה
משל לחומה ואעמידה
שתי תורה גדולה
ותחלבה לימין משל
לחומה לשער האשפה:
(שם לא)

ג ככל אשר אני מראה
אותך את תבנית
המשכן ואת תבנית כל
כליו וכן תעשו: (שמות
כה ט)

ד ויאמר יי אל משה
אספה לי שבעים
איש מזקני ישראל אשר
ידעת כי הם זקני העם
ושמרי ולקחת אתם אל
אהל מועד ותניצבו שם
עמך: (במדבר יא טו)

ה וישלח מלאכים אל
בלקם בן בעור
פתורה אשר על הגר
ארץ בני עמו לקרא לו
לאמר הנה עם יצא
ממצרים הנה בכה את
עין הארץ והוא ישוב
מסליו: (שם כב ה)

ו ויבא אתם אל הכהן
והקריב את אשר
לתפאת ראשונה וילקח
את ראשו ממול ערפו
ולא יקריב: (ויקרא ח ח)

א"ר אבהו איתפלגון ר"י ורשב"ל חד אמר בונין ואח"כ מקדישין. ר"ל דהקידוש של העיר והעזרות ע"י סנהדרין וכו' הי' לאחר הצנין כשזנה עזרה העיר והעזרות הי' מקדש אח"כ צמודה ושיר וכו'. ומהנה אמר מקדישין ואח"כ צונין ומפרש הגמ' דמ"ד צונין ואח"כ מקדישין אין רואין את הממילות כאלו הן עולות לשון זה איתא בירושלמי במס' מע"ט פ"ג להכניס דמקריצין אע"פ שאין ציט דרואין את הממילות כאלו הן עולות גס היום דקדושה ראשונה קידשה לע"ל וע"כ פליגי צוה דמ"ד דקדושה ראשונה קידשה לע"ל ועורא וכו' נעלמא היא דעביד כדאיתא במס' שבעות דף ט"ז ע"א וכיון דקדושה הממילה קיימת גס היום הזה אף צנין הגשמי נעל א"כ כשקידש עזרה לזכר נעלמא לא הי' צריך לקדש אחר צנין הגשמי אלא הקיף הממילות של הקדושה צמודה ושיר וכו'. אבל למ"ד דלא קידשה לע"ל א"כ הי' צריך עזרה לקדש קדוש גמור וכיון שנתצטל גס ממילת הקדושה ע"כ היו צונין תחלה הממילות ואח"כ קידש דהא אי אפשר להקיף צמודה ושיר וכו' כשאין ממילת דהא צריך להקיף הממילות וכיון שאין כאלו לא ממילת גשמי ולא ממילת דקדושה את מה יקיף ע"כ הי' צונה תחלה הממילות הגשמי ומקיף אותן. וע"ז קאמר מ"ד צונין ואח"כ מקדישין ס"ל דאין רואין הממילות כאלו הן עולות ועיי' במס' מנחות דף ז"ה ע"א דגרסינן שס ושסע אוה"מ אע"פ שנסע אוה"מ היא ואח"כ ראיית צמ' נוי"ז ו"ל שפירש כעין זו:

בקשו להוסיף על היכל במה מוסיפין בשתי הלחם. כדאיתא במס' שבעות דף ט"ז ע"א דנצינן לקידוש עזרה מנחה ופריך שם שמה צנין גס מנחה ממחך ושקיל וטרי שם דלא איפשר צל חמך כשקיל וטרי הכא נשמי הלחם ומקדישין ציו"ט כ"י אר"י כר"כ במנחת מאפה אע"פ שאינה חמך:

ניחא בעלייתן מן הגולה שהקריבו ואח"כ קדשו. דהי' מודה להקריב ולקדש צו משום דמקריבין אע"פ שאין ציט דקד"ק קלע"ל ונלמ"ד דלא קדלע"ל פשיטא דלא קשה כלל דהא לדידי' נחמא מכל אלו מן ולא צריך כל הני לקדש כדאיתא בצנלין אלא כנסינן לארץ צמה קידשו אר"י כר"כ צמתי מודות הצלות מנוב וגבעון:

התחממה

א וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה. תודות. ב ואעמידה שתי תודות גדולות ותחלכות לימין מעל החומה לשער האשפות. אמר רבי שמואל בר יודן מה כתיב מהלכות לא תחלכות. אלא בניטלות על ידי אחר. רב הונא בר חייה בשם רב מייתי לה דבר תורה ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת כל כליו וכן תעשו כן תעשו לדורות. משה זה מלך ונביא אהרן אילו אורים ותומים. אספה לי שבעים איש מזקני ישראל זה סנהדרין. שאל אביד ויגדר וגו'. השיר. וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה. תודות. ואעמידה שתי תודות גדולות ותחלכות לימין מעל לחומה לשער האשפה. אמר רבי שמואל בר יודן מה כתיב מהלכות לא תחלכות אלא בניטלות ע"י אחר. כיצד היו מהלכות ר' חיה רבה ורבי שמעון בר רבי חד אמר זו כנגד זו א' וחרנה אמר א' זו אחר זו. ושניהן מקרא אחד דורשין. והתורה השנית ההולכת למול ואני אחריה. מאן דמר זו כנגד זו והוא יושב ממולי ומאן דמר זו אחר זו ומלך את ראשו ממול ערפו. ומאן דמר זו כנגד זו נמצא כל מקום ומקום מתכפר בתורה אחת ומאן דמר זו אחר זו נמצא כל מקום ומקום מתכפר בשתי תודות. מאן דמר זו אחר זו יאות דתנינן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת ומאן דמר זו כנגד זו אי זו היא הפנימית זו שסמוכה לבית. ר' יסא בשם רבי יוחנן על פי נביא ג' נאכלת. אמר ר' יורא תניי תמן נביא י' ש כאן אורים ותומים למה אני צריך. אשכח תני ר' יהודה אומר צריך אורים ותומים. א"ר אבהו אתפלגון רבי יוחנן וריש לקיש חד אמר בונין ואחר כך מקדישין וחרנה אמר מקדישין ואחר כך בונין. מאן דמר בונין ואחר כך מקדישין אין רואין את הממילות כילו הן עולות. ביקשו להוסיף על היכל במה מוסיפין בשתי הלחם. ומקדישין ביום טוב אלא בלחם הפנים. ומקדישין בשבת אלא בלילה. ומקדישין בלילה. א"ר יוסי בי רבי בון ב' במנחת מאפה. ניחא בעלייתן מן הגולה שהקריבו ואח"כ קידשו בהכנסתן לארץ במה קידשו. אמר רבי יוסי בי ר' בון בשתי תודות הבאות

וי"ך אחריהם וגו'. מכאן לציט דין שמהלכין אחר התודות כדכתיב התם לעיל מן המקרא הזה ואעמידה שתי תודות וגו': מה כתיב מהלכות. כלומר דמה היה לו לכתוב מהלכות ולא תחלכות כדכתיב אלא שלשון מהלכות משמע על ידי עמלן והילכך כתיב תחלכות לפי שהיו ניטלות ע"י אחר הנושאן: מייתי דה דבר תורה. ליק מלך ונציא ואורים ותומים וסנהדרין מן התורה דכתיב וכן תעשו לדורות כמו שהיה נמשכן ושיר ותודות הוא דליק מנחמיה כלעיל: כיצד היו מהלכות. כיצד היו נושאין התודות: ושניהן מקרא אחד דרשו. דכתיב ההולכת למול דמר סבר כנגד מלשון והוא יושב ממולי ומר סבר אחר הראשונה מלשון ממול ערפו שהוא מול הרואה את העורף והוא אחריו האורא: נמצא ב' מקום ומקום. שהיו מהלכין אינו מתכפר ומתקדש אלא צמודה אחת וכלומר דלחצי מ"ד צ"ל שעל פי הנציא היו שתי תודות שהרי לא היו מקדישין המקומות כ"א צמודה אחת: יאות דתנינן הפנימית וכו'. דלשניה קרי פנימית שהיא צין הראשונה לצין הכ"ד אלא למ"ד זו כנגד זו וזו אחר זו וזו היא הפנימית: זו שסמוכה לבית. לציט המקדש והך דמקריבה לחומה קרי לה חיצונה: ע"פ פי נביא נאכלת. דצין למ"ד זו כנגד זו וצין למ"ד זו אחר זו מאי שנה דהפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת הא עכ"פ שתי תודות צנין ולא מתקדש אחת ויטר מתצורה אלא ע"פ הנציא שהיו שם חצי וזכריה ומלאכי ועל פיהם היו עושין הכל ואין טעם דכר: תניי תמן. צנלין חצי צרייתא דאין צריך אורים ותומים דלא נציא י' ש כאלו לאיזה צורך הוא לאורים ותומים שהרי על פי נציא יכולין לעשות הכל: אשכח תני ר' יהודה. דלף על פי כן צריך אורים ותומים דכתיב התם צמתי ורמיזא נקראי דלעיל: בונין. גומרין צנין הממילות מה שרואין להוסיף ואח"כ מקדישין אותן כדמפרש טעמא לקמיה: אין רואין את הממילות כאילו הן עולות. צמתי וכו' אין הממילות לאחר שקידשו כאלו עולות הן לענין מעילה אי הוו קדשו וא"כ היאך אפשר לצנות

מראה הפנים

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. ואע"ג דלאו התם כתיבא מ"מ מהאי קרא יפנין דסנהדרין גדולה ע"א כדאמרין התם בפרקין דף י"ז ע"א והמציט שם עמך וחס בהדייהו ומשה במקום ע"א קאי: זו שסמוכה לבית. אלא צנלי פ"ב דשבעות דף ע"ז קאמר הך דמקריבה לחומה קרי ליה האי מ"ד פנימית ולפי' רש"י ו"ל שפי' שם ואעמיד' שתי תודות גדולות אלא המומה מנחון וכו' דמשמע שהיו מקדישין מנחון אפטר לומר דהיינו הך דמקריבה לחומה היא סמוכה לבית. ומשה בשקו המוס' שם לפרש"י א"כ פנימית אמאי נאכלת והא נפסל ציואל וכו' אפטר לומר דליק דלא נלאו הכי מקדישין התם דעל פי נציא נאכלת ודלאמר נמי הכא: צריך אורים ותומים. משמע דגס על פי אורים ותומים היו עושים שהרי האל דמדייק נציא י' ש כאלו וכו' עלה קאמר דלפ"ה צריך אורים ותומים וכן נראה מדברי הרמב"ם ו"ל צפי' מהל' ציט הנמירה הכי' י"ד שכמה שם וזה עשה עזרה שתי תודות וזכרון הוא

שינויי נוסחאות: (שיי) החומה במקרא "לחומה". (שיי) ואת כל כליו במקרא "ואת תבנית כל כליו". (שיי) האשפה במקרא "האשפה".

משך

פרשת תרומה

חכמה

קנז

בסיני ולא נמסר לחכמים מה הוא משום דלא היו עושין רק של משה וכולו קיים לעתיד לבוא, וזה מחזור מאוד בפשט הכתוב. והקבלה והפשט תואמים יחדיו להך מ"ד דקח לך משלך ודוק:

וכן תעשו. בגמרא, אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא וכ"ג ואורים ותומים כו'. ובתוס' ד"ה וכן תעשו לדורות ועוד אע"ג דאהרן היה בבנין משכן וכי נשאלו באורים ותומים לעשות משכן, הלא קודם שנתכהן אהרן נעשה המשכן עכ"ל. ודבריהם תמוהים דהא הקידוש לא היה בעשיית המשכן רק במשיחתו וגדולה מזו כתבו תוספות בע"ז ל"ד גבי משה במה שמש ד' ימי המלואים, דכל ימי המלואים לא היה רק קדושת במה, וכן אמרו בשבת דף פ"ח דלא נפסל ביוצא עד שמיני למלואים מפני שקדושת המחיצות והמשכן בכלל לא היה עד יום שמיני שהקימו ולא פרקו ואז כבר היה האו"ת על אהרן מז' ימי המלואים, יעו"ש ראשון לאכילת קדשים וברש"י שם ודוק. אמנם מה דאמרו בגמ' ובירושלמי שמשתי לחמי תורה אחת נאכלת ואחת נשרפת עפ"י נביא תמוה, כיון דחושבים לקידוש מקדש מצוה לדורות ולתוספות העיר, א"כ אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. ויעוין רמב"ם שכתב דילפינן דאחת מהם נאכלת ואחת מהם נשרפת רק שהנביא חידש איזו נאכלת יעו"ש:

ונראה לדעתי דכמו דאמרו בפ"ק דיומא דכאשר עשה ביום הזה צוה ד' לעשות אליכם ^{לדורות} ביוהכ"פ דומיא דמילואים, ואמר דנכנסו מים תחת דם, כן הכא הגם דלדורות העיר מתקדשת בתורה והעזרה בשירי מנחה דברים הנאכלים בהם, כן המשכן נתקדש אז בשני חטאות חטאת דאהרן וחטאת דישראל בשמיני למילואים,

רק לדורות שאין חטאת באה נדבה ילפינן למנחה דבר הבא בנדבה, והאחד מהם היה נאכל והאחד מהם נשרף, שעגל בן בקר דאהרן נשרף, ושם וברש"י, שלא מצאנו חטאת חצונה נשרפת אלא זו בלבד ושל העם היה נאכל, א"כ לדורות נכנסו מנחות תחת החטאות ותודות בעיר תחת החטאות רק שאיזו מהן נאכלת, זה עפ"י נביא ולזה כוון רמב"ם ודוק. ובפירוש הר"ח דתודות ממלואים ילפינן כונתו משמיני ^{דמלואים} דמלואים, והרשב"א לא פירש בדבריו כן ותמה עליו יעו"ש:

ודע דאמרו דבעי נביא ואו"ת, ובירושלמי תני תמן אם יש נביא או"ת למה אני צריך אשכח תני ר' יהודה אומר צריך או"ת. נראה דטעמו משום דאמרו בפרק בא לו ביומא דף ע"ב דאעפ"י שגזירת נביא חוזרת, גזרת או"ת אינה חוזרת ולכן היה צריך או"ת שלא יהיה חוזר ודומיא דמשפט וקדשתו לעולם ודוק. וא"ש דבירושלמי פרק בא לו אמר אורים כו' ותומים שהן מתמין דבריהם, שבעת שהיו ישראל תמימין היו מכוונין להם הדרך שכן מצאנו שבדו להן בגבע בנימין אמר ר' יודא ח"ו לא בדו להם כו' שבראשונה אמר עלה ול"א נתתו כו' הרי דלתנא דחוזר כמו גזרת נביא, א"כ למה צריך או"ת, ור"י לטעמו דאינו חוזר לכן צריך או"ת ודוק:

ונראה לדעתי, דמעלת משה שנתנבא בזה הדבר שדבריו אינם יכולים להתבטל וזה מנצחיות התורה וגם גזירתו אינו חוזר, לכן כשיצאו למלחמה לא נמלכו באו"ת ויעוין סנהדרין י"ו בזה [וכל מלחמותיו של מצוה] ולכן נאמר בשל תורה זה הדבר, וכשהיה, משה לא היה צריך או"ת לקדוש המשכן, דנבואת משה הוא כמו אורים ותומים ודוק כי הוא ענין נפלא בס"ד:

צ"ח

ברכות ד א

השלם

יג

אפ"ה ידעין דהיינו שאינו רבו מובהק, מדהיה קובע עצמו להוראה במקומו. ולכן בא התנא וקאמר לא מפיכושט שמו וכו', והיינו חסידות דודד שאני נמלך במפיכושט שהוא מבייש אותי בהלכה, אפ"ה אדכרה בעדותך ולא אבוש.

שם ודוד מי קרי לנפשיה חסיד וכו'. לכאורה אין קושיא זו שייך לסוגיא דכאן, ובלא"ה הוה מצי למירמי קראי אהרדי, דכאן כתיב כי חסיד אני ושם כתיב לולא האמנתי ונקוד על לולא וכו'. ונראה משום דלכאורה יש לדקדק במה דמשני שהיה ירא שמא יגרום החטא, בלשון שמא, דהיינו שהיה מסופק אולי יארע לו איזה חטא, הלא היה יכול לשנויי בשפה ברורה בלי שום ספק וכך הוה ליה למימר לא קשיא כאן קודם מעשה דבת שבע היה קורא לעצמו חסיד כאן אחר מעשה דבת שבע אומר לולא האמנתי, והיה מסתפק אם יש לו חלק ביניהם. ונראה דבאמת משום הכי לא הוה קשיא ליה קראי אהרדי. אבל כאן שפי' לעיל דודד קרי לנפשיה חסיד על שהיו ידיו מלוכלכות בשפיר ובשליא שהיה קובע עצמו להוראה, וכבר כתבתי לעיל ד"ה ואני ידן דמזה מוכח שהיה זה אחר מיתת רבו המובהק עירא היאירי, ועירא היאירי אחר מעשה דבת שבע אכתי היה קיים, שהרי גם אחר מלחמת אבשלום היה קיים כמפורש בשמואל ב' קפיטל כ' בסופו, וא"כ גם אחר מעשה דבת שבע קרי לנפשיה חסיד, משום דבאמת כל האומר דוד חטא טועה [שכתב נ"ו ע"א], ועוד שהרי שב בתשובה שלימה. ולכן מכת הך סוגיא רמי שפיר קראי אהרדי.

שם ראויים היו ישראל וכו' אלא שגורם החטא. והנה מה מאוד יפלא על דברי רבינו הגדול הרמב"ם בפרק י' מהלכות יסודי התורה [הלכה דין] ובהקדמתו לפירוש המשנה [ד"ה והחלק השני בענין הנביא] שכתב שמה שהבטיח הקב"ה ע"י נביא לעולם אינו חוזר ואי אפשר לחטא לבטל הבטחת טובה זו, ומה שאמרו ביעקב שנתיירא שמא גרם החטא אף שהבטיחו הקב"ה [בראשית כ"ח, ט"ז] והנה אנכי עמך וגו', היינו מה שהבטיחו הקב"ה לנביא על עצמו אבל נביא המתנבא על אחרים לטובה אין החטא גורם לבטל דברי הנביא, ע"ש בדבריו. והרי כאן זה הבטיח הקב"ה לישראל ע"י נביאו משה רבינו ע"ה לעשות נס בביאה שניה כמו בביאה ראשונה, ואעפ"כ גרם החטא לבטל הבטחה זו. שוב פקחתי עיני וראיתי שגם המורחי פרשת וישלח [שם] הרגיש בזה, ע"ש.

ובישוב דבר זה אמרתי בהקדים דברי הרמב"ם כפ"א מהל' תרומות הלכה ה' ובפ' ו' מבית הבחירה הל' ט"ז, נתן טעם על שקדושת יהושע בטלה לענין קדושת הארץ שהרי קיי"ל קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא, וקדושת עזרא לא בטלה שקדושה שניה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, הוא, שקדושת יהושע היתה מפני הכיבוש וכיון שגלו בטל הכיבוש, אבל עזרא לא קידש בכיבוש אלא בחזקה שהחזיק בארץ, ואע"פ שנלקחה הארץ מהם לא בטלה החזקה. והכסף משנה שם בהל' בית הבחירה תמה וכי בימי יהושע לא היתה שם חזקה והלא ישבו בארץ והחזיקו, ולמה עדיף חזקה בלא כיבוש מחזקה וכיבוש.

ואמנם אני אומר דבימי יהושע כיון שכבשוהו במלחמה וקנו בכיבוש, שוב לא כיונו לקנות בחזקה, כי היה

די להם בכיבוש, ולכן כיון דלא כיוונו להחזיק בתורת קנין לא הועילה החזקה ה', אבל בימי עזרא שלא הי' שם כיבוש כלל רק חזקה, כיוונו להחזיק בתורת קנין, ושוב לא נתבטלה הקדושה לעולם. ולפי"ז מה שלא עלו בימי עזרא ביד רמה בכיבוש מלחמה היתה לטובה שע"י זה קנו בתורת חזקה ונתקדשה לעולם, משא"כ אם היו עולים בביאה שניה כמו בימי יהושע היו ג"כ קונים רק בתורת כיבוש והיתה הקדושה נתבטלה בימי טיטוס כשגלו ממנה. והרמב"ם שם בהקדמת פירוש המשניות כתב שמה שהנביא מתנבא לרעה אע"פ שהיתה ע"י נביא הקב"ה מתנחם ואינו עושה הרעה, וא"כ מה שגרם החטא בימי עזרא אף שהיתה ההבטחה על ידי נביא, מ"מ כיון שיש בה גם טובה בביטול שפיר נתבטלה ההבטחה. ואולי זה עצמו הפירוש שגרם החטא, היינו שצפה הקב"ה שסופם לחטוא ויגלו ממנה ע"י טיטוס, לכן לא העלה אותם ביד רמה רק ברשיון כורש כדי שיקנו בחזקה.

ואמנם לפי זה לא יצדקו דברי הסוגיא בכאן שקאמר שיעקב נתיירא שמא גרם החטא, ומביא ראיה שגרם החטא לבטל הבטחה ממה שנתבטלה ההבטחה של ביאה שניה, ולפי מה שכתבתי אין מזה ראיה דשאני החם שהחזרה היתה לטובתם. **ועלה ברעתי לתרץ דברי רבינו הרמב"ם, דהבטחת הקב"ה ע"י משה עד יעבור וכו' זו ביאה שניה, שהבטיחם שיהיה עוד ביאה כיד רמה כמו ביאה של יהושע, אבל לא הגביל הזמן אימת ומתי ועל ידי מי שתהיה ביאה זו, אבל כיון שהובטחו לבוא עוד ביד רמה אם לא היו חוטאין אז היתה מתקיימת ההבטחה זו ע"י עזרא, אבל כיון שגרם החטא לא נתקיימה אז, אבל מ"מ הבטחת משה לא נתבטלה וסופה להתקיים במהרה ע"י מלך המשיח.** אלא דגם לפ"ז נסתר הראיה שהביא כאן שהחטא גרם לבטל ההבטחה. ולכן נלע"ד דקושיא מעיקרא ליתא, שהרי עיקר טעמו של הרמב"ם בזה שהבטחה לטובה ע"י נביא אין החטא גורם ביטולה, היא משום שזה הוא האות להבחין אם הנביא אמת, וכיון שבמשה רבינו כתיב [שמות י"ט, טז] וגם כך יאמינו לעולם, הבטיחו הקב"ה לשלול עולמים לא ירהרו אחר נבואתו כלל, לכן בהבטחה שהבטיח הקב"ה על ידו שפיר גורם החטא לבטלה, כמו שיכול החטא לגרום ביטול ההבטחה שהבטיח הקב"ה לנביא על עצמו.

שם אי כרבי אליעזר לימרו כרבי אליעזר. ועיין בדבריו רש"י, והדבר תמוה דלקמן דף ט' ע"א מספקא להו לבני רבן גמליאל אי רבנן פליגי עלה, ועיין פרש"י שם [ד"ה רבנן פליגי עילוין] דמספקי דאולי רבנן כרבי אליעזר ס"ל אלא דסברי דזמן שכיבה הוא עד חצות, ע"ש. וא"כ איך הקשה כאן בפשיטות דלימרו כרבי אליעזר. ויש ליישב. ועיין לעיל בדברינו דף ג' ע"א ברש"י בד"ה ואב"א. ואמנם אלמלא שאיני כדאי לחלוק על פירושו של מאור עינינו רש"י הייתי אומר דאין זו סברה כלל שיהיה מחלוקת דתנאי בזמן שכיבה, זמן רחוק כזה מן סוף אשמורה ראשונה עד חצות לילה שהוא שני שעות שלמות, ואם מצאנו מחלוקת בהתחלת זמן שכיבה בדף ב' ע"ב, היינו זמנים מועטים, וגם בזה כתבו שם התוס' בד"ה ואי ס"ד, דלא שייך לחלק כל כך בשיעורי זמן שכיבה יע"ש, וק"ו דלא שייך לעשות מחלוקת

[ה] והוי כהיא דיבמות [דף] נ"ב: העודד בנכסי הגר וכסבור שהוא שלו דלא קנה. (הגהות הגרע"א)
[ז] ע"י לקמן בדברי רבינו ל"ב ע"א ד"ה דברים, דכותב דאף במשה א"א שיחזור ההבטחה ע"י החטא וצ"ע.

מסורת הש"ס
עם הוספות

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 37} (726077)

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין יד.

מסורת הש"ס

עם הוספות

(ב) כע"ז ב"ה כב;
(ג) מכות ז' (ג) [לקמן]
(ד) כתובות י"א
(ה) [פירוש] של כל
השמות ע"י צמרון ערך
האדם ז"ל (ו) סוטה מד;
(ז) ר"ה י"ה פ"ג
פד"י; (ח) ע"ה רש"י
כתובות דף יז. ר"ה
טורסטרין. (יובא) בלקט
(י"ב) ש"ס ש"ס ש"ס
(יג) ש"ס מה: (יד) [דף ג'];
(טו) [ע"ה ח"ס] מ"ק פ.
ד"ה ואל ויזים ומוס'
מחזק נא: [דף י"ז].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה עשה ר'
יהודה: (ב) שם הוא
מיטמר מלמסמביה:

גליון הש"ס

גמ' ר' זירא היה
מיטמר למיסמכיה.
ע' ירושלמי פ"ג
דנמרים:

תורה אור השלם

(א) וְהַפְסַת צַד מֵעוֹן
בְּכָל אֲשֶׁר יִיטֵב אֶת
יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה זָקֵן
בְּבֵיתָךְ כָּל הַיָּמִים:
[שְׂמַאל א' ב' לז]

(ב) וְאִישׁ לֹא אֶקְרִית לָךְ
מֵעַם מִזְבְּחִי לְבָלוֹת אֶת
עִינֶיךָ וּלְאֲדֹרִי אֶת
נַפְשֶׁךָ וְכָל מַרְבִּית
בֵּיתְךָ יִמְּתוּ אֲנָשִׁים:
[שְׁמַעֲלָא א' ב' ג' ד']

וְיֵצְאוּ זָקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ
וּמִדְדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר
סְבִיבַת הַחֵלֶל:

(דברים בא, כ)
 וְסִמְכוּ זִקְנֵי הָעֵדָה
 אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ
 הַפֶּה לִפְנֵי יְיָ וְשָׁחַט אֶת
 הַפֶּה לִפְנֵי יְיָ:
 (ויקרא ד, טו)

ליקוטי רש"י

[illegible]

בבטלו דיני קנסות. דכיון דליכא סמי
גדרות. ולא צתוך העיר שאס ייוד
תנימות: ולא קבלו. לפי
דלא דיינינן דיני קנסות בחוצה לארץ.
בצוה לארץ ואפילו סמכוהו צאד:

שְׂפִישִׁימָא שׁוּמְבִין בְּחוּצָה לְאַרְצָא וְנִסְמְכִין
בְּמִדְבָּרָא. אֵלֶּס כִּי בָּלָא וְנִמְנִין רִשּׁוֹת
לְאֶחָד שְׂכָא"י לְמִין קְנִיסוֹת. הָא אִמְרִין
לְדָא. לְדִין קְנִיסוֹת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְכִין
לְדָא. הָא גַבֵּי הָא לֹא מְלִיטִי לְנִסְמְכִינָא
בְּלֹא שְׂכָן הִיכָא לְדִיתִיָּה גַבֵּי. שׁוּמְבִין
בְּחוּצָה לְאַרְצָא וְנִסְמְכִין בְּחוּצָה לְאַרְצָא.
אֲרַם הַסּוּמְכִין עוֹמֵד בְּזָרֵךְ וְהַסְמֵךְ
עוֹמֵד בְּצֵלָא וְלִיתִיָּה גַבֵּי סוּמְכִין מִי מִמֵּינָא
בְּכָאִילוֹ אִיתִיָּה גַבֵּי בְּשַׁעַת סְמִיכָה
וְנִמְנִין לְמִדְרֵךְ בְּחוּצָה לְאֶרֶץ אִזֵּי לִילִינָא
כִּין לְדִיתִיָּה גַבֵּינָא בְּשַׁעַת סְמִיכָה לֹא
מִשְׁכָּא לֵיהּ. לָא הוּא מְשַׁתְּרִיבִי מִלִּילָא.

בשהיו אלו לא היה מוצא שנים
שילטטרו עמו לסוכו" וכן חתה
שענין: משתדל. מחזר ומפנה
לסוכו" כמו (ויחא 6) כי שוקד אני:
רובין שאין נסמכין לעיני שנין
ומהן להיות נסמכין: וכן מבש' נא
החבית ב' מרבית ביתך
ויהיו אנשים. כשנאין לכלל אנשים
כן שמה עשה שנה" למה לי למהדר
ומתכבדה: א"א מבימה. שאפילו
לחבית האנשים לכלל אדם על
על מורה וגמילות וקשה כדאמרין

בְּנֵי־אֱלֹהִים הָיוּ בְּתוֹכָם (דף י"א). צוּרַת וּמִנֵּה
אֵלֵינוּ מִתְפַּשֵּׁר אֲנִי מִתְפַּשֵּׁר הוּא בְּחִינַת
מִשְׁמָלוֹת עוֹלָם מִכֶּסֶם הוּא הָאֵל
מִתּוֹרֵת וְקִשָּׁה עֲלֵיהֶם לְהִיטֵל לְרֹאשׁ
לְגַמְלָתֵיהֶם: הֵיוּ קָבָץ אֶפְלִי: וְקִיָּם.
וְתַחֲמִית לְלוֹמֵר הִרְחָק מִן הַרְבֵּוֹת
וְתַקְרָבָתָא אֶל עוֹלָיָהּ (א) אֶפְלִי מִתְרַבֵּן
לְקִבְלָהּ (שְׁמִית י'): בְּחָל. לְעִינֵי:
וְשׁוּק. לְפָנֵי: בְּרִיבִים. שִׁיר הוּא
לְכַלֵּל נָא: שְׁמַעְתָּה מִן גֵּלָּא קִישּׁוֹת:
אֵלֵינוּ מִן דִּין. כֵּן כְּמוֹ אֵלֵינוּ וְיִשְׂרָאֵל צִוָּן
הֵיוּ סוֹמְכִין לָנוּ שְׂרָאִיִּים הֵם לְמַמְשִׁי:
וְרִיבֵיהֶם. לְשׁוֹן הַמְּכִינִים כְּמוֹ קִרָּם
וְהֵיוּ מִתְרַבֵּן לְאִשְׁרֵינוּ (שְׁמִית י"א)

וְהָיָה אִתְּךָ אֶתֶּם מִלִּפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ
 (קט): שמהפך את טעמי מורה:
 ה'רמב"ם: לשון סמרטוט כלומר
 שחין ותמים טעם הגון לדבריהם:
 ה'רמב"ם: תמסקין שמועטין מלומר
 טעמי מורה: דורמב"ם: לא איתפרש¹⁰
 בזה דעמיה: נשט צעמיו: מדברנא:
 מנהיג על שם סהיה פרנס וקציו
 למלכות: בוצינא דנהורא: על שם
 סהיה גדול נזיו כלמתיקן זהסוכר
 אלת הפועלים (צ"ד ד' פד) שופריה ד'
 מעין שופריה דר"ן יותנ¹¹):
 בריב תמיד: ברוך דבר¹²: מיוחדים
 ששששששש: שיה מזקיק סנהדרי
 גדולה: מה לה"ן מיוחדין שבעדה.
 דרפסטיקן לעיל (דף ע"א): א"ימיה
 ואפילו מנינא מיינא
 מהתם מהתם תיפוס דתא מניא לעיל
 וסמכו טניס זקני טניס: א"א:
 לעולם לא גמר גזירה שזה וסופטיק
 מיוחדין איטריקן ומנינא מנינא
 ד"ד: ה"ג אלא וי"ו רושופטיק
 למנינא ורבי שמעון וי"ו לא דרש:
 צעליל

זרבי שמעון וי' לא דרש
לרבי יימייני יימייני דרש

צטלו: בין שתי עיירות
שלא יחריבו את העיר:
דין היה צחור: איילמא
י קאמר אין סמיכה מועלת

במלכו דיני קנסות מישראל שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יתרג וכל הנסמך יתרג ועיר שסומכין בה יתירב ותחומין שסומכין בהן יעקרו מה עשה (6) יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר"מ ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמעון רב אורא מוסיף אף ר' נחמיה כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן בני רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להן הריני מוטל לפניהם כבאבן שאין לה הופכים אמרו לו זו מלשטן ששטנין בו שלש פאות לרובאיות* של

בזול ועשאוהו ככברה רבי יהודה בן בבא
ואחאריני הוו בהדיה והאי דלא חשיב להו
משום כבודו דרבי יהודה בן בבא⁶ ור"מ
ד' יהודה בן בבא סמכיה והא אמר רבה בר
ר' חנה הנה אמר רבי יוחנן כל האומר ר"מ לא
עקיבא אינו אלא טועה סמכיה ר'
עקיבא ולא קיבלו סמכיה ר' יהודה בן בבא
וקיבלו אמר רבי יוחנן ב' לוי אין סמכיה
בחוצה לארץ מאי אין סמכיה אילימא דלא
דיני⁷ דיני קנסות כלל בחוצה לארץ ולא
תנ⁸ סנהדרין נוהגת בין בארץ ובין בחוצה
לארץ אלא דלא סומכין בחוצה לארץ
ופשטא סומכין בחוצה לארץ ונסמכין
בארץ הא אמרין דלא אלא סומכין בארץ
ונסמכין בחוצה לארץ מאי ת"ש דרבי יוחנן
הוה מצטער עליה דרב שמן בר אבא דלא
הוה גבייהו דליסמכיה ר"ש בן זיורד וחד
דעימיה ומנו ר' יוחנן בן עכמאי ואמרי לה
דבי יוחנן בן עכמאי וחד דעימיה ומנו ר' אלא
בן זיורד חד דהוה גבייהו סמכוהו וחד דלא
הוה גבייהו דלא סמכוהו ר' חנינאי ורבי

הוֹשִׁיעָא הוּא קא מִשְׁתַּקִּיד רַבִּי יוֹחָנָן לְמִסְמַח הוּא קא מַצְטַעַר טוֹבא אִמְרו לִיה לֹא נַצְטַעְנוּ דִּאֲדִי שְׂמוּאֵל בַּר נַחֲמָן אֲדִי יוֹנְתָן מִנִּין שִׁי ^טלֹא יִהְיֶה וְקָן בְּבִיתְךָ כֹּל הַיָּמִים מָאִי וְקָן אִילִימִי בִּיתְךָ יָמוּתוּ אַנְשֵׁים אֲלֵא סְמִיכָה רַבִּי זִירָא הוּא אֲלַעְזָר לְעוֹלָם הוּי קָבֵל וְקִיִּים בְּיוֹן דְּשִׁמְעָה לֹא לְגַדְלוּהָ אֲלֵא אֲכִי מוֹחֵלִין לֹא עַל כֹּף עֲוֹנוֹתָי אֲנִי יִירָא שְׂרִי לִיה הִבִּי לֹא כַחַל וְלֹא שִׂרְק וְלֹא פִיִּי אֲמִי וְלִרְבִּי אֲסִי שְׂרִי לְהוּ הִבִּי כֹל מִן דִּין כֻּלָּא אֲלֵא ^ימִסְרִמִּטִּין וְלֹא מִסְרִמִּטִּין אֲמִירִי וְלֹא מִסְרִמִּטִּין אֲבָהוּ כִי הוּא אֲתִי מִמְחִיבָתָא לְבִי קִיסָר נִפְסִי לִיה רַבָּה דְּעַמִּיָּה מִדְּרַבְנָא דְּאוֹמִתִּיהָ בְּרִיצָא עֵרִיפַת עֲגֵלָה בְּשִׁלְשָׁה: ^יתִּ"ד ^יוֹצֵאוֹ זְקֵנְךָ שֵׁנִים וְאִין בִּ"ד שְׁקוֹל מוֹסִיפִין עֲלֵיהּ עוֹד אַחַד דְּבִי שְׁמַעוֹן אוֹמַר זְקֵנְךָ שֵׁנִים וְאִין בִּ"ד שְׁקוֹל כָּאֵן שְׁלִישָׁה וּרִ"ש הָאִי שׁוֹפְטִיךָ מָאִי עֵבִיד שֶׁבְּשׁוֹפְטִיךָ וּרִי יְהוּדָה מִזְקִינִי זְקֵנְךָ נִפְקָא וּרִ"ש כֹּתֵב רַחֲמָנָא זְקֵנְךָ וְאִי כֹתִיב זְקֵנְךָ הוּא אֲמִי וְשׁוֹפְטִיךָ ^ימִיּוּחֲדִין שֶׁבְּשׁוֹפְטִיךָ וּרְבִי יְהוּדָה גַּם אֵת יְדֵיהֶם מֵה לְהֵלֶן מִיּוּחֲדִין שֶׁבְּעֵדָה אֶף לִילָף כֹּלָה מֵהֶם זְקֵנְךָ וְשׁוֹפְטִיךָ לְמֹה לֹא מַעֲתָה ^יוֹצֵאוֹ שֵׁנִים ^יוֹמַדְדוֹ שְׁנֵינִי מִיבְעִי לִיה לְכַרְתֵּנָא וְיִצְאוֹ יֶהֱן וְלֹא עִי

ר' אבהו צי קיסר ובסנהדרין אמר
[סיטה מ.]. רבי אבהו קרוב נמלכות
יהי מדבריה דאומותיה [והנהגת חב.]

על שהיה קלסטר. על זיהוריות מיניו דלמפרש ההם נעין ב"ד שהיה יכול ליחלק שזה נשוא הצדקה. והיום שהם שופטים את ישראל

מועד 38 { (726077)

^(ט) **ועריפת** ענינה בנז' עריפה לאו דוקא דמדידה הוא להדיא בנז' כדמנן בנז' עגלה ערופה (פסוק דף מה: ג' מז"ד) והגדול שצירופים היו יולאין וכו' והדר קמנ' נפטרין וקני ירושלים והלכו וקני אותה העיר ומצאין^(י) עגלה ערופה והתם לא קמנ' ג'

כחצי: **יִכּוֹל** וְקָנִי הַחֹשֶׁק, כֹּאֵן
מוֹכֵחַ דּוֹקֵי מַשְׁמַע הַדִּיּוּטוֹת וְכֵן לִקְנוֹן
גַּב עֵרֶפֶס אֲמָרְכִינִי אִי כִכָּב וְקָנִי הָאֵל
וְקָנִי הַשָּׁקוֹן גַּב־מִשְׁמַע מְלֹאֹת חֵלִידָה
(בְּמִזְמוֹר דָּף קכ. פסוק) מְרַבִּי הַדִּיּוּטוֹת
מִדְּכֻמֵּיב וְקָנִי עִירָו וְקֶשֶׁה דְּבַפְּ עֲגִלָּה
עֲרֹפֶסֶה (סוֹטָה דף מו: מ: מִנֵּן נִמְלֵא
סוֹמֵךְ לְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בִּי"ד לֹא הָעִיר
מִוֹדֵלִין וּמִפְרַסֵּס וְגַם^א דּוֹקֵי הָעִיר
בְּעֵינֵי וְלֹאֵהוּ וְלֹא דּוֹקֵי הָעִיר שֶׁאֵין
דִּמְשַׁמַּע הַמִּיּוֹחֲסִים שֶׁזֶּרֶם כִּדְרָשֵׁינִי
הַכֹּהֵן הָעֵדֶה הַמִּיּוֹחֲסִים שֶׁזֶּעֱדָה:
לֹא שָׂרָק וְיֵאֵר שִׁבְרוֹם. מַשְׁמַע
דְּתָרִי מִלֵּי מִיָּהוּ וְלֹא כִפִּי
הַקּוֹנְטֵרֶס (פִּי"ב) כְּדִמְצוּת שֶׁאֵין אֵין
דְּפוֹקֶסֶה הֵיטוּ מַעֲבֵרַת שָׂרָק עַל פִּיָּה
וְהַסֵּס^ב מוֹכֵחַ דְּפוֹקֶסֶה הֵיטוּ פִּירְכּוֹס
וְאֵין לְהֶאֱרֹךְ: **וְרַבִּי** שִׁמְעוֹן אֵא
דְרִישׁ יו"ר. וְכֵן בִּפְּ קִמָּה דְּסוֹטָה
(דף י: ג) וְסוֹטָה דְּקֶאֱמָר ר"ש אֵין
זְכוּת מוֹלֵה נְצִיִּים הַרְמִים אֵין בְּשִׁלְיָה
הַתְּכֵלֶת (מִנְחוֹת דף כו: ג) וּמִחֲלִיתָהּ
וּמִיָּמָה דְּבִרְסִי מְרֻבֶּה (בִּר"ק דף סו: ג)
דְרִישׁ ר"ש וְי"ו וְאֵת אֲשֵׁמוֹ וּבִפְרָק
גַּב אֵין מוֹמִינִין^א הַאֲסוּרִים לְבָרָתָהּ
(על פְּנֵי מוֹמִינִין לְרֵעֵהוּ) הַנוֹגֵחַ לְקִרְוֹת
וּבְרִישׁ פ' ד' מִיִּתּוֹת (לִקְנוֹן דף כו: ג)
דְרִישׁ^ב ר"ע בִּת וְכֵן אֵין דְּרִישׁ וְרַבִּי
שִׁמְעוֹן קָלִי הַסֵּס^ב כְּחוֹמָה וְכֵן קֶשֶׁה
מְרַבִּי יְהוּדָה דְרִישׁ כֹּאֵן וְי"ו וּבִפְרָק
אֵין מִלִּילָאוֹת (דְרִישׁ דף כו: ג) וּמִלִּילָאוֹתָהּ
דִּלְתָא לִידוֹ מַשְׁמַע וְקֶשֶׁה דְּבִרְסִי
תַּמּוּרָה (דף י: ג) גַּב וְאֵס הַמִּיר יִמִּיר
אֲמָרְכִינִי וְי' יְהוּדָה וְי"ו לֹא דְרִישׁ. גַּב
בְּשִׁלְיָה טָרָף בְּקֶלֶפֶס (יִמָּחֵד דף מה.) גַּב
וְהַסֵּס וְי"ל דָּבָר דְּקֶאֱמָר לֹא דְרִישׁ לֹא^א
מַשְׁמַע לִיָּה לֹאֵהוּ מַשּׁוֹס דִּלְא דְרִישׁ לִיָּה כִּלְלָה
לֹאֵהוּ דְּיוֹקָא לְהֵאִיל דְרִישׁ קֶאֱמָר^ב:
מִתְנִי

קיד רבי יוחנן למיסמכניהו לא הוה מסתייעא מילתא
אמרו ליה לא נצטער מר דאנן מדבית עלי קאתינן
א ן א״ר יונתן מניין שאין נסמכין לבית עלי שנאמר
הימים מאי זקן אילמא זקן ממש והכתוב ^א כל מרבית
סמיכה ^ב רבי ירמא הוה מיטמר ^ג למיסמכיה דאמר ^ד רבי
וקיים כיון דשמעה להא דא״ר אלעזר אין אדם עולה
לן על כל ענותיו אמצי ליה אנפשיה ^ה כי סמכוה ^ו דר
בחד ולא שרק ולא פירכוס ועלת חן כי סמכוה ^ז דלרי
הו הכי כל מן דין כל מן דין סמכוה לנא לת סמכו
מסרמיסין ואמרי לא רח מחמיסין ולא מסרומיסיין
ליבתא לבי קיסר נפקי מסרומינתא דבי קיסר ומשריין
דנא דאומתיה בוצינא דנחורא בריד מתיך לשלם:
^ח ת״ר ^ט ויצאו זקנד ושופטך זקנד שנים שופטך
סיפין עליה עוד אחד ^י הרי כאן חמשה דברי ר׳ יהודה
שנים ואין ב״ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי
שופטך מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה למיזרחין
זקני זקנד נפקא ור״ש אי מוקני הוה אמינא זקני השוק
כתיב זקנד הוה אמינא סנהדרין קטנה כתב רחמנא
שופטך ורבי יהודה גמר זקני זקני ^{יא} מוסמכו זקני העדה
מיוזרחין שבעדה אף כאן מיוזרחין שבזקנד אי ירף
יד ושופטך למה לי אלא וי״ו ושופטך ^{יב} למנינא
שנים ^{יג} ומדרו שנים לרבי יהודה הרי״ן תשעה
ויצאו ^{יד} הן ולא שלוחן ומדרו ישאפילו נמצא
בעליל

דהלכו קאי על זקני ירושלים: כ] נשיך לעיל יג ע"ב [גליון]: ג] נצ"ל פ"ק (דף ד' ע' ע' כצ"ל [גליון]: ג] צ"ל ובפסק כ"ל האומרים (תמורה כח ע"ב [גליון]): ס] צ"ל להוציא (תמורה כח ע"ב [גליון]): ח] ל"ל רבנו אבהו ואלא משמע ליה רבנן

אין ש'הנאויסן. בריך מתייך פשלים. גרין טאך געלט (כחובות שם). ואין ב"ד שקול. אין א שיהא הינד ללד אחד לקיים אחרי רעים להטות (שמות גה). למיזחורין. הך דלעגה הנו מובאבו זקני העדה. דעמינא פה העלם דער ואימער ליה שפערן להביא עוד שנים. פליש

ו"ש ואינערי שופטין לסנהדרי גדולה כר"ש ו"ו דושופטין דריש ר' יהודה למניינא להב
הודנ

עין משפט
זר מצודה

א מ"י פ"ד מהל'
סנהדרין הל' יב:
ב ג מ"י שם הל' ו:
ד ה מ"י פ"ה מהל'
סנהדרין הל' ה ומ"י
מהל' רוצח הל' א סמג
עשן מז:
ז ז מ"י פ"ט מהל'
רוצח הלכה א:

דבינו חננאל

הן כן בבא סמך ה'
ה' נאמר ור' יהודה
ה' ויסו ר' ושענו ר'
ה' וכן שמוע ר' ויהי
ה' אף רבי תנחומי.
ה' וכן יהודה ודאי
ה' ביהודה ודאי ולא
ה' בלוי שמוע כבור
ה' ויהודה כן בבא:
ה' כן לוי אף
ה' כשה בחז"ל. מאי איה
ה' דייני דמי קמטת
ה' דען לארץ, והתקן
ה' ונהגת בארץ
ה' דען לארץ, אלא כשהן
ה' בחז"ל בחזנה לארץ
ה' סמכי אפי' בארץ.
ה' עין ש' סתהדרין בארץ
ה' בחזנה לארץ
ה' וכן לארץ
ה' דהני ר' ויחנן והנ'
ה' מצטער עליה ר'
ה' רב אבא לוי הוה
ה' דלישמועש שמי
ה' משה רבינו לוי

[illegible]

גהות וציונים

[illegible]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 38} (726077)

אמר לו השבעה לי. וישבע לו כב). מיד כשנשבע לו הרבה הקוסטניר את השלהבת ונטל הספוגין ויצאה נשמתו. ואף הקוסטניר השליך עצמו באש ונשרף. יצאה ב"ק ואמרה רחב"ת והקוסטניר מזומנים לחיי עוה"ב. על זה בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת כגון זה הקוסטניר ויש אדם שעובד [י"ג את ה'] כל ימי חייו ומפסיד את שכרו בשעה אחת כגון יוחנן כ"ג ששמש שמונים שנה בכהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי.

ואחריו הוציאו ר' יהודה בן בבא שלא טעם טעם שינה אלא כשינת סוס מח"י שנה עד פ' [בסה"ד ע'] שנים. ואותו היום שהוציאוהו ליהרג ערב שבת היה והוציאוהו ליהרג מט' שעות ולמעלה והתחיל מבקש מהם בחייכם המתינו לי מעט עד שאקיים מצוה אחת שצוה הקב"ה עלי. א"ל עדיין אתה בוטח באלהיך. א"ל הן. א"ל וכי עדיין יש כח באלהים שאתה בוטח עליו. א"ל גדול אדוני ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר. א"ל אם יש בו כח למה לא הציל אותך ואת חבריך מיד מלכות. א"ל אנו

שיח יצחק

ומה יודעים אנחנו בדבר הכח הנורא של הצטמקה של חנא, עייש"ד שהאריך בגדר העוה"צ שיש לחסידי אוה"ע שהוא שונה משל יהודי. וע"ע צשו"ת אג"מ חו"מ ח"צ סי' ע"צ אות ג'. (ב) ש. ז"ע דהנה צשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' תקי"ז כ' אמר מהר"ם מאחר שגמר אדם בדעתו למסור את נפשו על קידוש ה', מכאן ואילך כל מיתה שעושין לו אינו מרגיש כלל, וא"כ מדוע ציקש רחצ"ת שהקוסטניר יסלק הספוגין וימהר מיתתו, והרי לא חש ציפורין כלל.

ת. מי אמר שנצטמער.

בונת רבינו שליט"א דמהא שציקש מהקוסטניר שיסלק מעליו הספוגין של זמר ליכא ראייה שהיה מצטער מן היסורין, אלא יתכן שעשה כן משום שרצה למהר מיתתו על קידוש ה'. ובעיקר הענין אס יש למהר למות על קידוש ה', עי' בגליוני הש"ס יומא פ"ה ע"א ונחשוקי

חמד סנהדרין מ"צ ע"ב. וצי' בגליוני הש"ס להגר"י ענגיל צחי' לצרכות ס"א ע"צ שהק' ע"ד המהר"ם מרוטנבורג הנ"ל מעוצדא דר' עקיבא דהיו סורקין את צשרו צמסרקות של צרזל ואמרו לו תלמידיו עד כאן, דמשמע שהיה מצטער, ושכ"ה צירושלמי להדיא שאמר ר"ע לא חרש חנא ולא מצטע ציסורין חנא, וכ' לייצב וז"ל "י"ל דר"ע בגדל קדושתו ומדריגתו רצה ציותר צהרגש היסורין מצהמנע צהרגש, כי אדרבא רצה לצבול גם יסורין צצור חצת קדושת שמו ית', וע"כ לא ניטל ממנו צהרגש כי הוא צעלמו לא רצה צכך רק אדרבה רצה צהרגש, ויל"ע עוד צזה צע"ז י"ח א"י, עכ"ל. ומה שרמו צסו"ד לגמ' דע"ז, כונתו לקושיא דידן דהתם הוצא עוצדא דרחצ"ת עס הקוסטניר, ודו"ק. ועי' צס' מגדים חדשים צרכות ס"א צ' צכל מה שצ"יין צזה.

חייבים מיתה למלך גדול ונורא והוא מסר אותנו ביד מלך כדי לתבוע

את דמינו מידו.

באו והגידו למלך את דבריו. שלח המלך אליו ואמר לו אמת שהגידו לי ממך אם לאו. א"ל אמת הוא. א"ל הקיסר כמה עזי פנים אתם שעל פתח מיתה אתם עומדים ועדיין עזים אתם [י"ג עזות אתכם]. א"ל ר' יהודה אוי לך קיסר רשע בן רשע הלא [י"ג הקב"ה] ראה חרבן ביתו והריגת חסידיו וצדיקיו ולא עשה קנאה להנקם מיד. אמרו ליה תלמידיו רבינו היה לך להחניף אותו. אמר להם וכי לא למדתם שכל המחניף לרשע סופו נופל בידו נג).

א"ל בחיך קיסר המתן לי עד שאקיים מצוה אחת ושבת שמה והוא [י"ג מעין] עולם הבא. א"ל לזה שמעתי לעשות שאלתך. **מיד**

התחיל בקידוש היום (יד) כה) ויכלו השמים והארץ. והיה אומר בנעימות ובקול רם. והיו תמהים כל העומדים עליו. וכיון שהגיע עד ברא אלהים

שיח יצחק

כד) ש. יל"ע דלכא' היה בשעה ט' ולמעלה, וכלל עשה קידוש בזמן שהוא קודם פלג המנחה, והא א"ל לקבל עליו שבת בזמן זה.

ת. התחיל וימשך עד הזמן. ו**לכא' הדברים מחמימים למש"כ מיד שהיה** אומר בנעימות ובקול רם כדי למשוך הזמן.

כה) ש. ועוד יל"ע, דאף אם מדובר בזמן ששייך פלג המנחה, כיון שידע שלא יחיה בשבת כיצד שייך לקבל חוספת שבת כשיודע ששבת לא יחיה, וכי שייך לקבל חוספת שבת ללא עיקר השבת.

ת. א"א לדעת אולי ינצל. **בוונת רבינו שליט"א שאין לאדם לעשות חשבונות שמים, אך יל"ע קצת דהא לעיל מוצא במדרש שנאמר לר"י כה"ג שכבר נגזרה גזירה עליהם, ומה שייך דאולי ינצל.**

כג) ש. ל"ע דבגמ' סוטה דף מ"א ע"ז אימא "דרש ר' יהודה בר מערבא ואימימא ר' שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים בעולם הזה שנאמר לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכלי לא יאמר שוע, מכלל דבעולם הזה שרי".

ת. אבל בעוה"ב לא וסבר שהוא כבר בעוה"ב.

ביאר רבינו שליט"א שכיון שידע שהוא עומד ליהרג, לפיכך סבר שחשיב כבר בעוה"ב. עוד י"ל דסבר דכאן לא יעזור החנופה מכיון שידע שכבר נגזרה גזירה כדאימא לעיל במדרש שכך נאמר לר"י כהן גדול, ודומיא דמעשה דחנה ושבעת צניה שהקטן לא רצה להחניף לרשע, ועי' במדרש רבה איכה פ"א סי' נ', (ושם מוצא מעשה זה על מרים בת נחמס), ובהגהות הרד"ל והמהרז"ו שם. (הערות הגר"א) ש קניבסקי שליט"א).

לעשות לא הניחוהו לגמור וצוה הקיסר להרגו והרגוהו ויצאה נשמתו באלהים. יצאה בת קול ואמרה אשריך ר' יהודה שהיית דומה למלאך ויצאה נשמתך באלהים. וצוה [י"ג הקיסר] וחתכוהו אברים והשליכוהו לכלבים ולא הוספר ולא הוקבר.

ואחריו הוציאו ר' יהודה בן דמא. אותו היום ערב שבועות היה. א"ל ר' יהודה לקיסר חייד המתן לי מעט עד שאקיים מצות עצרת ואקדשו (ו) כדי לשבח להקב"ה שנתן לנו התורה. א"ל הקיסר עדיין אתה בוטח בתורה ובאלהים שנתנה. א"ל הן. א"ל קיסר מה שכרה של תורתך. א"ל עליה אמר דוד ע"ה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. א"ל הקיסר אין שוטים בעולם כמו אתם שסוברים שיש עולם אחר. א"ל אין שוטים בעולם כמו אתם שכופרים באלהים חיים ואוי לך אוי לבשתך ואוי לחרפתך כשתראה אותנו עם השם באור החיים ואתה תשב בשאול תחתית במדרגה התחתונה.

מיד חרה אפו של הקיסר עליו וצוה לקשרו בשערות ראשו בזנב הסוס וצוה למשכו בכל רוחב של רומי ואח"כ צוה וחתכוהו אברים אברים. ובא אליהו ז"ל ולקח האברים וקברן במערה אחת הסמוכה לנהר היוורד לפני רומי ושמעו כל רומיים קול נהי ובכי כל ל' יום בתוך אותה מערה ובאו והגידו לקיסר. אמר להם אם היה העולם נהפך לתהו ובהו לא אשקוט עד שאמלא רצוני באותן י' זקנים כאשר נשבעתי.

והיה שם אחד מחכמי רומי ואמר לקיסר אדוני קיסר דע כי הסכלת [י"ג נסכלת] בזה ושגית הרבה מאד ששלחת יד בעם ה' בלי חנינה [י"ג חמלה]. דע כי מרה תהיה לך באחרונה שהרי כתיב בתורת היהודים אל רחום וחנון ארך אפים ועוד כתיב בתורתם ומשלם לשונאיו אל פניו להאבירו.

שיח יצחק

(כו) ש. לכאורה נ"ע אמאי ציקש ר' יהודה ת. א. כל הקודם זכה. בן דמא דוקא לקיים מצות קידוש עצרת, והרי קידוש צו"ט הוא מדרבנן כמש"כ הרב המגיד, והו"ד צמנ"ח מצוה ל"א, והו"ל לזקש לקיים מצוה ק"ש שהיא לאוריימא.

כר חידושי הלבות סנהדרין פרק ראשון דיני ממונות ואגרות מהרש"א

[דף יג ע"ב - טו ע"א]

דר"ה כו' נ"א אפי' בנפולת ביום י"ז גופיה כו' עכ"ל. וללא כמו שפירשו החוס' שם א' דמשכח עד שימסר היינו דנפלה צ"ל או צ"י וע"י עיבור אדר וס"ל יום תקופה מתחיל ע"ש דלפי אותה סברה ע"כ היינו דלא לאחרים דהכל והא דקאמר לא חימוש לה נחא צפשיטות דר"ל לא חימוש לעבר שחא נפלה נמי ממש צ"י לאחרים דלית הלכתא כוונתה אצל הכא הכריעו לפרש דהחם נמי צנפלה צ"י גופיה קאמר וקסבר יום תקופה גומר והיינו ממש כאחרים ודקאמר לא חימוש היינו לומר דהלכתא לאו הכי הוא משום לאחרים יחידא הוא אלא דהלכתא כאחרים וק"ל: בא"ד יום א' אדר או אדר' ותפול תקופת תשרי בכ' בו. כ"ל: בא"ד ומהו צפי הקונטרס נמי יש לומר בו אפי' דתקופת תשרי נפולת בב"א כו' עכ"ל. ר"ל לפי הקונטרס צהא דחיש לאד"ו אצל צהא הא דפי' הקונט' לאחרים יום תקופה מתחיל כמו שהוכחו החוס' לעיל דע"כ ליכא לפרש הכי לאחרים ומש"ה צנפלה צ"י צתחילת יום או צ"י שעות איכא לתקוני תקופת ניסן דיעצרה לאדר אצל תקופה תשרי לא תוכל לתקוני צכך דלכחי נופלת צכ"ל דע"כ צקייטא חסר חד ירחא דניהדר לחשרי צדוכתא ציום הגון אלא דלא חימוש לה משום דלא דרשי חג האסיף כלל ודו"ק:

דף יד ע"א גמרא ואי כתיב זקניד ה"א סנהדרין קטנה כתב רחמנא ושופטין מיוחדין בו. מתוך סוגיא דשמעתין מוכח דלכ"ע ליכא למילף סנהדרין גדולה מזקניד אלא משופטין אצל רש"י צחומש ב' פי' ויאלו זקניד מיוחדין שזקניד סנהדרין גדולה עכ"ל ויש ליישב דסמך אשופטין דהשחא דלכחי ושופטין ע"כ קנין סנהדרין גדולה וע"כ משופטין לחוד נמי ליכא למילף מידי דאימא שופטין סנהדרין קטנה אצל השחא דלכחי זקניד ע"כ ושופטין אחא לסנהדרין גדולה ג' ודו"ק: תוס' בד"ה לא שרך בו' ד"א כמו שפי' הקונטרס בפ"ק דכתובות שפי' בו' דהתם מוכח דשוקפת בו' עכ"ל. כ"ל: תוס' בד"ה ורש"י בו' ושופטין בו' דהא דקאמר לא דריש איה ו"א משמע איה לאו בו' עכ"ל. כ"ל: ר"ל ליטנא דלא דריש ליה דקאמר הכא וליטנא דלא משמע ליה דקאמר צקוטא וצטאר דוכחין דקאמר כה"ג לאו משום דלא כו' וק"ל:

ח"א דף יד ע"א ותחומין שזומכין בהו יעקרו בו' ובין ב' תחומי שבת בו'. נראה לפרש שהיה מדרס לסמוך צנחא צקניד ישראל שכל העם צנחודת צאים לעיר צנחא שידעו כל העם מי הם הנסמכים ואלו גזרו על העיר שזומכין צה שחמרצ ד' ואם יהיו חסידים על העיר להצילם וילכו מהעיר צקניד חוק צחומה לסמוך אוחו החסידים יעקרו ואלו נחמין ר"י צ"צ צין ב' הרים גדולים שהעקירה קשה צה צין ב' עירות גדולות וצאנחא צ' צחומין צפניהם צמכוון דהשחא כ"א מהעיר מוכל להציל עצמם ותחומה לומר שלא נעשה צחומה וק"ל: באבן שאני ד' דרובים בו'. ר"ל שלא אהפוך עורף להם לרוץ מפניהם רק הנני מוטל לפניהם לקבל המיתה מאהבה עלי הנהג צער כאן הוא שאלו מרגיש בו' אינו אלא מוציה בו' יש (צכל) [וחו] ה' זקנים שוכר לעיל עוד מתלמודי דרש"ק דלאמרין פרק המהקין ה' סתם משנה ר"מ סתם חוספסר ר"י סתם ספרא ר"י סתם ספרי ר"ש וכולהו אלינא דרש"ק אפשר דלא היה מסתיעא ליה מלתא לר"ע למסמכיה א"י דחמנו של רש"ק עדיין לא הגיעו למעלה זו ולזה דברי ר"מ שנסמך ע"י רש"ק הם עיקר שסתם רבי המשניות אליהם וק"ל: לא צנחער מר דאנן מדרבית ע"י וכו'. יש לדקדק כיון שלא נסמכו למח קרו להו רבי דהא שוכר לעיל ד' סמכין ליה צנחא וקרו ליה רבי וכו' דמשמע צלא סמכיות לא קרו ליה רבי וי"ל דהכי קאמר לעיל קרו ליה סתם רבי צנחיה צלא הזכרת שם ע"ס ועוד נראה להניח הכא רב חנינא ורב אשעיאל נלא י"ד ז' דרבי צו"ד הוא נסמך ורב צלא י"ד אינו נסמך דאין קורין רב אלא צנחא דאין שם סמכיות וצא"ל דיש סמכיות קורין רבי וכו' לקמן צס"ד' מ"ח מ"ח ח' רב חנינא ורב אשעיאל מצרי להו עינלא מלתא וכו' צספר יוסקין ורב חנינא ורב אשעיאל חמי רבה הוו דלמי צמית עלי: צצו"ל: הוי קב"ל וקיים בו'. יצאר פ' חלק ט' ע"ש: אא"ב מוחלין בו'. דאין פוסקין לאדם גדולה אלא מן השמים דלאמר פרק הספינה י' אפילו ריש גירומי משמיה מוקמי ליה

דף טו ע"א תוס' בד"ה האומר צרך כ"י בו' וכן משמע התם דפרד' צרי"פ פשיטא ואי אתא בו' עכ"ל. הסוגיא דהתם לא פריך פשיטא אדרב אלא דהא דקאמר כמאל אולא הא דלאמר רב כו' האומר ערך כלי ונתן דמים כר"מ פריך פשיטא דכר"מ אחת והשחא מצינ למינן פסיר דרב כר"מ ס"ל ואין להם ראייה מהתם ויש ליישב ודו"ק: תוס' בד"ה אם אינו בו' ותימה ר' אבהו דפ"ג ע"ה בו' וי"א דאי משום היקשא בו' עכ"ל. הכא לא נחמו החוס' למחך חמיהתם אדר' אצחו אצל צפ' ד' מיתוח יט' כחצו החוס' ב' דלר' אצחו נמי הא דצעי כ"ג דריש ליה מדאפקי' לנשכב צנשון שוכב כו' ע"ש וק"ל:

חכמת שלמה

חידושים
לאחרים צבירא להו יום תקופה גומר איירי אפילו צנפלת צ"י ומסיק והא דקאמר לא חימוש כו' ה"פ צנחמא אי איירי שטפלת צ"י משום הכי קאמר לא חימוש לאפקי' אי נפלה צ"י איכא למיחש שמשום דליכא למימר נעצריה לאדר דהא יום תקופה מתחיל אצל השחא דליירי צנפלת צ"י לא צא לאפקי' שמש טפלת צנ"ל דליכא למיחש שטפלת צין למחך תקופה מתחיל או גומר איכא למימר דליעבר לאדר ומשני דה"ק כו' וכמו שפירש רש"י לשם כלומר שהוא נמי מפרש דליירי צנפלת צ"י ומוכרח הוא לפרש צכ"ג דלא כו' כ"ל. וי"צ פירוש אלא נעבר כמותן דמסייע להו קרא וק"ל:

דף יד ע"ב תוס' בד"ה אל יחסר המזוג כו' דעל חד תרי כו'. נ"צ פירוש וזלחו ועמו היה ב"ד שקל ומסופין עליו עוד א' ודו"ק (עיין צנחמ"ל): תוס' בד"ה צינורא של הקדש כו' שבלע (אב) [את] הצנור כו'. נ"צ פירוש שהצנור שמתוך הנהגו שנקרא דרבן מתוך עץ הנקרא מלמד וק"ל:

הנהגות והערות

אז ד"ה כי חזית. ב' דברים כא. ב. ג' וע"ש בשפתי חכמים להלימוד הוא מדרבתי "זקניד" דמשמע המיוחדים שבזקניד. ד' וע"י ביד רמ"ה דתחומים הם הציונים שהיו קבועים בא"י לציון הגבול של תחום שבת, ושני ההרים הגדולים היו משמשים כציוני הגבול, וע"ש רש"י בע"י. ה' לקמן דף ע"א. ו' דף יג ע"ב. ז' וכו' הרש"ש ובהג' מנח"א וע"ש בהג' רש"י בע"י. ח' דף טו ע"ב. ט' לקמן דף צב ע"א בח"א ד"ה לעולם. י' ב"ב דף צא ע"ב. יא' סוטה דף כב ע"ב. יב' דף תלמוד בבלי <עוז והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 300} {726077}

ערב

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג

לבטלה, אבל כל שאר החתיכות מותרות, והטעם שהחלב אינו מפעפע בלא רוטב.

אבל אם נגע חתיכה אחת או ב' בחלב, אפי' הכיר אותם [מתחילה] כשנגעו בחלב ולבסוף נתערבו יחד שאינו מכיר אותם, אם יש לשם מן הכשירות יותר שלא נגעו בחלב כולן מותרות, כי חד בתרי בטל בדבר יבש אפילו ראוי להתכבד, כיון דלא אסירי אלא מחמת בליעה:

תקין

וכן אמר מהר"ם מאחר שגמר אדם בדעתו למסור את נפשו על קידוש השם, מכאן ואילך כל מיתה שעושין לו אינו מרגיש כלל. וראייה מן המסורה, הכוני ב', הכוני כל חליתי [משלי כג, לה], וחד הכוני פצעוני [שיר השירים ה, ז], כלומר כשהכוני ופצעוני לא היה לי כאב הכוני כל חליתי.

ומביא ראייה מספר היכלות שר' חנניה בן תרדיון היה במקום קיסר ששה חדשים והרג שיתא אלפין דוכסין והגמונים, לסוף ו' חדשים נלקח למעלה ושרפו רק אחד במקומו כדמותו.

ותדע שכך הוא שאין לך אדם בעולם שאם

היה נוגע באש באבר קטן שלא היה צועק, אפי' אם יעלה בדעתו לעכב עצמו מלצעוק אינו יכול לעשות, ואנו רואים קדושים שאינם צועקים כלום:

תקיה

ואם חפץ אחד מונח על מעות או על שום דבר מוקצה בשבת, והוא צריך מן החפץ, מותר ליטלו משם, כי דבר מוקצה אינו אסור אלא לטלטלו בשבת ממקום למקום אבל ליגע בו מותר.

ובלי שמלאכתו לאיסור אם צריך לגופו או למקומו מותר לטלטלו, לבד מעץ ואבן שאינן כלי:

תקית

המקדש אשה ושתק רק מתחילה דבר ממנה

לפי העדות שלא בחנו דבריהם אם נתרצית תחילה להתקדש לו [אם לאו]. צריך לברר אם יש עדים ששידך ונתרצית להתקדש לו² תחילה, אף על גב דבעידנא דיהיב לה לא שמעו מפיו [לשון קידושין]³ אז ודאי צריכה גט, כדאמר פ"ק דקידושין ו, א] היה מדבר עמה על עסקי גיטה

שינויי נוסחאות

תקטז 1. עפ"י ארחות חיים, ובמהד' בלוק: כתחילה. תקיח 1. שאינן, בדפוסים: שאינו. תקיט 1. במהד' בלוק נוסף: אם יש עדים ששידך ונתרצית. 2. עפ"י ד"ק. 3. עפ"י ד"ק, ובמהד' בלוק עפ"י תשומ"י: לשם קידושין.

ראיה מדרשין לטלטל קדירה שטמן אותה בגוי צמר ומנער את הכסוי והן נופלות, ואם במוקצה מונח על הקדירה שרינן לנטלה היכא שאינו בסיס לדבר האסור, כ"ש במקום שהחפץ מונח על המוקצה דשרי. וכך נפסק בב"י ושו"ע אור"ח סי' שח סעי' ג ומב. ב. מכח זה התיר רבינו ליגע במעמד שלפני ארון הקודש שהנרות דולקות עליו, ובלבד שלא ינענעו – ד"ל סי' תפז (תלו). ובתורת הדרשן סי' סז הקשה מהא דאיתא בירושלמי ביצה פ"ה ה"א דמותר לכפות כלי ע"ג ביצה ובלבד שלא יגע הכלי בביצה, והא הכא אמרינן דשרי ליגע במוקצה. ותי' דהתם מיירי שמטלטל הכלי לצורך הביצה שהיא דבר המוקצה ובכה"ג אסור אף ליגע במוקצה. אמנם המגיד משנה הל' שבת כה, כג נקט הטעם משום דהביצה מתנענעת ע"י הכלי, וכדבריו פסק בביאור הגר"א שי, יח ובמ"ב שם, כב (אף דבסי' שח, יז הביא שתי הדעות), ודלא כמג"א שם, ג וט"ז שם, ה דפסקו כחילוק התרומת הדרשן. תקיט כתי"מ סי' רח. כל התשובה עם התשובה הבאה בד"ק סי' (יח) [יט], מרדכי קידושין סי' תקכא, תשומ"י נשים סי' ד. ספר סיני סי' נא. כת"י אר"ז הודפס מאתר אוצר החכמה

החלב מותר כגון שיש ס' וגד החלב. ג. הובא בשם רבינו באיסור והיתר הארוך לח, יד. ד. בראבי"ה שם חלק ע"ז וס"ל דחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה אפילו שאין כולה איסור אלא מחמת בליעה. והכרעת הטוש"ע יו"ד קאב, כרבינו שבטלה. תקיז כתי"מ סי' קסא. כל התשובה בשנויי לשון בתשב"ץ סי' תטו, ארחות חיים הל' ראש השנה דין סדר תפילת ר"ה סי' כב, כל בו סי' סז, תפוז"מ ח"א סוף טעמי מסורת המקרא על שיר השירים (בקצרה), ח"ב סי' קלו (פוז"מ). א. היעב"ץ בספר בירת מגדל עז, אבן בוחן, פנה א (אות כו) כותב שדבר זה מקובל מקדושים שעמדו בנסיון. ב. במקבילות נוסף (וצוין בחלקם בשם רבינו פרץ): וגם אומרים העולם כיון שחזיר שם המיוחד תחילה חובטת הוא שיעמוד בנסיון ולא יכאב לו. תקיח כתי"פ סי' כג. כל התשובה בתשב"ץ סי' נה, מרדכי ביצה סי' תרמה, תפוז"מ ח"א סי' רצב (פוז"מ), והחלק הראשון בקצרה בארחות חיים הל' שבת סי' שצ, כל בו סי' לא ורבינו ירוחם תולדות אדם נתיב יב חלק יג (פג, ד). א. הובא בשלטי הגיבורים על המרדכי שבת סי' שי (במרדכי). והביא שם שו"ת מהר"ם מרוטנבורג <מכוני ירושלים> א' דפוס פראג / מאיר בן ברוד מרוטנבורג {עמוד 329} {726077}

תקמ

מגדים

דף סא ע"ב

חדשים

ברזל ע"ש. והנה כאן אינו מצוה ששקלו נשרו במקולין. גם ז"צ למה לא הראה הקצ"ה למשה אופן מיתתו ע"י מסרקות של ברזל, והראהו רק מה ששקלו אח"כ נשרו במקולין.

וראיתי בערוך (ע' מקולין), שהביא הגמ' מנחות הג"ל בזה"ל, ראה "שחוטכין" נשרו במקולין ע"ש. וכן הרמב"ן בפ' עה"ת פ' ואחחנן (ה, כו) ובספרו תורת האדם (שער הגמול), העתיק לשון הגמ' כן. וכנראה שכן הייתה גירסתם בגמ', ועפ"י זה אחי שפיר. וברצונו בחי' פ' ואחחנן שם, כתב ראה שחוטכין נשרו של ר' עקיבא במקולין של "ברזל" ע"ש, ואולי הוא ט"ס וז"ל במקולין של נשר, או שז"ל במסרקות של ברזל. ובספר כד הקמח ע' השגחה (כתבי רצונו בחי' ע' קמ), כתב על ר' עקיבא שהיו "מוכרין" את נשרו במקולין ע"ש. וע"ע נש"ת הרשב"א ח"ה (סימן מח).

והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל. עיין פסחים (סו א) שאמר לו רבי אליעזר לר"ע עקיבא נשחיתה השבתני נשחיתה תהא מיתתו. ולכאורה לא נתקיים דברי ר' אליעזר בזה שלא נהרג נשחיתה. ואפשר שגם מיתה זו ע"י מסרקות של ברזל הוא כעין מיתה נשחיתה. וכן נריך לפרש נש"ש בסנהדרין (קי ז), כורתי צריתי עלי זבח אלו ר' עקיבא וחזיריו שמסרו עצמן לנשחיתה על דברי תורה ע"ש.

ויש לעיין עוד נש"ש בסנהדרין (סח א), כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' עקיבא וחזיריו לבקרו כו', אמר להן תמיה אני אם ימותו מיתה עצמן, א"ל ר' עקיבא שלי מהו [פירש"י במה תהא מיתתו], א"ל שלך קשה משלהן. וז"צ במה ששאלו ר' עקיבא שלי מהו, הרי המעשה שם בפסחים היה הרבה לפני מעשה זו שהיה נשעת מיתה ר"א, ושם כבר אמר לו נשחיתה תהא מיתתו. שו"ר בערוך לנר סנהדרין שם שעמד בזה וע"ש מש"כ בזה.

והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל. צירושלמי כאן איתא אמר ר' עקיבא לא חרש אנא ולא מצעט ציסורין אנא כו' ע"ש, [וכ"ה גם צירושלמי סוטה (פ"ה ה"ה), הוצא בתוס' סוטה שם (לא א) ד"ה גדול. ומה שצינו בתוס' שם לצירושלמי צרכות, הוא שלא בדקדוק, ויותר יש לציין לצירושלמי צרכות שם. ועיין בסדר הדורות (ע' ר' עקיבא) שכתב, צירושלמי סוטה מוצא בתוספתא פרק כשם כו' א"ל סבא סבא או טיפא את כו' ע"ש. והוא ט"ס ויש לתקן במקום בתוספתא ז"ל בתוספות, ובמקום טיפא ז"ל חרש, והמגיה ר"נ משכיל לאיתן לא השכיל לתקן זאת]. ומצוה מזה שהיה ר' עקיבא מרגיש בהיסורין.

ועיין בגליוני הש"ס כאן, שהעיר מזה על מש"כ נש"ת מהר"ם מרוטנבורג החדשות (סימן תקיז), וכ"ה נש"ש"ן [לתלמיד מהר"ם] (סימן תטו), דמאחר שגמר אדם נדעמו למסור נפשו על קידוש השם, מכאן ואילך כל מיתה שעושים לו אינו מרגיש כלל ע"ש. וענין זה שהמוסר עצמו על קדוש השם אינו מרגיש ציסורין, מוצא עוד בהרבה ספרים, עיין בספר יוסף אומץ [לרבי יוסף יוזפא האן] (סימן תפז), ובספר יש נוחלין (בהגהות אות מח), והריעב"ן צמגדל עוז (אבן בוחן פנה א' אות כו), שהמוסר עצמו למיתה על קידוש ה' אינו מרגיש בהיסורים ע"ש. ובספר צעלי צרית אצרים למהר"א אזולאי ז"ל (פ' שמות), כתב לפרש הסימן צמסורה יהודאי ישחזבון צחדוה, ר"ל הכשרים כשגוזרין למסור עצמן צסכנה על קדושת השם, הוא ית' יילס מהנער צשמחה ושירים כדניאל וחזיריו ע"ש. ובארץ החיים על תהלים (קיט, קנו) כתב, איתא מי שמכין צכוונה גדולה צקבלת עול מלכות שמים אף שצא לידי נסיון ח"ו אינו מרגיש היסורים ע"ש. וע"ע צספר עמוד העבודה מהרה"ק ר"צ מקאסוב ז"ל (דרוש המחשבה דף קנט ע"ב), שכתב הנה ארשום מה שהצנתי ענין

הנה מהבזל היוצא מפיו בלעקתו, היה עושה יחוד ושובר וצוקע בקליפות כו', זאת הייתה כוונתו לא ח"ו שהיה צועט ציפורים, ומלאכי מעלה שלא היו יודעים סוד לעקתו, היו שואלים זו תורה זו שכרה ע"ש. וע"ע במדרש תלפיות ענף הרוגי מלוכה (דף קו ע"א).

אמרו לו תלמידיו רבינו עד באן. בפירוש הרא"ש עה"ת (פ' תצא) ד"ה בכל לבבך, הביא אמרו לו תלמידיו רבי לא אמרת לנו שמנטער פטור מק"ש ע"ש. והוא חידוש דין, ונראה שמנטער דומה לדין חתן (לעיל טז א) שמכיון שאינו יכול לכווין דעמו פטור מק"ש. ועיין בשו"ע (סימן לח ס"ט) שמנטער פטור מן התפילין.

אמרו לו תלמידיו רבינו עד באן. צספר דברי יחזקאל מביא מה ששמע מהישמח משה זי"ע, לפרש מה שאמרו תלמידיו לר' עקיבא רבינו עד כאן, דידוע שהשם תכ"ה מסוגל להנצל משונאו, והוא יוצא מס"ת של את ה' אלהיך. וזהו ששאלו תלמידיו לר' עקיבא כשראוהו שהיה מאריך באחד, רבינו עד כאן, שלמה אינו קורא גם פרשת ואהבת ויכווין זאת ה' אלהיך להשם הנ"ל ועי"ז ינצל. ועל זה השיב כל ימי הייתי מנטער כו' היינו שאינו רוצה להציל עצמו ע"ש. וע"ע צספר חשואות חן עה"ת צסוה"ס, שהביא לפרש כן צסם הרה"ק יהודה לייז פאליק ז"ל ע"ש. ואני מלאחי פירוש זה צכסא מלך על חיקוי"ו (דף כ' ע"א) ע"ש ממש כדברים האלה.

ויש להעיר דדבריהם מכוונים למ"ש צגמ' כאן שיצתה נשמתו באחד, אבל צוה"ק פ' פקודי (רנד ע"ב) איתא ונפק נשמתיה צהאי קרא ואהבת ע"ש, משמע שאמר ג"כ ואהבת. ואולי הכוונה שאמר רק תיבת ואהבת ולא יותר. שו"ר להרחיד"א צפתח עינים כאן, שהביא לפרש כן מספר מקדש מלך על הזוהר פ' משפטים צסם הרמ"ז ע"ש. ומה שהעיר שם על מש"כ שאמר גם ואהבת, דממ"ש יצאת נשמתו באחד לא

אחד נכבד מאד, והוא כשאלם נהרג על קידוש השם שלא ירגיש שום נער וכאז כלל ועיקר, וכחצ שם לבאר צהצנת ענין זה ע"ש. וכן כחצ לבאר צזה, צערצי נחל (פ' מסעי) ע"ש. וע"ע צהערות וציאורים צצסו"ס תשצ"ץ [ירושלים תשל"ד] (דף פא) מש"כ צזה. ועפ"י זה יש לפרש דברי המהרש"א צסנהדרין (יד א), גצי רצי יהודה צן צצא שאמר הריני מוטל לפנייהם כאצן שאין לה הפכים ע"ש.

בספר דברי שאל עה"ת מהדו"ת פ' אמור (דף כ' ע"ב), הביא דברי שו"ת מהר"ם מרוטנבורג הנ"ל, דהמוסר עצמו על קידוש ה' אינו מרגיש צהיסורים. וכחצ אף קשה ממה שאמר רב צכתוצות (לג צ) אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה הוה פלחו לללמא, והא לא הרגישו כלל ע"ש. וכן כחצ להעיר צזה, הג"ר משה מייזליש ז"ל צהסכמתו לספר ארץ החיים על תהלים ע"ש. ואפשר עפ"י מש"כ התוס' צכתוצות שם, דאותו הללם לא היה עצודת כוכצים ממש, אלא היה עשוי לכבוד המלך, ואעפ"י כ מסרו עצמן למיתה ע"ש. ואפשר דענין זה שאינו מרגיש ציפורים, הוא דוקא כשמחוייב למסור עצמו למיתה מן הדין.

וראיתי עוד צשו"ת מנחת אלעזר ח"ב (צתרעא זעירא), שכחצ לפרש צעוצדא דר' עקיבא כאן שלא הרגיש צהיסורין ע"ש. וכעין זה כחצ צערצי נחל (פ' מסעי) ע"ש. וכ"כ צשו"ת ישועות מלכו צקוני' ליקוטי תורה (דף עו ע"ד), וצספר פרי צדיק (פ' ויחי אות י') ע"ש. אמנם מדברי מהרש"ו ז"ל צשער הגלגולים (הקדמה לח) לא נראה כן, שכחצ וז"ל ואמר לי כי זה הוא הסימן אל היותי מגולגל מר' עקיבא, כי צכל עת שאני רואה קיבוץ עם להרוג איזה אדם אני מתעלף, לפי שנפשי זוכרת הצער שצבלה צומן שנהרג ר' עקיבא ע"ה ע"ש. משמע שר' עקיבא הרגיש צהיסורין. וכן מחצאר מדברי העמק המלך (שער ה' פ"ע), שכחצ וז"ל כשהיו סורקים צצרו של ר' עקיבא ע"ה צמסריקות של צרזל,

שנאמר והמתנשא לכל לראש ואי לא דמוחלין לו עונותיו לא הוה מוקמי ליה משמיה וק"ל: לא כהא דאשרק ב' כוונתו זה ע"פ מ"ש בפרק היה נוטל יאן ו' פרושין הן פרוש שמי פרוש קוחזי כו' ואמר אל מחיריך מן הפרושין אלא מן הצועים שדומין לפרושין שמעשיהן כמעשה זמר כו' הרי לך העושה עלאמו כפרוש ואינו פרוש מקרי צועים כמו שעושה עלאמו יפה על ידי הצעזע ואינו יפה ולו"א לא כחל כו' שאינו מן הצועים שעושים עמלן כפרושין כחול הוה שהוא צעזע לעינים כן יש צועזין כפרושין עושים עמלן כעולם עניו שלא יסחכל צעזע וקרי ליה חסם פרוש קוחזי וכן לא שרק שהוא צעזע לפנים הוה הם הצועים עושים עמלן כפרושים לפנים כדאמרין בפרק ב' דטוטה יב' שאין אדם רואה אלא לפנים וכן לא פירוש שהוא צעזע ששעושה בשערות מן העושים עמלן כפרושים וכמיריס לגדל שער שמכל אלו מדות הצועזין לא היו צריכי זרע אצל יעלמ חן שנושא מן מזל עמלן עלי צעזע כן היה ר' זרע שהיה מעלה מן שהיה המורה ועיין בחידושינו פ' האשה שנתארמלה יאן: לא תסמכו דנא לא ספרותיין ב' ע"י צעזין ערך סמם על כל אלו לעונות צ' פירושים: ומשריין ציה רבה דעמיה מדברנא דאומתיה ב' לפי שההנהגה הצריכה לנו עלות צריכה בשמים הא' ההנהגה על פי המורה והשמים הנהגה ע"פ המלכות ורבי אצבו מרריהו הוה אצמנו ציה שהיה צעל מורה גס שהיה קרוב למלכות וקרוב למי קיסר ו"ש לו רבה דעמיה דהיינו בחורה ומדברנא דאומתיה נגד הקיסר ודקאמר ליה צלימא דהורא ע"ש שופריה דהוה כעין שופריה דיעקב אצבו כדאמרין פרק מ"ה ידן וק"ל:

דף יד ע"ב גמרא ושופטיך זה מלך וכו' י"ש לדקדק כיון דאצטריך שופטיך למלך וכו' מנליה סנהדרי גדולה דהיינו מיוחדין שצופטיין טו וי"ל דדרשות שקולים הם ולמאי דמסיק נמי דכל סנהדרי צעזי כל סנהדריין ומלך וכו' שקולים הם למילף משופטיין וק"ל: תוס' בד"ה מלך דאצטריך דדינו בירושלים כדאמר ב' ובפרק התורה ב' ודא דיוקא אבית פגי אלא אפילו בירושלים כו' ע"כ. שיעור דנריהם טו אע"ג דדינו כירושלים כדאמר ב' וצפ' התורה כו' לתמנה חוץ מציה פגי לא קידש הלחם אצל לפנים מציה פגי קידש כמו בירושלים ה"י הכא לאו דוקא אבית פגי אלא אפילו בירושלים אין שם מקומן של סנהדריין וכדאמר ב' דהשתא נמי לענין סנהדריין הוה דין ציה פגי שוה בירושלים וק"ל: תוס' בד"ה א"י יחסר הבוגר ב' במזיגה דע"ל חד תרין ב' ע"כ. והיינו כ"ג דע"ל לא יצא לכלל חלוקה לג' חלקים רק עד ס"ט דהיינו על חד מרי והשמים הנומרים לא יצאו לכלל חלוקה שליש ין ומהרש"ל בזה אינו ברור לי ואין להאריך וק"ל: תוס' בד"ה בג' דקורות ב' דאיש ושתני נשיו ה"ד ודוחק דאמר דנתנו ציה ע"מ ב' ע"כ. ומהא דמציעא ליה לר' ירמיה ג' ומטילין לכיס א' כו' ל"ק להו דאיכא למימר בזה שפיר שצ"א יש לו מעות מיוחדין וכ"א רוצה לקנותו לעצמו אלא דקמציעא ליה כיון דמתעסקין בשוחפות ומטילין לכיס א' ה"ל כדעת א' ופשיט ליה מאיש וצ' נשיו כו' דמסתמא מטילין לכיס א' כהאשה הנומנת ונושאת בחור הציה ומשני דלמא כגון רב פפא כו' ששטמו לא היה נושאת ונומנת בחור הציה אלא עשאה לעצמה כפירש"י ין ומהא קשיא להו דמ"מ צאצ"י וצ' נשיו לפי שבת המקשה דעני למפשת מיניה לא שייך לומר שצ"א יקח לעצמו דדוחק לומר דנתנו לה על מנת כו' ודו"ק:

דף טז ע"א תוס' בד"ה האומר ערך בלי כו' וכן משמע התם דפריך דר"מ פשיטא ואי אתא ב' ע"כ. הסוגיא דהתם לא פריך פשיטא אדרבא אלא אהא דקאמר כמאן אולא הא דאמר רב כו' האומר ערך כלי נותן דמים כר"מ פריך פשיטא דכר"מ אחיא והשתא מניין למימר שפיר דרב כר"מ ס"ל ואין להם ראייה מהתם ויש ליישב ודו"ק: תוס' בד"ה אם אינו ב' ותיבה ר' אבהו דפליג ע"ה ב' וי"ל דאי משום היקשא ב' ע"כ. הכא לא נחמו החוס' למרן חמיהם אדר' אצבו אצל צפ' ד' מיתות טו כחצו החוס' בן דלר' אצבו נמי הא דעני כ"ג דריש ליה מדאפקי' לנשכז בלשון שוכז כו' ע"ש וק"ל:

דר"ה ב' נ"א אפי' בנפלת ביום י"ו גופיה ב' ע"כ. ודלא כמו שפירשו החוס' שם א' דמשכה עד שיחמר היינו דנפלה צ"ל או צ"י וע"י עיבור אדר וק"ל יוס תקופה מתחיל ע"ש דלפי אותה סברא ע"כ היינו דלא כחורים דהכא והא דקאמר לא חיחוש לה יחא צפטינות דר"ל לא חיחוש לעבר שחא צנפלה נמי ממת צ"י כחורים דלית הלכתא כוונתה אצל הכא הכריעו לפרש דהתם נמי צנפלה צ"י גופיה קאמר וקסבר יוס תקופה גומר והיינו ממת כחורים ודקאמר לא חיחוש היינו לומר דהלכתא לאו הכי הוה משום דאחרים יחידאי הוה אלא דהלכתא כחורים וק"ל: בא"ד יוס א' אדר או א"ה ותפול תקופת תשרי בב' ב'. כ"ל: בא"ד וימיה צפ' הקונטרס נמי יש דאמר ב' אע"י דתקופת תשרי נופלת בב"א ב' ע"כ. ר"ל לפי הקונטרס בזה דמיי' לאד"ו אצל צלל הא דפי' הקונט' לאחרים יוס תקופה מתחיל כמו שהוכיחו החוס' לעיל דע"כ ליכא לפרש הכי לאחרים ומש"ה צנופלה צט"ו בתחילת יוס או צו' שעות איכא לתקוי תקופה ויסן דניעצרה לאדר אצל תקופה חשרי לא חוכל לתקוי צכך דלכחי נופלה צכ"א דע"כ נקיטתא חסר מד ירחא דניחאדר לתשרי צדוכתא ציוס הגון אלא דלא חיחוש לה משום דלא דרשי חג האסיף כלל ודו"ק:

דף יד ע"א גמרא ואי כתיב זקניך ה"א סנהדרי קטנה כתב רחמנא ושופטיך במיוחדין ב'. ממון סוגיא דשמעתיין מוכח דלכ"ע ליכא למילף סנהדרי גדולה מזקניך אלא משופטיין אצל רש"י בחומש בן פי ויאלו זקניך מיוחדין שזקניך סנהדרי גדולה ע"כ ויש ליישב דסמין אשופטיין דהשתא דכחיז ושופטיין ע"כ זקניך סנהדרי גדולה וע"כ משופטיין לחוד נמי ליכא למילף מידי דלמא שופטיין סנהדרי קטנה אצל השתא דכחיז זקניך ע"כ ושופטיין אחא לסנהדרי גדולה ג' ודו"ק: תוס' בד"ה לא שרק ב' ד"א כמו שפי' הקונטרס בפ"ק דכתובות שפי' ב' דהתם מוכח דפוקסת ב' ע"כ. כ"ל: תוס' בד"ה ורש"י ב' ושופטיך ב' דהא דקאמר דא דריש ציה וד"א משמע ציה ד"א ב' ע"כ. כ"ל ר"ל ליטנא דלא דריש ליה דקאמר הכא וליטנא דלא משמע ליה דקאמר צטוטה וצטאר דוכחין דקאמר כה"ג לאו משום דלא כו' וק"ל:

ח"א דף יד ע"א ותחומין שסומכין בהן יעקרו ב' ובין ב' תחומי שבת ב'. נראה לפרש שהיה מדרכם לממון צנחנא צנחנא שכל העם שצדקות צאים לעיר צנחנא שידעו כל העם מי הם הנסמכים וזה גזר על העיר שסומכין זה שחמיר דן ואם יהיו חסידים על העיר להצילם וילכו מהעיר בקצת מן החומה לממון אחוה החסידים יעקרו וזה נחמין ר"י צ"צ בן צ' הרים גדולים שהעקירה קשה צס וצ"ן צ' עירור גדולות וצמלנא צ' חסומין שצניחם צמחין דהשתא כ"א מהעיר מוכל להציל עצמם ותחומה לומר שלא נעשה שחומה וק"ל: בא"ב שאין לו הרופאים ב'. ר"ל שלא אהפון עורף להם לרין מפניהם רק חגני מועל לפניהם לקבל המיתה מאכזה עלי הרגש צער כאצן הוה שאינו מרגיש וק"ל: אינו אלא טויה ב'. יש צנלל ומוין ה' וקניס שוכר לעיל עוד ממלמדי דרש"ק כדאמרין פרק המתקין הן סמם משנה ר"מ סמם חוספתא ר"מ סמם ספרא ר"מ סמם ספרי ר"ש וכולוהו אלינא דרש"ק אפטר דלא הוה מסמיעא ליה מלחא לר"ע למסמיעהו א"צ דממנו של רש"ק עדיין לא הגיע למעלה זו ולזה דברי ר"מ שסמך ע"י רש"ק הם עיקר סממם רבי המשימות אליהם וק"ל: לא צצטער מר דאנן מדבית ע"י וכו'. יש לדקדק כיון שלא נסמכו למא קרו לאו רבי דהא מקיין לעיל הן סמכין ליה צמחא וקרו ליה רבי וכו' דמשמע צלל סמכיות לא קרו ליה רבי וי"ל דהכי קאמר לעיל קרו ליה סמם רבי צמחיה צלל הוכרח שם ע"ס ועוד נראה להגיה הכא רב חנינא ורב אשעי' צלל וי"ד הן דרבי צו"ד הוה נסמך ורב צלל וי"ד אינו נסמך דאין קורין רב אלא צצל דאין שם סמכיות וצא"י דיש סמכיות קורין רבי וכו"ה לקמן צס"פ ד' מיתות הן רב חנינא ורב אשעי' מציי להו עיגלל חילחא וכו"ה צספר יוחסין ורב חנינא ורב אשעי' אחי רבה הוה דלחי מציה עלי: דעולם הוה קב"ה וקריים ב'. ויאר פ' חלק טו ע"ש: אא"ב מוהד"ן ב'. דאין פוסקין ללחם גדולה אלא מן השמים כדאמר פרק הספינה ין אפילו ריש גרגומי משמיה מוקמי ליה

חכמת שלמה

חידושים
לחורים צצירא להו יוס תקופה גומר איירי אפילו צנופלה צ"י ומסיק והא דקאמר לא חיחוש כו' ה"פ צשלמא אי איירי שנופלה צ"י משום הכי קאמר לא חיחוש לאפוקי אי נפלה צ"י איכא למחש שמשום דאיכא למימר נעצריה לאדר דהא יוס תקופה מתחיל אצל השתא דליירי צנופלה צ"י לא צא לאפוקי שטם נופלה צט"ו דאיכא למחש שפטיא צין למ"ד תקופה מתחיל או גומר איכא למימר דלעבר לאדר ומשני דה"ק כו' וכמו שפירש רש"י לשם כלומר שהוא נמי מפרש דליירי צנופלה צ"י ומוכרח הוה לפרש צכ"ה דלא צ"ל וצ' פירוש אלא נעבר כמותן דמסייע להו קרא וק"ל:

דף יד ע"ב תוס' בד"ה אל יחסר המזג כו' דעל חד תרי ב'. נ"צ פירוש וזלמו ועמו הוה צ"ד שקול ומוסיקין עליו עוד א' ודו"ק (עיין צמח"ש): תוס' בד"ה צצינורא של הקדש כו' שבלע (אב) [אתן] הצנור כו'. נ"צ פירוש שצנור שצנור הפלך. והצנור שנקרא דרנן צנור עץ הנקרא מלמד וק"ל:

הנהגות והערות

מו ע"ב. יג כתובות דף יז ע"א בח"א ד"ה כי. יד ב"ב דף נח ע"א. טו ע"י לעיל ע"א ד"ה יליף מ"שופטיין" מיוחדים שבשופטיין. טז ר"ל דבית פאגי דינו כמו בירושלים וה"נ לענין סנהדרין דאפילו בירושלים אין שם מקומן כדאמר וכו' וא"כ דינם שוה. יז וע"כ בהגהות רא"מ הורוויץ המובא בילקוט מפרשים. יח ד"ה בת אבא. יט לקמן דף נד ע"ב. כן ד"ה אפקיה. כאן וע"י רש"ש.

אן ד"ה כי חזית. בן דברים כא, ב. ג' וע"ש בשפתי חכמים להלימוד הוא מדכתיב "זקניך" דמשמע המיוחדים שבזקניך. הן וע"י ביד רמ"ה דתחומים הם הציונים שהיו קבועים בא"י לציון הגבול של תחום שבת, ושני ההרים הגדולים היו משמשים כציוני הגבול, וע"ש רש"י בע"י. הן לקמן דף פו ע"א. הן דף יג ע"ב. הן וכו"כ הרש"ש ובהג' מצפ"א ורצ"ה בהג' יעב"ץ. הן דף טו ע"ב. הן לקמן דף צב ע"א בח"א ד"ה לעולם. ין ב"ב דף צא ע"ב. יאן סוטה דף כב ע"ב. יבן דף תלמוד בבלי <עו' והדר > - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 300} {726077}

או בני נביהם הגדולים מהם כמו אבות דשמואל נתכבד בשמואל, ולפעמים ורוב פעמים הוא נהפוך שהוקנים גדולים והבנים פחותים מהם ומתעטרים בהתיחסם אחרי אבותם. אמנם אם תמלא שהבנים וכל המשפחה מתיחסים אחר גדול משפחתם וזקנים, והוא מרוב ענותנותו אינו מכיר עצמו ומתעטיר ומתיחס שזכה שיש לו בנים או בני בנים או לזקמי בנותיו כאלו זה הוא בודאי ענותן ביותר שהרי כולי עלמא יודעים שהם מתעטרים בו, והיינו עטרת זקנים בני בנים שהוא הזקן מתעטיר בבני בניהו והרי תפארת הבנים עלמא הוא מאבותם, אלא שענותנותו של הזקן רבה מאוד, וזו היתה ענותנותו של אהר"ה אחר שילחם ה' מתעטיר שהוא בן אברהם ה' אברהם מתיחס שזכה להוליד את יצחק, והיינו ואלה תולדת מעשיהם ילחם בן אברהם ואברהם הוליד את יצחק וזו היא ענותנותו של אברהם, ושל זה החסיד ועניו תלמידו של אהר"ה.

וביבמות ט"ז ע"א בעובדא ה' דיהונתן בן הורקנס כשפגע בר"ע אקשי ל' וזאקמי' ולא יכול ר"ע להשיבו א"ל יונתן אתה הוא ר"ע ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר א"ל ואפי' לרועי לאן ע"ש. והדבר תמוה דאחי לבזוי. לר"ע בזיון גדול על דאקשי ל' ולא יכול להשיבו וקראו רועי בקר, ועוד מה זו תשובה ואפי' לרועי לאן וכי רועה לאן גרוע מרועה בקר אדרבה כל אבות העולם רועי לאן היו, ויל' ואקדים משאחז"ל [ברכות ד.]. שמה נפשי כי חסיד אני ודוד מי קרה לנפשי חסיד ומשי כך אמר דוד כל מלכי מזרח ומערב ישינים על מטתם ואני ידי מלוכלכות בדם שפיר ושליא לטור אשה לבעלה, והקושי מפורסמת כי עדיין לא מתורן אמאי קרי לנפשי חסיד וגממי נענש על שאמר זכרה לי אלהי לטובה [סנהדרין ל"ג]. והנה יש להבחין נהי דהע"ה ה' ת"ה ולדיק מ"מ הלל ירושלים היתה מלאה סנהדרין וכסאות

שמו ברישא דאחי"ר יעקב אותיות רבי עקיבא עיי' י"ש פ"ד דניטין בשמות חלשים אות עיי'. ומאלו אמרתי (*). גם בפרשת ויחי בברכת של יוסף כתיב מידי אביר יעקב רומז ל' עקיבא שהי' גלגול של יוסף בעשרה חרובי מלכות כידוע. ויען כי כולו סתומתא דכל משניות אליבא דר"ע ומשנה נקרא אבן בפ' מי שמת מסייע אבנים אלו בעלי משנה, ע"כ יולד אביר יעקב משם רועה אבן ישראל שכל אבני המשנה למוותם ממנו. ויען סתמא ר' מאיר תלמידו של ר"ע ע"כ משם רועה אבן ישראל ר"ת מאיר. נחזור להכיל לפרש דברי חז"ל, כי שלח קוטה אמרי' בעקבא דמשיחא שרו חבימא למחוי כספריא וספריא כחזא וחזא כעמא דארעא וסמא דארעא גדלדלה והלכו להם בעויה כאשר עיינו ראות וכלות, ולפומת זה הבטיחנו הקב"ה בהלאתו. וידוע כי זה גידולו מהחמה וכסף מהלכנה. וידוע נמי מ"ש בס' ילקוט ראובני סוף פ' תרומה מסיים נחשת ומתחיל ואח"כ תלום כאלו כתיב נה ש"ה כי ש"ה השתית העולם וכן נה אחר המבול וגמרו עיי' משנה היינו נה ש"ה, ואח"כ נמלא זה מורה על מרע"ה ונחשת מדרגה פחותה ממרע"ה וכסף על הדומים ליכ"ה, וברזל הס' ת"ה בחינת נוקבא המקבלים, ועיי' אבנים המה בעלי משנה ובעלי תלמוד כמבואר בפ' מי שמת הגי'ל. וע"כ אמר בעלייתן של חכמי ישראל [תחת הכהנה] יהיו זהב כמרע"ה ותחת הכרזת תלמידים המחדדים יהיו כסף כלכנה, ותחת בעלי משנה ותלמוד נחשת וברזל, ומסיים ש"ס תחת ר"ע מי ומי ימלא מקומו הי חסיד הי עניו מתלמידיו של אהר"ה, והנה מענותנותו של אהר"ה הוא מה שאומר. כי מ"ש להקב"ה ואני עפר ואפר אין חידוש כל כך בעמרו לפני הקב"ה אל תחסדר לפני מלך. אמנם הנה כתיב ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, ואי' בצי"ר ה"ד עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. והכוונה כי לפעמים הוקנים מתכבדים בבניהם

שער יוסף

וכל בש"ר אדם שרט בצער חלול שמים בעו"ה כשאני רואים שעדיין רוב האומות משתחווים לעץ ואבן ואין העולם נתקן בסליחת שמים בעו"ה, ע"כ מן הדין שאסור לאדם לשרוט שרט על סת ברזל שלא יחמיר בכבוד בוד' יותר מכבוד שמים. ע"כ ר' עקיבא שלא עשה אלא מצערו על העדר התורה שפיר דמי יקל כנלע"ד — מ"מ הגאון נב"י ז"ל לא נחית לשעם זה דלא דרשי' טעמא דקרא אלא מ"ל כל שריטה על נפש אסורי' מאיה טעם שיהי' כונת המצטער, ודוקא על ספינתו וביתו לא קפדה התורה, אבל כל שהוא בסבת אדם שמת אסור, מ"מ נדחה מפני כבוד התורה, מכשי' שיהי' מצות מצוה לקיים דברי המת נדחה מפני כבוד התורה, אלא הוא דבר תימה איך יעלה על הדעת שיהי' לאו בקום ועשה נדחה מפני כבוד התורה, אלא ודאי ברור דמ"ל להתוס' דכל שעשה לכבוד התורה אין כאן לא כלל, והוא מטעם הנ"ל ואין משם ראי' להתיר לעבור על דברי המת שצוה אל תפסדו עמליק שם, [ועיי' ב"י יו"ד סי' ק"ט מ"ש בשם הרא"ש].

(*) **הוא בכ"כ בפ' ויחי משנת תקי"ף לפ"ק וז"ל שם:** ויפיו וזוהי ידיו סידר אביר יעקב ומשם רועה אבן ישראל. אמרו הראשונים במסוק תחת הנחשת אביא וזה שאחז"ל תחת ר"ע וחביריו מאי ביאי, ואמרו ז"ל שלפני זה כתי' אביר יעקב אותיות רבי' עקיבא, וא"כ הי' סרסו על ר"ע היינו מ"ש שר"ע בן יוסף בעשרה הדינו מלכות נהרג תחת יוסף שהוציא עשרה מיסין מבין אצבעות ידיו כפירש"י על ויפיו וזוהי ידיו והיינו מידי אביר יעקב רבי' עקיבא כנ"ל. **והנה אחז"ל [ביבמות סי' ב:] שהי' העולם משתומם מן התורה עד שבאו ה' זקנים מן ההרוע ולמדו סר"ע ע"כ נקרא ר"ע סתומתא שנתם ספרא ר"י והתם ספרי ר"ש ונתם סכילתא ר' ישמעאל ונתם סדר עולם רבי יוסי וכל אלו הארבעה נכללי' בסתם משנה ר"ש וכולהו אליבא דר"ע סתומתא עפירש"י ריש ס' מנלה, נמצא כל תורה שבעים עיי' ר"ע ועיי' ר"מ ע"כ משם רועה אבן ישראל רת מאיר שמשם רועה אבן כל ישראל בתורה שבעים, ומ"מ סדרם רבינו למספט**

תורה הפארים כספריים באגדה ובהלכה. הנה מה שדחה הדין ראתי הטובי מתוס' סנהדרין דף ס"ח סברה ברורה היא ותימה על הגאון זצ"ל כסרומה ל' שכן שמעתי מאמיו טאורני בהספידו של אביו טאור"ג רבינו עקיבא איגר זצ"ל שצוה נ"ב שלא להבדיל, שיש פירות רבות זו כסברת הר"ה, [וליוסף אימר. גם בהשגחה טאור"ה סי' ר"ז מדרה דאי' רבו כנ"ל, אמנם מ"ש הדין מה, הוא כפשי' שם בס' קע"ד ע"ש] מ"מ חתר לו התורה והמצא לעצמו היתר משם דחייב אדם בכבוד חסיו, ואמר כיון שבלשון [הצוואה] לא נזכר אלא שמצוה על תלמידיו ועל הרבנים, היינו שמענותותיו ברה מן הכבוד שחולקים לת"ח שהכל בקרוביו, ומענותותו לא החזיק עצמו לת"ח, לו יהיה כרוביו, מ"מ חתני ובניו סחוייבים בכבודו, ובאמת עיקר סבת התוס' איננה ביהודה להלכה דאפשר כתיבן הראשון של תוס' יבמות דף י"ג, ובלא"ה מי יומר שהיה סבה במתבונן עד שפוך דם, אלא שהיה סבה בבשרו מרוב צערו ולא הרגיש שהדם שותת — ומלשנא דברייתא [מכות כ.]: דנקמה ביתי שנפל וספינתו שטבעה בים תיל לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד, ולא נקמה ברורא מטה על עברו שחת שאינו מצטער אלא אברת מסונו משמש גרול שאבד וכיוצא בזה אפילו כל אדם שהיה לו טמנו הגאט מסון באיזה צד ידיו שרי לשרוט שרשתי עליו, אלא ודאי שכל שהוא על נפש אדם אסור מנזה"כ לפי שהיה זה מחוקת הגוים ע"ז, לשרוט שרשתי בצערם על סתת א' מהם, ע"כ אמרה התורה לנו לעשות כן על נפש אדם בין שתהי' כונת המצטער על אברת הנפש או על טובה צדית שתחסר מסנו בהעדרו, ואולי גם התוס' לא אמרו אלא דוקא על הפסד תורה שנתמעטה בהעדר הת"ח כהא דר' עקיבא שאמר כמה פרושות יש לי לפרוש כמה שאלות יש לי לשאול, שצער הזה הוא כבוד גות' התורה ית"ש, והתורה לא אסרה אלא להראות צער גדול יותר מראי עד שפוך דם על נפש אדם שגראה כסרבה כבוד ביד יותר מכבוד קונו, שאלולי בן היה מן הראויה להיות כל ראש קרחה

צ

חת"ם

קובץ תשובות סי' פד פה

סופר

ראשו, ע"כ. וחתם רש"ם ור"ת וק"י רבנים ע"ש. ולפענ"ד נראה משו"ה דקדקו "שימנו אותם רוב הקהל" מפני חשיבותם] דתרווייהו צעו, שיהי חסידים והגונים להתמנות, וגם דעת רוב הקהל, דאפילו חסידים והגונים צעו דעת הקהל ורצונם, ולא עדיפי מצלאל שהי' לר"ך דעת ישראל, ואפילו דעת רוב הקהל, דמ"מ צעו חסיד והגון, ולפעמים הרוב מושלים בצדקת רמב, וקשר רשעים אינן מהמנין [סנהדרין כ"ו ע"א], ולא תהי' אחרי רבים לעשות, ויעיין באו"ת סימן [ג' סק"ג, הדור אחס ראו ושמעו כמה רב מהעונש שיש בזה הנוטל שררה על הציבור ע"י שררה, ובעו"ה פשטה נגע לרעת ממחרת זו בזמנינו, וכמה כרכים נחרבו וכמה צתי מדרשות גדולו ע"י וכי] עכ"ל, אי"כ לא חקוק ח"ו שאדם כשר מישאל אשר הריחו ביראת ה' ואור תורה בוער בקרבו ויכלה ח"ו להכות בגחלי ישראל, והי' ילולו מאש הזה וכיוצא בו לע"ל:

והשנית שמעתי מלעיגין ואומרים כי מעלתו מעולם לא נסמך, ולא עמד לפני שום רב, ואפשר לא שמש חכמים כלל, ותלילה שיפול במאודת רבים חללים הפילה [כסועב כ"ב ע"א], עיין ש"ע יור"ד סימן רמ"ב [סעיף י"ד] בהסכמת רמ"א שאין לזוז ממנהג אבותינו ליעול סמיכה, וכל זה בגדול ות"ת ידוע לרבים, אבל לא כל אדם יכול לאמר חכם ורב אני, אי"כ איש כזה צודאי לר"ך להראות חזותו לרבים, ואם אירע [שנתמנהג] איש כזה, פשיעא שאסור לאכול מהוראתו:

והנה כבר זה התללות כמה שהקדמתי שאם אולי תרווייהו ליתנהו במעלתו, ושקר ענו בו ימחל לי על כל דברי, אמנם אם ח"ו האמת הוא כן, איעלה ויהי חלקים עמו, כתיב [ויקרא ד' כ"ב] אשר נשיא יחטא, ואמרו חכמינו ז"ל [הוריות י' ע"ב] אשרי הדור שגשיא שחטא מביא קרבן על שגגתו, הכה העבר אין והעתיד עדיין, עלי להסיב נב כל אנשי עירו ומדינתו שיהי' מרובה להם, אך בואת יאות אם על הולאת הקהל יעמיד עצמו לפני ידיו נפשי הרב הגאון הגדול המפורסם מו"ה יהודה כהנא אב"ד דגליל מארמארוש, ואם רצונו בכך יודיעני, ואכתוב לידידי הגאון הגדול הכ"ל, שלא יכביד ולא יחמיר עליו, ושלא יגרס לו בושת, ואם אולי לא ישר צעוני מע"כ נ"י כי שכת או לא למד ולמוד מרבותיו הגאון מו"ה צעריש זללה"ה שהיה לעור לימים כשנתמנהג בק"ק קרעזמיר, החזיק מורה הוראה אללו איזה שנים, וכן עשו שאר גאונים, אבל חלילה לעמוד על דעתו, ואני אלפס לתשובתו, ואחז דרך לזיקים מחכמי ישראל, ואם לאו אדע כי דקדו דברי דאפקיבו לקלא, וע"כ אכתוב לקבלתו ולכל המדינה לאסור הוראתו, וגם אראה להתאמן בע"ה במקום גבוה שרי

המלוכה לגדור הפרצה, אבל חקוק שלא אלערך לזה ח"ו, ואז יהיה שלום לו ולתורתו, וכסאיו יהי' נכון ברלות ה':

והגני חותם לכבוד ה' ולתורתו.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה פה

שיל"ת, פ"ב גנהי ליום עש"ק ה' תשרי ש"ש לפ"ק.

שלום וכ"ט לי"ג תלמידי הרב החרוץ המופלג מהו מאיר ב"ר, ולחתנו הרב מהו מענדל ב"ר:

הגני בחזר ושולח מעט אשר לפני, מאפס הפנאי העליתי קלת, אם יהי' ה' עמדי אראה מה יתן ה':

אשר ה' ספק אללו הא דספרי זועא, והוא מפורסם אלל כל הדרשנים, ואזכיר לו גרגר אחד מחידושי תורה שלי, ויניחו אותו במשמר כי לא פורש מה יעשה לו [במדבר ע"ו, ל"ד] יש לפרש כך, דלפי הכ"ל א שהי' מוליכו וחולך לפני כל העדה, ואם כן [הרי] בית דין [שראו] שכלו חייב — זכאי [סנהדרין י"ז ע"א] משום דכתיב וישפטו והלילו ב, וא"כ קשה הא לא ה' שום זכות ללמוד עליו ומאזיח [עטס] נתחייב. ואפילו אי הוראת שעה היתה [שם פ' ע"ב], מכל מקום מה עלה על דעת משה רבינו ע"ה נהניחו במשמר כלל ערם שהורה לו הקב"ה הוראת שעה. אבל משה רבינו ע"ה לא ה' יודע אי חנק אי סקילה [שם ע"ח ע"ב], והקשו תוס' הא צע"י להתרות בו באיזה מיתה יומת, ולמאן דאמר מותר לזכר חמור הוא מותר לזכר קל אחי שפיר, ע"ש בתוס' ג, וא"כ אחי שפיר, זה ה' הזכות שלמדו עליו איזה מהסנהדרין, שאמרו אין כאן התראה, והוא שפיר וישפטו והלילו, והיינו דקאמר ויניחו אותו במשמר אף על פי שהיתה חזילתו על כתיפו צפני כל העדה ואין כאן זכות, מכל מקום הניחוהו במשמר כי לא פורש, פירוש, המתירים בו לא פירשו לו מה יעשה לו אם סקילה אם חנק והוא והלילו העדה, וע"כ הניחו [הו] במשמר:

מה שכתב ר' מאיר אינו מפורש בפרק יש ווחלין [ב"ב קי"ט ע"א], והי' לו להקשות כן מקודם, שכתבתי גם ר' יהודה סבירא ליה כחלמידי ר' עקיבא החס, והיינו משום דסתם תלמידיו היינו חמשה תלמידים שהיו לו ביחוד [כיצמות ס"ב ע"ב], ומכל מקום עיקר כולם שנגרר אחר ר' עקיבא ה' ר' מאיר:

ג) בבא בתרא קי"ט ע"א ד"ה שנאמר, שכי' דלרי' יהודא דס"ל בסנהדרין פ' ע"ב דהוראת שעה היתה, לא ידע משה כלל שדינו במיתה.

א) ר"ל המדרש שבספרי ווסא.

ב) שם לא דרש ממקרא זה, אלא בריש סנהדרין ב' ע"א דרש מ"הוצילי" דבעינן עדה מצלת.

חת"ם קובץ תשובות סי' פה פו פז סופר צא

והגה הקדמונים אמרו אהא דאמרו חכמינו ז"ל [ר"ה כ"ג ע"א] תחת הנחשת אביא זהב וגו' תחת ר' עקיבא וחזריו מאי יביא תחתם, ואמרו הקדמונים ז"ל לכן אמרו חז"ל תחת ר' עקיבא וחזריו, משום דכתיב ביהאי קרא [ישעי' ס' ע"ז] "אביר יעקב" שהוא אותיות "רבי עקיבא", ומשם למדו בשמות גיטין לכתוב ר' "עקיבא" באלף, אלא יש אומרים אדרבא מדכחזר כאן מיתתו אין לכתוב אלא ביה כסופי תיבות אור ארוע ללדיק ולישרי לב שמהה, עיין שם ד. והמקובלים [כתבו] בעשרה הרוגי מלכות ה' רבי עקיבא בגלגל יוסף ונכרג על עשרה טיפין שצין אצבעות ידיו. ואמרתי גם זה מרומז בפרשת ויחי [מ"ט כ"ד] מידו "אביר יעקב" כהג"ל ולהיות פאר תלמידו ר' מאיר, שזכה לכתוב המעשה אליבא דרבי עקיבא ה', על כן רמז שם ראשי תיבות משם רועה אבן ישראל, אותיות מאיר, ועיין פרק קמא דעירובין י"ג ע"א. יום א' אי"ה צדוקר השכם יחזיר לי הקונטרס:

הכ"ד א"ג לבצת,

משה"ק סופר מפפד"מ

ופשוט דכיון שיכתוב הפרצול, שוב כל הנוגש הלוח עושה שליחותם של בית דין הגדול צעלי הפרצול, ואפינו הבעל דין יכול ליגוש לעצמו בשליחותם, ומכל שכן בית דין אחר. ופשוט דפרצול אחד מכי על מאה שנים, אבל לא על הלואות של אחר כך, ומשום הכי יפה כתב הריעב"א [מכות ג' ע"ב ד"ה א"ר] שלא ישחכח חורת שביעית, שהרי בכל שמטה לריכין לעשות פרצול על ההלואות המתחדשות בין שמטה לשמטה. והנה אמת קודם שתקן הלל פרצול וכו' לריך למסור שטרותיו לצית דין אי חזר ונעלם מהם, בעלה מסירה הראשונה, וזהו קיל פרצול, ומכל מקום הקשה הר"ן [גיטין שם ד"ה התקין] מאי טעמא תיקן הלל קולא זו נגד הדין חורה משום שנמנעו מלהלות, הלא יכולים למסור שטרותיהם לצית דין בכל שמטה ושמטה. ועיין בתובות דף פ"ט יראה מתני' אין אשה גובה כתובתה בלא גט ולא חוב בלא פרצול, ופרצול דומיא דגט, על כן כל מה שדייק אקושית ש"ס דגיטין אינו:

גם מה דמשמע מדבריו דר' שמעון בן גמליאל פליג אדרכן בהם, לא עיין שם [פ"ט ע"ב], דמסיק חסירה מחסרה וכו' קתני שרבן שמעון בן גמליאל אומר:

ואין נהאריך בדברים פשוטים וד' שנותיו יאריך, דברי אר"י, משה"ק סופר מפ"פ דמיין

תשובה פו

שיל"ת, פ"ב בגי' ליום עש"ק יתרו תקצ"ג לפ"ק. שלום וכ"ט לידידי הרב המופלג ומפורסם כש"ת מהר' יודא ב"י אבדק"ק רעטע יע"א:

היום הגיע זמני לומר שורה ושורתיים על יקרתו — מי שאבד או נקרע פרצול שלו בתוך שנת השמטה, תליא בפלוגתא דתנאי בתוספתא פ"ח ומיתת ר"ש פרק בחרה דשביעית [פ"י מ"ה] כמו שכתב גם מעלתו, וטעם פלוגתהם אי טעמא דפרצול כדאיתא בירושלמי [שם] דה"ל כגבוי ועומד מעת מסירת הפרצול, אם כן שוב אין הפרצול אלא ראוי בעלמא שכבר גבו בית דין חובותיו, ואפילו נקרע קודם שגיע שמטה, נמי מועיל, והכי קיימא לן, ומשום הכי מהני לתלמיד חכם אמירא בעלמא [ח"י"מ סי' ס"ז ע"א], אך איכא טעם אחר כפירוש רש"י פרק השולח [גיטין ל"ו ע"א] שאינו כגבוי כבר, אלא כל זמן שארצה ליגוש, אחס בית דין מוגשים, והפקר בית דין יכול ליגוש שלא מן הדין, ולזה אפשר לומר דהפרצול עושה הקנין ואינו לראי' בעלמא אלא השטר עושה החוקף ולריך שיחי קיים בשעה שיכנס איסור הנגישה שהיא רגע מולאי שביעית, וזה דעת רבנן דר' שמעון בן גמליאל [כתובות פ"ט ע"א], ולא קיימא לן הכי, דלדידהו לא מהני מסירת דברים דתלמיד חכם:

תשובה פז

שיל"ת, פ"ב יום א' ז"ך סבתקע"ו לפ"ק. שלום לידידי תלמידי החרוץ ושגון המופלא מה"ו מאיר נ"י, סאבטיש:

נהניתי בצעמנו כי חזית היא לי. ועל דבר קושיותי על דברי נימוקי יוסף בבבא מליעא פרק השואל סוגיא שאולה ושכורה [ל"ז ע"ב ד"ה והלה אומר], שכתב להרמב"ם [ה' שאלה ופקדון פ"א ה"ה] דהשומרים מתחייבים משעת משיכה, אם כן באינו יודע אם בשעה שהי' שאלה או בשעה שהי' שכורה הוה ליה אינו יודע אם החזרתי לך ומן הדין שיאומן הכובע שטוען צרי, ואם כן מאי פריך ש"ס [שם] תיובתא לר' נחמן, ותיך נימוקי יוסף, דמייירי שהיה צחתי היום הראשון שכורה וצחתי השני שאלה ותחלת משיכתו על שכירות ולא על חיוצ שאלה והוה ליה אינו יודע אם נתחייבתי לך, ועל זה הקשה מעלתו אם כן לפי המבואר בפרק קמא דכתובות [י"ב ע"ב] צבוגיא משארכתי נאנסתי, דהכי דחוקת הגוף מסייע להחובע כולי עלמא מודים דברי עדיף, אם כן הכא נמי חזקת חי

(ה) סנהדרין פ"ו ע"א, סתם מתניתין ר' מאיר וכו' וכולהו אליבא דר"ע.

(ז) עיין טו"ז אה"ע סי' קכ"ט בדיני שמות גיטין.

מקום השמן בחלקו של אשר "וטובל בשמן רגלו" היה מהלך שמונה ימים, ולפיכך הוצרכו לנס שמונה ימים. ואף דתקוע אך אלפא לשמן (וכדאיתא במנחות פה, ב) לו, מכל מקום אם היו לוקחים שמן שאינו אלפא נמצא שנשתיירה השפעת טומאת השמנים של יון שיסודה שליטת השפעת חכמת יון כנגד חכמת התורה, וכדי שלא תישאר שום השפעה של יון נעשה הנס הזה. ולכן נזכר בבריייתא (שבת כא, ב) יחד עם נס דפך השמן כניסת האויבים להיכל וטומאת השמנים כי עיקרו של זכרון נס הפך הוא מחמת ההשלמה הזו של הגאולה מכניסת האויבים להיכל וטומאת השמנים. ונמצא הזכרון של יום ראשון ושאר ימים הכל הוא זכרון אחד, ושפיר תקנוהו בנרות, ואמנם "הנרות הללו" הן על ניסי ההצלה.

ואתי שפיר הא דאיתא בשבת (כג, א) אמר רבי יהושע בן לוי, נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס. ופירש"י: "שגזרו יונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחילה" וכו'. והיינו שהיה בחנוכה נס מיוחד לנשים, שנצלו מן הגזירה המיוחדת שהיתה עליהן. ולכאורה צריך ביאור שהן אמנם יש במאורע נס זה משום סיבה להטיל על הנשים חובת הלל והודאה וניהוג המועד דחנוכה, אבל מה טעם הוא לחייבם במצות ההדלקה, דבפשוטו משמע שנס מיוחד זה הוא שגורם לחייבם בנר חנוכה? ולמבואר אתי שפיר דזכרון נס הנרות הוא זכרון נס ההצלה והגאולה, דנס זה היה הגמור וההשלמה של הפורקן והגאולה מן מלכות יון.

ונמצינו למדים לפי זה שה'ויוציאנו ה' אלקינו לחירות עולם' של גאולת יון נשלם בנס הזה, והיינו דעל ידי נס המנורה שהוא מקור החכמה יצאה חכמת התורה מגלות יון.

ונתבאר עוד דהן אמנם עד כמה שהוא "ישראל ואורייתא חד הוא" הוא באמת מופקע ומשולל מאפשרות של שליטה, וכל השליטה הוא משום הפגם ב'חד הוא', וכדבריהם ז"ל במדרש ("ילקוט שמעוני" דברים לג, ב) דאף כשחובב עמים מכל מקום "כל קדושי בידך". וכלפי המציאות האמיתית של חכמי ישראל שהם עצם התורה, אין חלות חורבן וגלות כלל.

ומעתה הן הן דברי המהרש"א ד'אלקא דמאיר ענני' - דמאיר לנו במלכות יון הקודמת בנס הנרות של חנוכה הוא יעננו להציל אותנו בנס מידיהם. והיינו שההארה של נס הנרות, שעל ידו יצאה חכמת התורה מגלות יון, שהוא מקור הבחינה הזו שמבחינת ה'חד הוא' של ישראל ואורייתא והחכמים הם עצם התורה, אין שליטה לאדום, ועל כן הזכיר בתפלתו ובקשתו כאשר היו מצויין בצרת גלות מלכות אדום את הנס הזה שהיווה את הגמור של ביטול שליטת צרות מלכות יון, דנס הנרות ופך השמן של מלכות הקודמת היא מלכות יון הוא מקור המשכה להנהגה ניסית בגלות אדום, כי בבחינה של חירות עולם הנובע מן ה'חד הוא' אין שליטה לאדום, ודוק היטב.

ובזה נשכיל להבין הא דאין תיבת "מאיר" יוצאת מידי פשוטה שהכונה לתנא רבי מאיר, ואם כן כיצד מוותרו הדבר? אכן איתנא בגמרא גיטין (נו, א): שדר עלוייהו לנירון קיסר, כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלים, למערב אתא נפל בירושלים, לארבע רוחות השמים אתא נפל בירושלים. אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך, אמר ליה "ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל" וגו', אמר קודשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ערק ואזל ואיגייר ונפק מיניה רבי מאיר". וחזינן דתינוקות של בית רבן שהם הכל פה שאין בו חטא - מדריגה של 'ישראל ואורייתא חד הוא', בלי החציצה של החטא - היא מניעה לחורבן על ידי אדום, ובאו הדברים עד כדי להחזיר במדה הפוכה עד דנפק מיניה רבי מאיר, ודוק. וממילא בחינה זו עצמה של של גילוי ה'אורייתא וישראל חד הוא' שהיא העומדת לישראל בגלות אדום מכח הארת גאולת חנוכה, חד היא עם עצם עניינו של רבי מאיר שנשתלשל ובא לעולם מכח הגילוי הזה. נפק מיניה רבי מאיר.

לא. זהו היא הבחינה דבתחילה אמרינן "שעשית לאבותינו" ואחר כך "ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה כהיום הזה" בבחינת חירות עולם.

לב. חנוכת החשמונאים היה לה בחינת הגמר של חנוכת המשכן ולכן היא שרש לגמר המקווה "אז אגמור בְּשִׁיר מְזֻמָּר חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ".

